

Leo Tanner

EUHARISTIJA – PUT PRETVORBE

Radna bilježnica s liturgijskim tumačenjima

S njemačkoga preveo i priredio Pavao Madžarević

Sadržaj

Predgovor

Uvod s naputcima za „vrijeme tišine“

Struktura euharistijskoga slavlja

1. tjedan: Iznova otkriti tajnu
Euharistija kao zahvaljivanje
2. tjedan: Dobrodošli na gozbu ljubavi –
Uvod i Gospodine, smiluj se
3. tjedan: Kad nam se pojavi „svjetlo“ –
Riječ Božja
4. tjedan: Kako „predanje“ postaje oslobođenje -
Priprava darova i euharistijska molitva
5. tjedan: Tada im se otvoriše oči –
Pričest kao zajedništvo u ljubavi
6. tjedan: Pokrenuti Božjom ljubavlju –
Poslanje i blagoslov
7. tjedan: Zajedno slaviti Božju budućnost –
Euharistijsko slavlje sa slavljem agape

Dodatak

1. Euharistijsko klanjanje
2. Liturgijska tumačenja

Predgovor

Draga čitateljice, dragi čitatelju,

U rukama vam je Radna bilježnica za seminar o Euharistiji. Ova Radna bilježnica želi u vrijeme koje dolazi biti vaš osobni pratitelj. Ovu bilježnicu možete uspješno koristiti za svoja redovita razmatranja. Zamisljena je kao vaš svakodnevni pratitelj tijekom seminara o Euharistiji. U *čitanci „Euharistija – put pretvorbe“* naći ćete bitne sadržaje seminara. Za svaki dan ovoga seminara za meditaciju u ovoj je *Radnoj bilježnici* predviđen tekst dana. Korisno je ove dnevne tekstove ne samo intelektualno razraditi, nego višekratnim razmatranjem pustiti da ono što vas je dodirnulo postane tijelo i krv. Zato možete za produblјivanje teksta mirno uzeti dva ili više dana.

Šestoga dana svakoga tjedna naći ćete jedan teološki osvrt, koji svaki put obrađuje teološke naglaske ili pitanja u vezi s euharistijskim slavlјem. Smatrate li da vam ovaj teološki osvrt ne koristi, smijete ga i izostaviti.

Od drugoga tjedna uvijek ćete petoga dana naći izvješće o življenu iskustvu. Ova izvješća o iskustvu hoće učvrstiti našu vjeru da Isus Krist djeluje i onda i ondje kad to uopće ne osjećamo. U *dodatku* se nalazi *uvod u euharistijsko klanjanje* kao i neka vrsta *liturgijskoga leksikona*, koji tumači važne liturgijske pojmove.

Još nekoliko misli o smislu i cilju ovoga seminara o Euharistiji: Mnogi ljudi, koji idu u crkvu i sudjeluju na euharistijskome slavlјu, sve manje shvaćaju što se tu događa. Znakovi i obredi postali su im strani. Mnogi se pitaju: Zašto se to tako radi? Kakve veze ima to sa životom? S druge pak strane mnogi ljudi čeznu za pretvorbom, žele se osloboditi pritiska, strahova, prisila, depresija, teretâ prošlosti i još puno toga. Mnogi čeznu za tim da otkriju same sebe i da smiju

biti oni. Zato mnogi izgledaju za nadom, za smislom za ciljem, za koji se isplati živjeti.

Ovoj potrebi hoće upravo euharistijsko slavlje sa svojim obredom priskočiti u pomoć. „Ritus“, obred izvorno znači put pretvorbe. Obred Euharistije pokazuje korake pretvorbe koji otvaraju naš život i čine ga opuštenim, te mu posreduju smisao i budućnost. Tako promatrano upravo euharistijsko slavlje postaje onim za čime toliki čeznu u najdubljoj intimi.

Pretvorba se pak ne uspostavlja bez daljnega. Moguće je tisuću puta sudjelovati na svetoj misi a ne iskusiti pretvorbu. Odlučujuće je da se upustimo. Koraci koje slavimo u obredu, moraju biti vježbani u svakodnevicu. Samo posredovanje znanja najčešće ništa ne mijenja. Tako možete o Bogu znati puno, a ipak živjeti bez Boga. Samo ako preskoči iskra, ako ste pogođeni, ako plamen ljubavi dodirne Vaše srce, novo istinski započinje. Polazeći od ovoga novoga život se odjednom pojavljuje u novome svjetlu. Otvara se novi obzor.

To je moja velika namjera: da dublje otkrijete bogato blago euharistijskoga slavlja. I isto tako – da mnoga pitanja, koja možda imate s euharistijskim slavljem – budu objašnjena ovim tekstom.

Od srca zahvaljujem čitavome izdavačkom timu za višestruku pomoć. Posebno hvala gospođi Irmgard Scholz, koja je kao lektorica pregledala osvrte i *dodatak*, unijela vlastita iskustva i dala mi važne poticaje.

Leo Tanner, župnik

Naputak: Kao dopunu ovomu tekstu naći ćete izlaganja u vezi sa seminarom o Euharistiji s kolor-slikama u čitanci *Euharistija – put pretvorbe*. Korisna dopuna ako se u potpunu miru hoćete udubiti u to veliko otajstvo naše vjere.

Uvod s naputcima za „vrijeme tišine“

U svome Dnevniku primjećuje pokojni švicarski pisac Max Frisch, da nažalost ne postoji ustanova ni vlast, koja – kao recimo porezna uprava – od nas svake ili svake druge godine redovito traži popis zahvalnosti. I on za sebe sastavlja dugačak popis na kojemu bilježi za što želi zahvaliti: za svoju majku, za susrete s drugim ljudima, za svoju djecu, za uživanje u dobru jelu, za susjeda na selu, za svoje snove, za partnera i za još puno drugih trenutaka u svome životu.

Time je Max Frisch živio bitnu misao o Euharistiji. Upravo smo mi pozvani živjeti kao zahvalni ljudi. Stoga vas pozivam da sa „zrcima zahvalnosti“ vježbamo ovaj euharistijski stav. Samo onaj tko svakodnevno vidi što mu je sve darovano i uči za to zahvaliti, ulazi sve više i više u stav zahvaljivanja. Svaki dan možemo vidjeti mnoge darove: tople sunčeve zrake, srdačan pozdrav, mali uspjeh, radostan susret, spasonosnu spoznaju, ukusno jelo, dobru riječ... Tko sve ovo svjesno gleda, tko sve ovo gleda kao Božji dar, može za to i zahvaliti.

Vježba sa zrcima zahvalnosti

Važni stavovi u našem životu trebaju praktično vježbanje. Jednu od mogućnosti vježbanja ovoga zahvalnog vidika života povezao bih s jednim simbolom: pozivam vas da svaki dan razmišljate: Za što hoću danas zahvaliti? Izrazite ovu zahvalnost i za svako zahvaljivanje u posudu stavite jedno zrno žita. Možda su to prvoga dana samo tri zrna jer ste za samo tri stvari svjesno rekli hvala, drugi put će to možda biti jedno, pet ili šesnaest zrna. Skupimo ova zrnca zahvalnosti, sameljimo ih i ispecimo od njih kruh. Ovaj, naš kruh zahvalnosti, međusobno ćemo podijeliti na završnome bogoslužju i na završnome agape-slavlju.

Kod pojedinih tekstova dana povremeno ću Vas podsjetiti na ovu vježbu, ostavljajući Vam prazne crte s natpisom „*Moja zrnca zahvalnosti*“. Ovdje možete u natuknicama napisati svoju zahvalnost. Na ovu zahvalnost, zajedno sa stavljanjem jednoga zrna u posudu, Vi ste svaki dan pozvani na to, pa i onda kad to i nije spomenuto kod tekstova pojedinoga dana.

U vezi s „vremenom tišine“

Na ovome seminaru radi se o putu, o putu pretvorbe. Pretvorba se događa korak po korak. Da bismo učinili ove korake, uzmimo si – ako je moguće – dnevno 15 minuta vremena (može biti i više!). Dobro je povremeno si uzeti više vremena.

Kako možemo oblikovati „vrijeme tišine“?

Korisno je imati molitveni kutak. Duh i duša se tada podese na prostor. A i isto vrijeme, isto doba dana ili večeri odvojeno za molitvu djeluju plodno.

1. Svjesno prihvatiti Božju nazočnost

Bog je duh. Dobro je najprije se smiriti i postati svjestan Božje nazočnosti. Mogu pogledati na sliku, zamjećivati svoje tijelo ili meditativno moliti omiljenu molitvu. Takvi obredi pomažu da iznutra prispijemo, dođemo k sebi, saberemo se. Zatim mogu, primjerice, reći: „Isuse, ti si tu. Od tebe izlazi toplina i prihvaćanje. Smijem biti potpuno takav kakav jesam. Ljubazno me gledaš. I ja sam tu za tebe. Rasvijetli me svojim Svetim Duhom i govori mi. Amen.“

Ili: „Tu sam, Bože, pred tobom – takav kakav jesam:
sa svojom čežnjom i svojom nadom,
sa svojom umornošću i svojom napetošću,
sa svojim dvojbama i brigama,
sa svojom radošću i očekivanjem,
sa svojim pitanjima, sa svojim neshvaćanjem,
i s još puno toga.
Pomozi mi vidjeti što mi ti sada želiš pokazati.“

Pomozi mi čuti što mi ti sada želiš reći.

Pomozi mi osjetiti kako ti ideš sa mnom i ostaješ uza me.

Zato sam sada tu pred tobom. Amen.“

2. Svjesno zahvaljivati

Razmišljam za što od posljednjega „vremena tišine“ želim zahvaliti. Ako imam malu posudu i zrna žita, mogu sa svakom riječju zahvale staviti u posudu jedno zrno. Dobro je glasno zahvaljivati. Mogu također zapjevati i pjesmu.

3. Pustiti da mi Isus Krist govori preko Duha Svetoga

Pročitat ću polagano tekst dotičnoga dana. Osluhnut ću u tekst i u poticaj. Gdje se osjećam posve tiho oslovljenim? Što u meni odzvanja? Što mi čini dobro? Što me smeta? Zašto? Sve to iznutra slijedim i prebirem u svome srcu. Odlučujuće je da iznutra urastam u obrede puta pretvorbe i sadržaje Euharistije, a ne da nužno nešto ostvarujem. Tako može biti da jedan tekst dana iznutra osjećam nekoliko dana. Tada mogu ostale tekstove ostaviti postrani. Također može biti korisno određene rečenice u tekstu podvući.

4. Svaka oslovljenost poziva na odgovor

Izražavam svoje spoznaje, pitanja, dvojbe i želje. Mogu ih izreći u glasnoj molitvi. Misao dana može mi pomoći da u natuknicama zabilježim što me potiče, zaokuplja. Izricanje, posebno glasno odgovoreno, često djeluje pročišćavajuće na ono što se u meni događa. Vrijeme u tišini zaključujem spontanom ili meni poznatom molitvom, pjesmom ili znakom blagoslova.

Struktura euharistijskoga slavlja

Iz liturgijske reforme Drugoga vatikanskog koncila razvila se sljedeća struktura:

<i>Ukupna struktura</i>	<i>Pojedini dijelovi</i>
<p>Uvodni obredi</p> <p>Smisao: Isus Krist hoće biti nazočan u okupljenoj zajednici (općenito i posebno u njezinim međusobnim odnosima)</p>	<p>Ulaz Pozdrav (znak križa, liturgijski pozdrav i kratki uvod Ispovijedanje grijeha s prošnjom za oprostjenjem, zazivi Gospodine, smiluj se, Slava Bogu, zborna molitva</p>
<p>2. Služba riječi</p> <p>Smisao: Isus Krist govori zajednici. Zajednica odgovara</p>	<p>1. čitanje i pripjevni psalam (ili pjesma). 2. čitanje i usklik prije Evanđelja Evanđelje Homilija (propovijed) Vjerujem (Ispovijest vjere) Molitva vjernika</p>
<p>3. Euharistija (u užem smislu)</p> <p>A) Priprava i prinošenje darova Smisao: U kruhu i vinu zajednica u Isusove ruke stavlja svoj život (prinosi sebe)</p>	<p>Prateće molitve kod prinošenja darova Pranje ruku Prinosna molitva</p>
<p>B) Euharistijska molitva (Velika pretvorbena molitva) Smisao: Zahvalnost za Božje spasonosno djelovanje; pretvorba darova; ponazočenje Isusova životnog predanja; povezanost zajednice s Isusovim</p>	<p>Predslavlje (Velika zahvalna molitva) Svet Izvjješće o ustanovljenju Euharistije Epikleza pretvorbe (molitva za Duha Svetoga) Aklamacija (zaziv ispovijedanja) Anamneza (spomen-čin)</p>

predanjem	Prinosna molitva Intercesije, prošnje Doksologija (Proslava Boga)
C) Pričest Smisao: Sjedinjenje s ljubavlju Isusa Krista prema Ocu, prema nama, prema bližnjima i prema stvorenju	Oče naš s embolizmom (umetanjem) Molitva za mir Lomljenje kruha i Jaganjče Božji Pričest Zahvala iza pričesti popričesna molitva
4. Zaključni obredi: poslanje Smisao: Isus Krist hoće preko zajednice djelovati u svijet	Blagoslov Otpusni zaziv Izlaz

1.

Iznova otkriti tajnu Euharistija kao zahvaljivanje

Prvi dan – Euharistija je zahvaljivanje

Usred pitanja, dvojbi, strahova, trpljenja i ugroza našega života, ali i usred naših čežnji, radosti, snova i uspjehâ, u euharistijskome slavlju slavimo Boga koji je u svemu s nama i s ljubavlju nas susreće. Euharistijsko slavlje je, kako se to na središnjemu mjesto i izražava, velika tajna naše vjere.

Euharistija doslovce znači zahvaljivanje. Najprije zahvaljujemo za ono što se već dogodilo: za početak sveopćega otkupljenja (u odnosu na prošlost). Zatim zahvaljujemo za oslobađajuće djelovanje Isusa Krista Sada (u odnosu na sadašnjost). Kao treće zahvaljujemo za ono što će Bog još učiniti: za dovršenje čovječanstva i čitavoga svemira u njegovoj ljubavi (u odnosu na budućnost).

Euharistija kao zahvaljivanje uvježbavanje je u novo gledanje, u zahvalno, pozitivno gledanje života. U dan, kad za svaku malenkost u svome životu mogemo osjetiti zahvalnost, naše srce će biti ispunjeno dubokim zadovoljstvom.

Ipak nije nam ni lako ni jednostavno zahvaliti. Ako je čaša napunjena do polovice, mogu se ljutiti što je napunjena samo polovica. Ali mogu se i radovati da je ispunjena čak do polovice. Gledati pozitivno čak i u teškome i bolnome, i prema tomu usmjeriti svoje srce, na to poziva Euharistija.

Crte „Moja zrnca zahvalnosti“ mogu mi za to biti poticaj i pomoć.

- U čemu se sastoji novo gledanje u koje hoće uvesti Euharistija?

Drugi dan – Pashalno slavlje

Euharistijsko slavlje ima svoje biblijsko podrijetlo u židovskome pashalnom slavlju. Ovo je bitno povezano s Izlaskom iz Egipta. U početku su Hebreji, potomci Josipa i njegove rodbine u Egiptu imali dobar položaj. Ali malo-pomalo su bili iskorištavani, ugnjetavani i pljačkani. Smatralo ih se strancima bez prava. Egipćani su ih zlorabili kao jeftinu radnu snagu. *„Izraelci su vapili, a njihov vapaj za pomoć sred ropstva uzlazio je k Bogu. Bog je čuo njihovo zapomaganje i sjetio se svoga Saveza s Abrahamom, Izakom i Jakovom. I pogleda Bog na Izraelce i zauze se za njih“* (Izl 2,23b-25).

Bog je dopustio da ga prepoznaju kao onoga koji se za njih zauzima u njihovoj nevolji. Tako doziva Mojsija i govori mu: *„Vidio sam jade svoga naroda u Egiptu i čuo mu tužbu na tlačitelje njegove. Zato sam sišao da ga izbavim iz šaka egipatskih i odvedem ga iz te zemlje u dobru i prostranu zemlju – u zemlju kojom teče med i mlijeko“* (Izl 3,7-8).

Ali to ne ide tako jednostavno. Faraon se svim svojim mogućnostima odupire tomu. Svoje jeftine robove koji mu donose toliku dobit, ne može tek tako pustiti da odu.

Zato dolazi do razilaženja s Jahvom. Sukobljavaju se dvije vlasti: faraonova zemaljska vlast i vlast Jahvina. Jahve hoće faraona nevoljama dovesti do razmišljanja. Ali spočetka uzalud. Nakon devet nevolja Jahve konačno zahvaća snažno u korist ugnjetenih i zlouporabljenih Hebreja. Naređuje slavljenje Pashe – Pasha je izvorno bila pastirska svečanost, pastirski obred. U Knjizi Izlaska, pogl. 12 čitamo: Izraelci neka za svoju (širu) obitelj prirede janje.

Neka ga zakolju i krvlju poškrope dovratke kuće. Neka janje blaguju s gorkim zeljem i beskvasnim kruhom. Neka budu pripravnici za polazak: opasanih bokova, s obućom na nogama i sa štapom u ruci. Zatim govori Jahve: „*Te ću, naime, noći ja proći egipatskom zemljom i pobiti sve prvorođence u zemlji egipatskoj – i čovjeka i životinju. Ja, Jahve, kaznit ću i sva egipatska božanstva. Krv neka označuje kuće u kojima vi budete. Gdjegod spazim krv, proći ću vas; tako ćete vi izbjeći biču zatornomu kad se oborim na zemlju egipatsku. Taj dan neka vam bude spomen-dan. Slavite ga kao blagdan u čast Jahvi. Svetkujte ga po trajnoj uredbi od koljena do koljena*“ (Izl 12,12-14).

Tako su Izraelci još usred faraonova ropstva slavili polazak u novu budućnost. Janje, koje su blagovali davalo im je snagu i energiju za izlazak. Krv janjeta slomila je vlast Egipćana koji su im do sada sprječavali put u slobodu. Jer zbog događaja ove noći Egipćani su tugovali za mnogim mrtvima. A sada su osjetili: ovdje je jača snaga, snaga pred kojom se moraju prignuti. Tako su konačno pustili da Hebreji budu slobodni.

40 godina kasnije izraelski je narod došao u obećanu zemlju. „Obećana i darovana zemlja“ – zemlja koju je Jahve-Bog obećao darovati i konačno darovao Izraelskome narodu. U znak da je ova zemlja Jahvin dar njima, oni su sve prvine ljudi, životinja i plodova vraćali natrag Bogu. Tako su nastajala zahvalna slavlja. U proljeće, oko Uskrsa, slavili su prvu veliku žetvenu svečanost, blagdan beskvasnih kruhova. Kod slavlja beskvasnih kruhova više nisu uzimali kvasac od staroga žita, nego su čekali tjedan dana dok iz nove žetve nastane novi kvasac. Zato su tjedan dana jeli beskvasni (i neposoljeni) kruh. To je razlog zašto i naš kruh u Euharistiji nije posoljen.

Izraelci su blagdan Pashe, izvorno pastirsku svečanost, povezivali s blagdanom beskvasnih kruhova – izvorno seljačkim blagdanom. Ova povezanost pokazuje kako je od nomada (pastira) nastao narod sa stalnim boravištem (seljaci). Neki su im znakovi kod ove svečanosti bili jako važni: slana voda podsjećala ih je na suze njihovih otaca, koje su prolijevali u Egiptu. Gorko zelje upućivalo je

na to kako su Egipćani zagorčivali život njihovih otaca. Beskvasne kruhove tumačili su kao znak polaska koji se imao odmah dogoditi, jer nije preostalo vremena pripravljati hranu za daleko putovanje. K tomu su pili četiri čaše vina. Vino je znak životne radosti, znak novoga života koji im je omogućio Bog u obećanoj zemlji.

Jedna posebnost pri pijenju druge čaše za vrijeme ovoga pashalnog slavlja služi boljemu razumijevanju Euharistije. Radi se o značenju riječi „spomen-čin“. Na pitanje najmlađega, zašto slave ovaj blagdan, domaćin bi uvijek odgovorio: „Svatko iz svakoga plemena mora za sebe smatrati kao da je on osobno izišao iz Egipta. Mi slavimo ono što je Gospodin učinio za mene, kad sam ja izišao iz Egipta... On nas je izveo iz ropstva u slobodu. Iz nevolje u radost, iz boli u ovaj dan, iz tame u jasno svjetlo i iz ugnjetenosti u otkupljenje. Zato pred njim zapjevajmo novu pjesmu“ (iz pashalne liturgije).

„Kao da je osobno izišao iz Egipta.“ Pashalno slavlje tako nije sjećanje na nešto što je prošlo. Naprotiv, u ovome slavlju prošli spasenjski događaj postaje sadašnjost i ponovno djelotvoran. Odnosi se na svakoga osobno. To vrijedi i za tajnu Euharistije. Ovdje se ne radi samo o uspomeni na nešto prošlo, nego o sadašnjemu djelovanju Boga koji oslobađa.

- Koji se elementi pashalnoga slavlja obraćaju meni?

Moja zrnca zahvalnosti:

Treći dan: Od pashalne gozbe do Posljednje večere

I Isus je iz godine u godinu slavio Pashu. Kad je na Posljednjoj večeri slavio svoju posljednju Pashu, dao je ovomu slavlju novu dimenziju. Ova nova dimenzija postaje razumljiva ako razmotrimo

način slavlja u Isusovo vrijeme. Židovsko pashalno slavlje događalo se u to vrijeme u dva odsjeka. Prvo: u žrtvovanju janjeta, koje se događalo poslije podne u jeruzalemskome Hramu i drugo: u blagovanju žrtvenoga janjeta kod pashalne večere, koja se održavala u obiteljima sljedeće noći. Nova dimenzija sastoji se prije svega u tome da je sam Isus postao ovo žrtveno janje: „*Jer već je žrtvovana Pasha naša, Krist*“ (1 Kor 5,7).

Ovo novo i konačno u Evanđeljima se prikazuje pod dva vidika koji se međusobno nadopunjuju. Evanđelist Ivan skreće pozornost prije svega na trenutak žrtve. Kršćanska Pasha – a time Euharistija – za njega se ustanovljuje na križu, u trenutku kad Isus, pravi Jaganjac Božji, umire. To se pokazuje u tome da Isus umire na križu upravo u onome trenutku kad je u Hramu započelo žrtvovanje pashalnih jaganjaca.

Drugi evanđelisti, sinoptici, skreću pozornost prije svega na trenutak gozbe. Priprava posljednje Pashalne gozbe, koju je Isus trebao slaviti prije svoje smrti, dobiva u njih posebnu težinu: „*Kada dođe Dan beskrvasnih kruhova, u koji je trebalo žrtvovati pashu, posla Isus Petra i Ivana i reče: 'Hajdete, pripravite nam da blagujemo pashu.'... Kada dođe čas, sjede Isus za stol i apostoli s njim. I reče im: 'Svom sam dušom čeznuo ovu pashu blagovati s vama prije svoje muke'*„ (Lk 22,7-8.14-15).

Isus kod ovoga slavlja lomi kruh govoreći: *Ovo je tijelo moje koje se za vas predaje. Ovo činite meni na spomen!*“ A kod kaleža govori: „*Ovaj kalež je novi savez u mojoj krvi koja se za vas prolijeva*“ (usp. Lk 22,14-20). Isus ovdje, na Posljednjoj večeri, svoju žrtvu na križu izvršava unaprijed u simboličnu činu.

Drugi vatikanski koncil opisuje ovo sljedećim riječima: „*Naš otkupitelj je u noći kad bijaše predan ustanovio euharistijsku žrtvu svoga tijela i krvi, da se žrtva križa tako nastavi kroz sva vremena sve do njegova ponovnog dolaska*“ (SC, br. 47).

- U čemu je novost na Isusovoj Posljednjoj večeri? Što to znači za moje razumijevanje Euharistije?

Moja zrnca zahvalnosti:

Četvrti dan – Euharistija povijesno, 1. dio

„...Ovo činite meni na spomen!“ (Lk 22,19c). Isus je ovo naredio na Posljednjoj večeri. Tijekom gotovo dvije tisuće godina duge povijesti slavljenje Isusove Posljednje večere dobivalo je različite oblike. Naziva se euharistijsko slavlje jer se za Isusa na Posljednjoj večeri svjedoči: „...uze kruh, zahvali...“ U grčkome izvornom tekstu za „zahvali“ stoji riječ: „euharisteas“. Otuda dolazi riječ „Euharistija“. Ovo slavlje je do današnjega dana dobilo posve različita imena.

Isus je domaćin

Uz riječ „*Gospodnja večera*“ (1 Kor 11,20) euharistijsko slavlje se u Bibliji najčešće naziva „lomljenje kruha“. Ovo se odnosi na obred lomljenja kruha za vrijeme gozbe. Učenicima je pritom od početka bilo jasno da im sam Isus Krist lomi i daje kruh. Na to upućuju dva iskustva susretâ s Uskrsnulim. Dvojica učenika iz Emausa pozivaju Isusa na večeru. Tada se događa nešto zadivljujuće: pozvani neočekivano preuzima ulogu domaćina: „*Dok bijaše s njima za stolom, uze kruh, izreče blagoslov, razlomi te im davaše*“ (Lk 24,30). Slično iskustvo donosi nam i Ivan. Isus se pojavljuje na Tiberijadskome jezeru. Moli učenike da donesu ribu. Zatim stoji: „*Isus pristupi, uzme kruh i dade im, a tako i ribu*“ (Iv 21,13).

Izvjescnost da smo u Euharistiji okupljeni oko Uskrsnuloga, živjela je u učenicima i onda kad je otac, glava obitelji, predstojnik kuće, zauzimao Isusovo mjesto. Isus je ostao pravi domaćin. Tko je tada

pripadao krugu Isusovih učenika, po sebi razumljivo imao je udjela na Isusovoj gozbi.

Ovo bijaše bitan znak pripadanja Isusu. Tako čitamo u Djelima apostolskim nakon prvoga obraćenja na Duhove: „*Bijahu postojani u nauku apostolskom, u zajedništvu, lomljenju kruha i molitvama*“ (Dj 2,42). Euharistija se od početka slavila prvoga dana u tjednu, to znači u nedjelju, na dan uskrsnuća, na dan pobjede, na dan novoga života. „*U prvi dan tjedna, kad se sabrasmo lomiti kruh...*“ (Dj 20,7).

Zajednička sreća

Kako se događalo to lomljenje kruha? Prvi kršćani bijahu Židovi. Kršćanstvo je u početku bilo vlastiti put unutar velike religije židovstva. Ovo pokazuje i prvo označavanje kršćana u Djelima apostolskim: „*pristaše Puta*“ (usp. Dj 9,2). Mario von Galli izvješćuje što je iskusio pri jednome posjetu židovskom bogoslužju. To može posredovati slutnju o tadašnjemu ozračju: „*Nakon pjevanja pjesama i dobra nagovora zatim ponovnog pjevanja dogodilo se: odjednom više nitko nije govorio, a čitava zajednica je počela pljeskati. U svakom kutu se raspravljalo, rukama i nogama. Neki su se držali za ruke i međusobno smijali. On je pomislio da je stanka. Ali to nije bila stanka. Na pitanje što ovo ima značiti, rabi je smiješeći se odvratio: Da, pitate se to jer ni vi ne znate što je zajednica. Ovo je zajednica. Ljudi se ovdje osjećaju ugodno, kod kuće. Oni su skupa sretni, ne sami za sebe, nego svi zajedno. Ovdje doživljavaju zajedničku sreću. Pogledajte uokolo i potražite neko lice koje je žalosno. Nećete otkriti ni jedno. Kad pođete u vaše crkve, sve ćete kod vas naći vrlo sređeno i ukočeno. Nitko ne gleda ni lijevo ni desno. Vi doduše klečite i molite zajedno, ali inače ne govorite ni jednu zajedničku riječ. To bi po vama bilo protiv svetosti. Takvi vi za nas niste zajednica. Svi vi na neki način ovisite o Bogu, ali međusobno nemate nikakva kontakta.*“ (1)

„*Oni ovdje doživljavaju zajedničku sreću.*“ To bijaše iskustvo i prvih kršćana. U čemu se sastojala ova sreća? To može postati jasnije pogledate li kako se u prva tri stoljeća uvodilo u euharistijsko

slavlje. Ako je netko htio postati kršćanin, najprije je bio primljen u red pripravnika za krštenje (Jer je u Rimskome carstvu kršćanstvo bilo zabranjena religija, već je ovo moglo značiti smrt). Zatim je slijedilo – normalno trogodišnje – vrijeme uvođenja u vjeru. U ovo vrijeme smjeli su pripravnici na krštenje nazočiti samo službi riječi.

Krštenje je većinom bilo u vazmenoj noći. Oni su krštenjem vezivali svoj život uz trojedinoga Boga i kršćansku zajednicu. Krštenje je bilo njihovo slavlje saveza, slavlje zajedničkog života jednih za druge. Predstojnik zajednice bi zatim na njih položio ruke (za krizmu). Tako je događaj krštenja zapečaćen po Duhu Svetome. Zatim bi krštenici došli u zajednicu koja bi ih prihvaćala bratsko-sestrinskim poljupcem. Tako su pripadali zajednici.

To je imalo svojih posljedica: Oni su od sada bili jedni drugima sestre i braća. Zauzimali su se jedni za druge, također u financijskim i socijalnim stvarima. Jer nerijetko se dogodilo da je netko, zato što je postao kršćaninom, bio isključen iz obitelji. Kršćanska je zajednica postala njihov novi zavičaj. Tu su se oni doživljavali shvaćenima i prihvaćenima. Nova zajednica bila je njihova sigurnost. U Euharistiji – kojoj su sada smjeli prvi put pristupiti – slavili su ovo zajedništvo: krsni savez, pripadanje Isusu i jedni drugima. Slavljenje Euharistije postalo je velikim darom, slavljem prijateljstva, koje ih je ljubavljiva Isusa Krista sve tješnje povezivalo, međusobno i s Bogom. To bijaše zajednička sreća.

„Jer bez Gospodinove gozbe ne možemo...“

Koliko je to bio izvor snage ranoga kršćanstva, svjedoče različiti mučenički spisi prvih stoljeća. Ovdje ću zorno pokazati jedan primjer:

„12. veljače 304. godine stajalo je u Kartagi 39 poimence poznatih kršćana zajedno sa svojim svećenikom pred sudom, 21 muškarac i 18 žena. uhvaćeni su u Abitini, malome mjestu pokraj Kartage, dok su jedne nedjelje u kući stanovitoga Oktavija Feliksa zajedno slavili Euharistiju. Proces je završio mučeništvom svih 39 kršćana. Na pitanje: „Zašto ste prekršili carsku naredbu?“, reče

jedan: „Ja sam kršćanin“. Tiranin odvrati: „To me ne zanima, nego zašto ste se skupili (sastali)?“ Nato će onaj mučenik: „Jer kršćanin ne može biti bez okupljanja i bez slavljenja Gospodina; jer se Gospodina ne može slaviti bez nas.“ Prokonzul upita jednoga od kršćana u čijoj se kući Euharistija održala: „Zašto si ih primio?“ On odgovori: „Jer su oni moja braća.“ Tiranin je dalje pitao: „Morao si ih spriječiti.“ Tada dobije odgovor: „Nisam to mogao, jer mi bez Gospodinove gozbe ne možemo postojati.“ (2)

Od gozbe zasićenja do molitvene liturgije

Euharistija se u početku slavila zajedno s gozbom zasićenja. S vremenom je ipak bilo problema. Zajedništvo po zajednici gozbe – uspoređeno sa „prinosom“, gdje svatko nešto sa sobom donese – i zajednici molitve sve je manje funkcioniralo. Korintska zajednica je rječit primjer za to (usp. 1 Kor 11,17-34). Zato se zajedničko blagovanje s vremenom odvojilo od zajedničkoga slavljenja gozbe.

Kao posljedica nastalo je vlastito molitveno slavlje – liturgija. Kršćani su se tu spočetka orijentirali prema Židovima. Tako su od židovskoga bogoslužja preuzeli mnoge molitve, psalme ali i čitanje iz Svetoga pisma. Već vrlo rano nastala je Služba riječi kao dopuna slavljenju gozbe, lomljenju kruha. Ova je liturgija u početku bila oblikovana posve slobodno s mnogim spontanim molitvama. A tako nešto bilo je i moguće u manjim grupama i zajednicama. Prva pisana euharistijska molitva sačuvana nam je od rimskoga svećenika Hypolita oko 225. godine. Ova euharistijska molitva iz vremena mučenikâ s nekim prilagodbama uzeta je 1970. godine u Misal kao Druga euharistijska molitva, što izražava nutarnji kontinuitet i povezanost s ovim vremenom.

- Bude li ove misli u meni čežnje? Koje?
-
-

Moja zrnca zahvalnosti:

Peti dan – Euharistija povijesno, 2. dio

Velika prekretnica

Važna promjena u načinu, ne samo u slavljenju Euharistije, nego uopće u življenju kršćanske vjere, dogodila se u tzv. „konstantinskoj prekretnici“ godine 313. Rimski car Konstantin postao je kršćanin pa je po njemu i kršćanstvo službeno dopušteno i potpomagano. Kršćani su dosada živjeli u podzemlju i često su bili proganjani. Bili su građani drugoga reda i društveno zapostavljeni jer su pripadali Isusu kristu. To se odjednom promijenilo: sada je biti kršćanin neočekivano značilo prednost. Zato se mnoštvo ljudi priklanjalo kršćanstvu. Ovo je donijelo mnoge nove poganske utjecaje i običaje, s kojima su se odgovorni morali suočiti. Do tada uglavnom potajno održavano bogoslužje u malim grupama, u privatnim kućama i utočištima, katakombama, počelo se sada slaviti u ogromnim crkvama-dvoranama. Gradile su se bazilike (bazilika znači „carska kuća“) da bi mogle primiti veliko mnoštvo ljudi. Euharistijsko slavlje zadobivalo je čvrst oblik i veću svečanost. I elementi stila carskoga dvora sada su došli do važnosti. To se pokazalo između ostaloga u svečanome misnom ruhu koje se nosi do danas.

Sve ovo davalo je posve novo iskustvo onoga što je bila Euharistija. Ona je postala stilizirana liturgija u kojoj je sudjelovanje zajednice bilo vidno slabije. Zajednica je u bitnome samo promatrala. I odmak između svećenikâ i vjernika postajao je sve veći, i to ne samo prostorno.

Individualističke crte

Kad se kršćanstvo proširilo na germanske zemlje i Euharistiju slavilo na latinskome jeziku, mogli su je razumjeti samo školovaniji

ljudi. To je dovelo dotle da se krajem 8. stoljeća euharistijsku molitvo počelo moliti samo tiho. U euharistijskome slavlju, koje se bitno shvaćalo kao čin zajednice, sve više su do izražaja dolazile individualističke i subjektivne crte. Tako je postala moguća privatna misa bez zajednice. Za jednostavne vjernike bilo je sve teže aktivno sudjelovati u slavlju.

Svijest nedostojnosti

Oko 1000. godine običan kruh zamjenjuje se hostijom, oblandom. Iz straha da se Kristova krv ne razlijeva, a i zbog poteškoće da se velikoj zajednici Euharistiju daje pod obje prilike, samo su još svećenici imali pristup pričesti iz kaleža. To je imalo za posljedicu da su vjernici sve više i više dobivali svijest nedostojnosti. Tako su sve rjeđe primali tijelo Isusa krista, pa je Crkva na Lateranskome koncilu 1215. morala izdati zapovijed: „Svake se godine pričesti barem jednom, i to u uskršno vrijeme.“ Preveliko strahopoštovanje dovelo je i do pričesti na usta.

Gledanje postaje važnije

U 13./14. stoljeću vjernici su veću vrijednost polagali na gledanje. U ovo vrijeme pretvorba s pokazivanjem i podizanjem hostije i kaleža postaje vrhuncem. Nazočnosti Isusa Krista u hostiji klanja se izvan euharistijskoga slavlja u pokaznici. U ovo vrijeme nastaju svetkovina Tijelova i svečane procesije.

Odstranjivanje nekih loših stanja

U 16. stoljeću nastupa Martin Luther. On je upozorio na loše stanje, a htio je i obnovu mise. Tako se primjerice zauzimao za narodni jezik i naglašavanje karaktera gozbe. Tridentski koncil (1545.-1563.) kao protureformacija nije uspio dublje obnoviti euharistijsko slavlje. Neka loša stanja su odstranjena, ali aktivno sudjelovanje vjernika izostalo je i sljedećih stoljeća.

Više svečanosti

Sljedeće razdoblje baroka bijaše obilježeno sve većim razvijanjem raskoši, što se pokazalo i u bogoslužju. Svečano ukrašene barokne crkve, višeglasno pjevanje i instrumentalna glazba učinili su misu užitkom za oči i uši. Jer se pričest dijelila tek poslije mise a propovijed često držala prije mise, organsko slavljenje Euharistije raspalo se u pojedinačne dijelove. To je potpomagalo pobožnost pričesti odvojenu od euharistijskoga slavlja.

Obnova se nazire

Stvarni obrat nazire se tek s Papom Pijom X., koji 1905. traži „djelatno sudjelovanje u misterijima i javnoj i svečanoj molitvi Crkve“. Nastao je liturgijski pokret. Dok se prije toga podupiralo aktivno sudjelovanje u „tridentskoj liturgiji“ molitveno-pjevanim misama, misama zajednice..., sve više se shvaćalo da se mora obnoviti sama liturgija Euharistije.

Obnova se događa

Ovo se dogodilo s Drugim vaticanskim koncilom. Točno 400 godina nakon Tridentskoga koncila obznanjen je 4. prosinca 1963. prvi dekret o obnovi liturgije. Sjećajući se Biblije i prakse predkonstantinskoga vremena mnogo toga se počelo gledati na nov način. Bio je moguć pristup izvornijim oblicima i Euharistija je ponovno postala slavljenjem zajednice. Najvećim se dijelom slavi na narodnome jeziku. Odijeljenost između vjernika i svećenika dokinuta je koncilskim oltarom. Danas je po sebi razumljivo da svećenik slavi Euharistiju okrenut narodu. I pričest iz kaleža postala je ponovno moguća. Svi mogu, posebno kad se Euharistija slavi u grupama, svojim osobnim i spontanim molitvama, pridonijeti zajedničkome slavlju. Čini se da se nakon tisućljeća religioznoga individualizma s motom: „Spasi dušu svoju“ nazire zora zajedništva.

Čvrsta jezgra

Izvanjski oblik euharistijskoga slavlja izmijenio se kroz sva ta stoljeća do danas. On će vjerojatno i dalje dobivati nove oblike.

Oblici se moraju uvijek prilagoditi danostima vremena, ali jezgra, najbitnija srž, ono najdublje o čemu se radi, to je uvijek isto: pretvorba, otkupljenje čovjeka i čitavoga svemira po otkupiteljskome djelu Isusa Krista.

Ova jezgra se u trenutačnim službenim misnim tekstovima označuje sljedećim riječima: Slavimo „Kristovu žrtvu“, „spomen-čin Gospodinov“, „uspomenu Kristove smrti i uskrsnuća“, „spomen-čin otkupljenja“, „oporuku njegove ljubavi“, „žrtvu pomirenja“, „gozbu ljubavi“ i drugim riječima.

- Što mi pokazuje razvoj Euharistije kroz sva ova stoljeća?

Moja zrnca zahvalnosti:

Šesti dan – Razmišljanje: „Ovo činite meni na spomen“

Što znači ova Isusova pouka, koju je izgovorio na Posljednjoj večeri i koja se ponavlja u svakome euharistijsko slavlju: „*Ovo činite meni na spomen!*“? (1 Kor 11,24).

Sjećanje stvara identitet

Čovjek je od meningitisa (upala moždane kore) izgubio pamćenje. Ali unatoč toj prikraćenosti ostao je u biti radno sposoban. Da bi sada mogao obavljati svoj posao, imao je uvijek dug popis, koji mu je pokazivao što treba činiti. Ono što je odradio, odmah bi obilježio, jer već nekoliko minuta kasnije više nije znao je li odradio dotični posao ili nije.

Sve ovo pokazuje: čovjeku kojemu je bolest oduzela pamćenje, izgubio je nešto bitno. Izgubio je ono „Prije“ i tako je sada izložen trenutku. Ono Prije, a kasnije i ono Poslije – za njega više nema

nikakva značenja. Tako za njega u njegovu životu nema ni „crvene niti“. Njegov se život za njega sastoji takoreći samo od nepovezanih trenutačnih snimaka.

Što starijim čovjek postaje, to mu sjećanja postaju važnijima. Vraćanje na važne i manje važne situacije života kao i posezanje za životnim iskustvima pomažu bolje urediti „Sada“, ali i pogledati u oči i težim situacijama. A bez mogućnosti sjećanja ne bismo mogli povezati ni svoju prošlost sa sadašnjošću, a bez ovoga nutarnjeg povezivanja bio bi bitno otežan i pogled u dobru budućnost.

Stoga se na društvenome, poslovnom i političkome području sve više gaji sjećanje, primjerice prilikom nebrojenih spomen-slavlja i jubileja. Ovo poznajemo i na osobnome području: slavimo rođendan, kao „spomen-dane“ poznajemo i dan braka, vjenčanja, dan smrti, dan ređenja, zavjeta... U svjesnu svetkovanju različitih spomen-slavlja ponovno se uprisutnjuje nešto što je već prošlo – nešto ponovno oživljuje.

Takvo posezanje za iskustvima prošlosti, pamtni i zapamćeno učiniti dostupnim za sadašnjost – to spada u naš ljudski život, i apsolutno je potrebno za aktivno i samostalno oblikovanje života. Ovo vrijedi kako za ljude pojedinačno, tako i za svaku grupu.

Ono najgore što se jednoj grupi može dogoditi jest da izgubi zajedničko pamćenje. Ova bi grupa tada – a time i svaki pojedinac – ostala bez svojih korijena i bez svoga zavičaja. Jer je snaga sjećanja toliko važna, židovska religija kao ni jedna druga naglašuje sjećanje i pamćenje: Jer upravo je taj mali narod iskusio da se sjećanjem morao svako malo uvjeriti koje značenje zapravo ima i što je uistinu u Božjim očima: „*Ta ti si narod posvećen Jahvi, Bogu svome; tebe je Jahve, Bog tvoj izabrao da među svim narodima koji su na zemlji budeš njegov predragi vlastiti narod*“ (Pnz 7,6).

Važna i korisna točka pri ovome sjećanju jest vraćanje na vlastite korijene. Sami to poznajemo kad pitamo za svoje pretke, da bismo uspostavili svoje obiteljsko stablo. Ovo poznaje i židovski narod, i stoga su mu genealogije (nabrajanje naraštaja po redoslijedu) toliko važne. Znanje o uspjesima naraštaja upućuje na korijene vlastite

egzistencije. Izraelski narod – potomci Abrahama, Izaka i Jakova – na ovaj način postaju sigurni da njegovi vlastiti korijeni leže u Božjem pozivu. I stoga se on i danas smije pouzdati u Božje djelovanje. Ova sigurnost u Božje djelovanje, u njegovu vjernost i u njegov hod s narodom, posebno se i jasno iskazuje u liturgijskome slavljenju.

Pamćenje stvara budućnost

U katekizmu Katoličke crkve stoji: „Prema Svetome pismu, spomen-čin (memorijal) nije puko sjećanje na prošle događaje, nego navješćivanje čudesnih djela što ih je Bog učinio u korist ljudi (usp. Izl 13,3). U liturgijskome slavlju ti događaji, na neki način, bivaju prisutni i zbiljski. Izraelski narod upravo tako shvaća svoje oslobođenje iz Egipta: svaki put kad se slavi Pasha, događaji Izlaska bivaju prisutni u sjećanju vjernika kako bi prema njima uskladili svoj život“ (KKC, 1363).

Ovo drugim riječima znači: Kad danas slavimo Euharistiju, i mi smo na kraju krajeva nazočni u dvorani Posljednje večere. Biskup St. Gallena Ivo Führer u svome pastirskom pismu prikazao je ovo sljedećom slikom: kad slavimo Euharistiju mi smo za golemim „stolom za razvlačenje“, koji na jednoj strani doseže do dvorane Posljednje večere, a na drugoj strani nas već sada povezuje s vječnom gozdom ljubavi Božje u nebu.

Slavljenje Euharistije nije uvijek samo sadašnje događanje, nego seže kako u prošlost, tako i u obećanu nam budućnost. O ovome pogledu u budućnost govori Pavao u najstarijoj predaji o Euharistiji: „Kad god blagujemo ovaj kruh i pijemo kalež, smrt Gospodnju navješćujemo, dok on ne dođe“ (1 Kor 11,26). Upravo ovaj ponovni Gospodinov dolazak ispovijedamo i u aklamaciji poslije pretvorbe: „Tvoju smrt, Gospodine, naviještamo, tvoje uskrsnuće slavimo, tvoj slavni dolazak iščekujemo.“ Time također govorimo: „Želimo da ti, Isuse, uskoro dođeš u slavi!“ Potpuno u ovome smislu pjevali su prvi kršćani u svakoj liturgiji Maranatha: „Dođi, Gospodine Isuse!“

U Židova postoji tradicija koja Mesijin dolazak očekuje usred noći u kojoj se slavi Pasha. Time nadahnuta, postojala je – kako nam

donosi crkveni otac Jeronim – stara tradicija prema kojoj u vazmenoj noći vjernici nisu otpušteni prije ponoći. A to zato što je kršćanska zajednica u ovoj noći očekivala ponovni Gospodinov dolazak. Kad je zatim prošla ponoć, vjernici nisu odlazili kući razočarani, nego su u Euharistiji slavili Gospodinov dolazak pod prilikama kruha i vina.

Naša je liturgija višestruko prožeta pogledom na Gospodinov dolazak. Ovo uvijek iznova postaje jasno. Tako pozdrav „Gospodin s vama“ govori na kraju krajeva: „Gospodin dolazi sada k vama. Budite pripravnici primiti ga.“

- Koji mali ili veliki doživljaji i iskustva moga života imaju za mene posebno značenje?
- Kad razmatram o svome životnome putu: postoji li tu „crvena nit“? Otkrivam li u tome možda čak „crvenu nit Božjega djelovanja“?
- Imam li povjerenja da me Gospodin vodi u budućnost? Što mi je pomoglo doći do takva povjerenja?
- Govori mi li štogod misao da sam u euharistijskome slavlju povezan s događajem u dvorani Posljednje večere kao i sa životom u Božjoj slavi?

Moja zrnca zahvalnosti:

2.

Dobrodošli na gozbu ljubavi – *Uvod i Gospodine, smiluj se*

1. dan – Isus kao domaćin: Biti dobrodošao

Kad idemo na euharistijsko slavlje, naš domaćin je Isus. On nas je pozvao i hoće nas obdariti. Svakoga od nas. Jer on sve jednako ljubi: mlade kao i stare, glupe kao i pametne, žene kao i muškarce, smrdljive kao i čiste, konzervativne kao i progresivne, strance kao i domaće, bijelce kao i crnce, zle kao i dobre, siromašne kao i bogate. Svima bez iznimke hoće pokazati svoju ljubav. Sa svima traži zajedništvo.

„U ime Oca i Sina i Duha Svetoga. Amen.“

Tako započinjemo euharistijsko slavlje. Okupljamo se u Imenu, u ozračju bezuvjetne i sveobuhvatne ljubavi. Trojedini Bog je neprestana rijeka ljubavi, odobravanja, blagonaklonosti i radosti. Ovoj rijeci ljubavi otvaramo se u znaku križa: pokazujemo rukom prema gore. Od Boga dolazi naša afirmacija. Odozgor struji potvrđivanje našega života. Neka struji u najdublje slojeve našega ljudskog života. Zatim neka struji dalje nalijevo i nadesno k svim ljudima i k svemu stvorenju.

- U ovome smislu mogu posve svjesno i polagano učiniti znak križa. Mogu zapažati kako se pritom osjećam.

Nakon znaka križa ususret nam najprije dolazi riječ svećenika. *„Milost Gospodina našega Isusa Krista, ljubav Boga Oca i zajedništvo Duha Svetoga sa svima vama!“* (usp. 2 Kor 13,13).

„Milost Gospodina našega Isusa Krista...“ Milost hoće reći: Lijepo je što postojiš. Lijepo je što si tu. Veselim ti se. Ti si dar. Hoću te obdariti, učiniti lijepim i sretnim. Hoću da tvoj život uspije.

„...ljubav Boga Oca...“ Majčinska ljubav Oca daje nam tlo, sigurnost i zaštićenost. Hrani nas i hoće da se naš život razvije. Majčinska ljubav Oca pokazuje tko smo. Mi smo djeca, Božji sinovi i kćeri. To je naš pravi identitet.

„...i zajedništvo Duha Svetoga...“ Duh (hebr. ruah) ima veze sa zrakom, disanjem, ozračjem. Duh Sveti stvara ozračje prihvaćenosti, čini da smijemo biti. Gdje netko sebe iskusi prihvaćenim, moći će puno toga u sebe pripustiti i u sebi pogledati što mu zadaje strah. Duh Sveti dariva povjerenje i širinu.

„...sa svima vama!“ Sve ovo je obećano meni i svima.

- Mogu li to prihvatiti? Što uzrokuje ovaj pozdrav dobrodošlice?
-
-

Moja zrnca zahvalnosti:

2. dan – Prestati okrivljivati

„I gle, dvojica su od njih toga istog dana putovala u selo koje se zove Emaus, udaljeno od Jeruzalema šezdeset stadija. Razgovarahu međusobno o svemu što se dogodilo. I dok su tako razgovarali i raspravljali, približi im se Isus i pođe s njima. Ali prepoznati ga - bijaše uskraćeno njihovim očima. On ih upita: 'Što to putem pretresate među sobom?' Oni se snuždeni zaustave te mu jedan od njih, imenom Kleofa, odgovori: 'Zar si ti jedini stranac u Jeruzalemu te ne znaš što se u njemu dogodilo ovih dana?' A on će: 'Što to?' Odgovore mu: 'Pa ono s Isusom Nazarećaninom, koji bijaše prorok - silan na djelu i na riječi pred Bogom i svim narodom: kako su ga

glavari svećenički i vijećnici naši predali da bude osuđen na smrt te ga razapeli. A mi se nadasmo da je on onaj koji ima otkupiti Izraela. Ali osim svega toga ovo je već treći dan što se to dogodilo', (Lk 24,13-21).

Razočarani, zbunjeni, potišteni odlaze dvojica učenika iz Jeruzalema. Ne znaju više kako dalje. Njihov prijatelj je mrtav. S njime je umrla i njihova nada, sadržaj njihova života. Dodatno osjećaju svoje vlastito zatajenje jer su ostavili Isusa sama i napustili ga u njegovu trpljenju.

Dok tako idu, dvojici učenika pridružuje se Isus. Jednostavno ide s njima. Uzima udjela u njihovoj boli, u njihovoj neizvjesnosti i razočaranju. Ne ostavlja na cjedilu one koji su ga napustili. On tako svojom nezapaženom nazočnošću i zajedničkim hodom svjedoči: to smije biti, sve smije biti jer je to od njega prihvaćeno i po njemu smješteno u sveopće otkupljenje.

Isus ne želi da ova dvojica svoju nevolju, svoju krivnju, svoje trpljenje progutaju u sebe. Zato pita: „Što to putem pretresate među sobom? O čemu to razgovarate?“ Opaziti, pripustiti i izreći nevolju, bol, vlastito zatajenje, to omogućuje pretvorbu.

- „Što to putem pretresate među sobom?“ Kojim sam stvarima trenutačno zaokupljen?
- Što bi bilo spasonosno da dođe na vidjelo, kad bih mogao s nekim o tome razgovarati? Gdje imam muku biti posve iskren? Što rado skrivam pred (sobom i) drugima?

„A mi smo se nadali...“ Nade, snovi i čežnje gorko su bile razbijene. Učenici su pretrpjeli bolan gubitak. To boli. Za to se uvijek mogu pronaći mnogi „krivci“. Pritajena mržnja može oživjeti.

„Pritajena mržnja je jedna od destruktivnih snaga u našem životu. Neka vrsta hladnoga gnjeva, koji se nataložio u jezgri našega bića i srce nam učinio tvrdim. Gnjev može tako postati temeljni stav

koji sve prožima, može prodrijeti u sve naše riječi i djela, tako da ga kao takva više niti ne prepoznajemo.

Često se pitam kako bih živio kad u mome srcu ne bi bilo pritajene mržnje. Previše sam se naviknuo na to da govorim o ljudima koje ne volim, da sa sobom uokolo nosim sjećanja na događaje koji su mi nanijeli veliku bol ili da to što kažem ili činim očitujem s nepovjerenjem ili strahom. Iz ovoga razloga uopće ne znam kako bi bilo kad ne bi bilo ništa optužujuće i nikoga s kime bi mi bilo teško. Srce mi još uvijek ima puno zakutaka u kojima skrivam pritajenu mržnju pitam se želim li ih uopće stvarno izmesti!“ (3)

Ovo pitanje Henrija Nouwena mogu postaviti i sebi:

- Gdje osjećam pritajenu mržnju? Želim li je zadržati ili predati Isusu da ga preobrazi?

3. dan – Slaviti njegovo neizmjereno milosrđe

„Zato Bog njega preuzvisi i darova mu ime, ime nad svakim imenom, da se na ime Isusovo prigne svako koljeno nebesnika, zemnika i podzemnika. I svaki će jezik priznati: „Isus Krist jest Gospodin!“ – na slavu Boga Oca“ (Fil 2,9-11).

Pavao nas poziva da potpuno gledamo na „Gospodina“. Gospodin, grčki „Kyrios“, ali ne u smislu gospodin Majer i suprotno gospođi Majer, nego „Kyrios“ znači vlast Uskrsnuloga da nam daruje život i milosrđe u punini. „Ime nad svakim imenom“ znači da je Isusova vlast darovati život i spasenje veća od sila i vlasti koje razaraju život. Ovomu „Kyriosu“ obraćamo se u liturgijskome „Gospodine, smiluj se“.

„Gospodine Isuse Kriste, poslan si od Oca izliječiti što je ranjeno.“ U tebi sve rane čitavoga čovječanstva nalaze ozdravljenje: „Gospodine, smiluj se!“

„Ti si došao pozvati grješnike.“ Nismo ti zanimljivi kao savršeni ljudi. Ti nas primaš kao grješnike sa svim našim neizvjesnostima i u

svoj našoj razdrtosti i podijeljenosti. I pozivaš nas u puninu života, i pozivaš nas da zajedno s tobom oblikujemo budućnost. „Kriste, smiluj se!“

„Vratio si se k Ocu da nas zagovaraš.“ Uvijek si tu za nas i za nas se zauzimaš. Jednom ćeš nas potpuno otkupiti i pretvoriti. „Gospodine, smiluj se!“

U ovaj smo prošnji potpuno zagledani u njega. Sve, svu svoju pritajenu mržnju, svoja predbacivanja, svoja trpljenja i svoju krivnju, sve stavljamo u njegovo neizmerno milosrđe i ondje ostavljamo. Takvo ostavljanje oslobađa. Zato sada možemo slaviti njegovo neizmerno milosrđe i zajedno zapjevati Slava: „Slava Bogu na visini! ... Amen.

- Mogu glasno i polagano moliti Gospodine, smiluj se i Slava Bogu na visini. Što u meni odzvanja?
-
-

Moja zrnca zahvalnosti:

4. dan – Uvodni obredi

(Naputak: Korisno je za osobno produbljanje iz molitvenika ili ABC misala pročitati cjelovite tekstove obreda.)

Uvodni obredi hoće pomoći da Isus Krist, Uskrsnuli, bude nazočan ovdje i danas u zajednici, to znači, u svim njezinim odnosima. Zato treba odstraniti sve što sprječava Isusovu nazočnost u pojedinim srcima i okupljenoj zajednici. Zato bogoslužje zapravo započinje već kod kuće, a ne tek prekoračujući prag crkve. To je kao kod svečanosti. Ako smo kod nekoga pozvani, svečanost ne započinje tek kad domaćinu stisnemo ruku, nego već radujući se unaprijed svečanosti, kad se oblačimo i dotjerujemo.

U Crkvi se konačno radi o tome da se raspoložimo za Isusa Krista, na različite načine nazočna. To se može dogoditi:

Pozdravljajući i poklonivši se Isusu Kristu u svetohraništu. Zašto ne kratko se klečeći zadržati pred svetohraništem?

Pozdravljajući Isusa Krista u zajednici, – konkretno u susjedu u klupi pokraj mene. Ljubazan pogled ili topao stisak ruke posreduju brzo osjećaj zajedništva. Ranije se susjeda u klupi u crkvi pozdravljalo s „Hvaljen budi Isus Krist!“ i dobivalo odgovor: „Navijেকে. Amen.“

Dobro je doći na vrijeme, ne u posljednjoj minuti, smjestiti se i **mirno raspoložiti za bogoslužje**. Pritom mogu pomoći sljedeća pitanja:

- Čime se bavim? Što se događa u mom životu? Što me sprječava biti potpuno tu?
- S kime bih se želio izmiriti? Gdje nisam postupio dobro?
- Koju nakanu (zahvalu, prošnju...) želim danas donijeti Isusu Kristu?

Za osobno oraspoločivanje može pomoći i čitanje dnevnih liturgijskih čitanja.

Ulaz hoće svojim znakovima i simbolima pomoći pravomu raspoloženju. Kod svečanoga bogoslužja to se događa ovako: Križ hoće reći: sada dolazi isti Isus Krist, koji je raspet i uskrsnuo, i koji će doći na kraju vremena i sve otkupiti.

Evandelistar hoće ukazati na to da Isus Krist, koji sada dolazi, nije nijem. On nam hoće govoriti.

Svjetlo svijetla hoće pokazati da Isus Krist sada i danas hoće donijeti svjetlo u naše neizvjesnosti, strahove, dvojbe i osamljenost.

Tamjan hoće počastiti nazočnost Isusa Krista: kađenjem oltara njegovu nazočnost u njegovoj žrtvi, kađenjem evandelistara njegovu nazočnost u riječi, kađenjem naroda njegovu nazočnost u okupljenoj zajednici, kađenjem svećenika njegovu nazočnost u njegovu

poslaniku, kađenjem križa, jaslica, kipova i slika, Isusovu nazočnost u događajima, koje oni prikazuju.

Tamjan, mješavina različitih smolâ drveta u uporabi je već u starozavjetnome hramskom kultu i u poganskoj starini. Kršćani spočetka odbijaju prinostiti kâd, jer se to smatra žrtvovanjem pred likovima poganskih bogova. Ali u Konstantinovo vrijeme kađenje je prodrlo s Istoka i u kršćansko bogoslužje. Ovdje se smatralo simbolom molitve u smislu Psalma 141,2: „*Nek' mi se uzdigne molitva kao kâd pred lice tvoje, podizanje mojih ruku nek' bude k'o prinos večernji!*“ i u smislu ljubavi prema Bogu i bližnjemu koja se troši. – Tamjan je znak iskazivanja počasti.

Pozdrav Isusu Kristu događa se u poljupcu oltaru. Krajem 4. stoljeća spominje se u kršćanskim tekstovima ljubljenje oltara, ali ga ljubi ne samo svećenik nego i narod. Poljubac je znak ljubavi, a oltar simbol za Isusa Krista. Tako svećenikov poljubac oltara pokazuje da se radi o osobnome susretu s Isusom Kristom. Ljubeći oltar svećenik, a u njemu i okupljena zajednica, pokazuju da ljube nazočnoga Isusa Krista.

U njemu, jer svećenik, glava zajednice, predstavlja čitavu zajednicu. Svećenik ujedno zastupa Isusa Krista. Ovo se predstavlja nošenjem svećeničkoga ruha. Svećenikovo sjedište upućuje na to da je sada domaćin Isus Krist. Sada se više ne radi o čovjeku, nego o Isusu Kristu koji u njemu djeluje.

U **znaku križa** hoćemo se obratiti i otvoriti trojedinomu Bogu koji nas je u Isusu Kristu pozvao. To je ispovijedanje krštenja i priznavanje trojedinoga Boga, a time i Boga ljubavi i zajedništva. To je ispovijedanje Isusa Krista koji je za nas umro na križu.

„U ime“ izražava, polazeći od grčkoga prajezika, kretanje. To znači da mi sada hoćemo ući u dublje zajedništvo s Bogom, koje nam se pokazuje i realnim u nazočnim vjernicima.

Svećenik potom pozdravlja zajednicu istim ili sličnim riječima kao i Apostol u svojim poslanicama: „*Milost i mir od Boga, Oca*

našega i Gospodina Isusa Krista bio sa svima vama“ (usp. 2 Kor 13,13).

Ovo klicanje je kako želja da Gospodin svojom milošću bude uz vjernike, tako i bodrenje koje hoće posvijestiti da je Isus Krist svojom milošću tu u nama već od krštenja. Zajednica hoće to i svećeniku posvijestiti. Riječ „*i s duhom tvojim*“ obraća se darovima Duha dobivenima na svećeničkome ređenju.

Tako se u svakome euharistijskom slavlju radi o ovome: pustiti Isusu Kristu da nas dublje pretvori. Tu je potrebna i naša suradnja. Ovo naše sudjelovanje zove se okretanje, obraćenje Isusu Kristu. Sada se postavlja pitanje: Koja mišljenja, stavovi, koja ponašanja sprječavaju dotok ljubavi Isusa Krista u nas i u zajednicu bogoslužnika? To mogu biti: neljubazan sud o drugima, laž, kukavičluk, zloba, negativne misli i riječi, licemjerje, ustrajavanje u predbacivanjima, nestrpljivost, samovolja, nezahvalnost, pomanjkanje solidarnosti prema slabima i neuspjelima, i još puno toga. Nedostatak ljubavi može i za druge biti zapreka na putu do spasenja, u smislu kad neki kažu: Ovi idu nedjeljom u crkvu, a onda rade...

Obraćenje se pak događa jedino kad upoznamo vlastiti grijeh, nutarnju neizvjesnost i ono neotkupljeno, i to priznamo. Ali ako jasno ne spoznaš u kojemu se pogledu krivo ponašaš i zašto je ponašanje krivo, možeš biti gotovo siguran da će se krivo ponašanje ponoviti. Zato je potrebno spoznati.

U priznanju stojimo uz svoju krivnju. To omogućuje nutarnje ostavljanje kriva ponašanja i obraćenje od toga. Liturgija poznaje tri oblika prošnje za oprostjenje i priznanje krivnje:

Oblik A: Priznaje krivnje:
Ispovijedam se...

Oblik B:

Svećenik: Smiluj nam se, Gospodine, smiluj nam se.
Svi: Jer smo sagriješili tebi.
Svećenik: Iskaži nam, Gospodine, svoje milosrđe.
Svi: I daj nam svoje spasenje.

Oblik C: kombiniran sa zazivom Gospodine, smiluj se:

Svećenik: Gospodine, koji si poslan od Oca izliječiti srca slomljena, smiluj se.
Kriste, koji si došao pozvati grješnike na obraćenje, smiluj se.
Gospodine, koji si se vratio natrag Ocu da nas zagovaraš, smiluj se.

U molitvi za oprostjenje koja na kraju slijedi događa se oprostjenje. Budući da svako oprostjenje dolazi jedino polazeći od križa, mnogi prilikom molitve za oprostjenje zahvalno čine znak križa.

Kad nam je Bog oprostio, kad su zapreke otklonjene s puta, Isus Krist je na nov način po svojoj ljubavi tu u nama i u zajednici.

S **Gospodine, smiluj se** pozdravljamo sada Isusa Krista. U starini se pobjedničkomu vojskovođi ili caru na državničkome posjetu klicalo: „Kyrie eleison, Gospodine, smiluj se“, „Hura, zdravo!“. To je slavljeničko klicanje. Ovdje se to slavljeničko klicanje odnosi na Isusa Krista, koji je pobjednik nad grijehom i smrću. To su pohvale uskrsnulomu Spasitelju.

Slava izražava ono isto što i Kyrie. Izvorno je to pohvala jutru uskrsnuća, pobjednička pjesma Isusu Kristu. To je iskustvo: Gdje je ljubav, gdje je Isus, tu se pojavljuju mir, radost i klicanje, uskrsno klicanje. Slava – najčešće se pjeva – poziva nas da ne ostanemo stajati kod zemaljskoga, kod svoje srdžbe, svojih briga, teretâ i problema, nego da svoj pogled podignemo prema Slavi Božjoj. Slavimo Boga našega Stvoritelja i klanjamo mu se.

Zborna molitva sastavljena je na sljedeći način. Najprije slijedi poziv: „Pomolimo se“.

Zatim slijedi kratka šutnja u kojoj trebamo pred Boga donijeti svoje osobne nakane. Potom svećenik sažima pred Bogom molitve vjernika u zbornu molitvu koja je naslonjena na poruku blagdana. Raširene ruke svećenika upućuju na Isusa Krista, koji je na križu raširio ruke te i sada ljudske nakane po svećeniku donosi pred Oca.

S „Amen“ izražavamo svoj pristanak i potporu.

- Koja se misao od ovih elemenata obreda obraća meni?
-
-

Moja zrnca zahvalnosti:

5. dan – Isti Isus Krist

Pedro Arrupe rodio se 1907. u Bilbao u Španjolskoj. Kao student medicine stekao je jedno euharistijsko iskustvo koje je promijenilo njegov život. On piše:

Moj prvi euharistijski doživljaj povezan je s mojim pozivom kao isusovca. Za vrijeme jedne procesije s Presvetim u Lurdu bio sam na trgu pred bazilikom svjedokom jednoga čuda. Nekoliko tjedana poslije smrti moga oca otputovao sam s mojom obitelji u Lurd, gdje smo htjeli provesti ljeto u opuštenu, mirnu i religioznu ozračju. Bio je mjesec kolovoz. Ostao sam u Lurdu puni mjesec dana. Budući da sam studirao medicinu, dobio sam posebno dopuštenje da mogu iz blizine promatrati bolesnike koji traže ozdravljenje.

Jednoga dana stajao sam sa svojim sestrama na trgu pred bazilikom. Neposredno prije početka procesije s Presvetim pokraj nas je prošla žena srednjih godina i gurala pred sobom invalidska kolica. Jedna od mojih sestara dovikne: „Pogledajte siromašna mladića u invalidskim kolicima!“ Mladić je imao oko dvadeset godina, od najranijega djetinjstva potpuno paraliziran. Njegova

majka je glasno molila krunicu i povremeno uzdahnula: „Sveta Marijo, pomoz nam!“ Bijaše to dirljiv prizor i dobro se sjećam prošnje kojom se bolesnik u Evanđelju obratio Isusu: „Gospodine, očisti me od ove gube!“ Majka se žurila da zauzme svoje mjesto u prvome redu, ondje gdje treba proći biskup s Presvetim u pokaznici.

Došao je trenutak kad je biskup hostijom blagoslovio mladoga bolesnika. Ovaj je pogledao prema pokaznici istim povjerenjem kao što je i onaj uzeti od rođenja u Evanđelju pogledao prema Isusu. Biskup je pokaznicom učinio znak križa. Mladić je tog istog trenutka zdrav ustao sa svojih invalidskih kolica. Ljudi oko njega radosno su vikali: „Čudo! Čudo!“

Budući da sam imao posebno dopuštenje, mogao sam poslije biti nazočan pri liječničkim pretragama. Gospodin ga je uistinu ozdravio.

Nisam kadar reći Vam sada što sam u onim trenutcima osjećao i razmišljao. Došao sam s medicinskoga fakulteta u Madridu, gdje sam poznao neke nevjerničke profesore i kolege i koji su se samo rugali čudu. Ali ja sam bio očevidac stvarnoga čuda koje je učinio Isus Krist u Euharistiji. Isti Isus Krist je tijekom svoga života ozdravio tolike bolesnike i uzete. Neizmjereno se radujem. Kad sam na ovaj način bio očevidac njegove svemoći, svijet oko mene izgledao mi je jako malen. Vratio sam se natrag u Madrid. Iz ruku su mi ispale knjige. Predavanja i pokusi koji su me ranije oduševljavali, izgledali su mi pusti. Kolege su me pitali: „Što se s tobom dogodilo? Ti si izgubio glavu!“ Da, bio sam stvarno izvan sebe, još sam jedino razmišljao o hostiji podignutoj na blagoslov i na paraliziranoga mladića koji je skočio iz invalidskih kolica. Tri mjeseca kasnije stupio sam u novicijat Družbe Isusove u Loyoli. (4).

- Što mi ovo iskustvo želi reći?
-
-

Moja zrnca zahvalnosti:

6. Razmišljanje: Nedjelja i Euharistija

Naviknuli smo nedjeljom se sastajati na euharistijsko slavlje. Zašto? I: Od kada je to za kršćane tako?

Nedjelja kao dan uskrsnuća

Izvjешće iz sredine drugoga stoljeća daje nam odgovor. Justin, koji je kasnije podnio mučeničku smrt, piše: „U takozvanu nedjelju na jednome mjestu događa se sastanak svih koji stanuju u gradovima ili na selu.“ Justin obrazlaže izbor nedjelje kao dana euharistijskoga slavlja time da nedjelju prikazuje kao početak stvaranja (budući da je Bog sedmoga dana, u „subotu“, počnuo, nedjelja je prvi dan stvaranja), a i s Kristovim uskrsnućem je početak novoga Božjeg stvaranja. „Svi održavamo sastanak, jer je to prvi dan kada je Bog preobrazbom tame i materije stvarao svijet i jer je Isus Krist, naš Otkupitelj, toga dana uskrsnuo od mrtvih“.

Još danas u euharistijskoj molitvi s obzirom na to govorimo: „Stoga dolazimo pred tvoje lice i slavimo u zajedništvu s čitavom Crkvom prvi dan u tjednu kao dan kad je Krist uskrsnuo od mrtvih.“

Vjera u uskrsnuće kao i u nazočnost Uskrsnuloga, koji snagom Duha Svetoga djeluje u zajednici, za kršćane je od početka stajala u središtu njihove vjere i određivala njihov način života. „Oduzmeš li uskrsnuće, smjesta si razorio kršćanstvo“ (W. Pannenberg). Dan Isusova uskrsnuća – Uskrsni dan – kršćani su od početka slavili kao svoju glavnu svetkovinu. Već vrlo rano dobila je zatim nedjelja oznaku „Dan Gospodnji“ (Otk 1,10) i postala pra-blagdanom.

Nedjelja se danas u pravilu više ne smatra prvim, nego posljednjim danom tjedna. U ovome je smislu danas uobičajeno govoriti o „vikendu“ koji traje od petka navečer do nedjelje. Na ovaj se način svakako u općoj svijesti gubi bitan element nedjelje.

Dar posvećenja nedjelje

Zapovijedi su pomoć u životu. Ovo vrijedi i za zapovijed o nedjelji, čiji se korijeni temelje u posvećenju židovske subote: „*Dan subotnji obdržavaj i svetkuj, kako ti je naredio Jahve, Bog tvoj. Šest dana radi i obavljaš sav svoj posao. A sedmoga je dana subota, počinak posvećen Jahvi, Bogu tvome. Tada nikakva posla nemoj raditi: ni ti, ni sin tvoj, ni kći tvoja, ni sluga tvoj, ni sluškinja tvoja, ni vol tvoj, ni magarac tvoj, niti ikakvo živinče tvoje, niti došljak koji je unutar tvojih vrata; tako da mogne otpočiniti i sluga tvoj, i sluškinja tvoja kao i ti. Sjeti se da si i ti bio rob u zemlji egipatskoj i da te odande izbavio Jahve, Bog tvoj, rukom jakom i ispruženom mišicom. Zato ti je zapovjedio Jahve, Bog tvoj, da držiš dan subotnji*“ (Pnz 5,12-15).

Posvećenje subote obrazlaže se oslobađanjem iz egipatskoga ropstva. I danas je „oslobođenje iz ropstva“ vrlo aktualno – pritom se radi o „ropstvu“ vrlo profinjene vrste: jer ako se nedjelju označuje kao „posljednji“ dan u tjednu, a čovjek se nedjeljom mora odmoriti od posla da bi u ponedjeljak bio ponovno „fit“ za posao, tada to ipak pokazuje da na vrijednosnoj ljestvici društva kao i u općenitoj svijesti na prvome mjestu stoje radna snaga i funkcioniranje proizvodnoga procesa. U središtu nije život nego ostvarenje.

A zapovijed o posvećenju nedjelje dovodi nam pred oči Božju ljestvicu vrijednosti, jer ta zapovijed čini jasnim „apsolutni Božji primat“, a time i „primat i dostojanstvo čovjeka prema zahtjevima društva i gospodarskoga života“ (Ivan Pavao II.). Drugim riječima: Mi bismo u našem čovječstvu i u našem dostojanstvu napustili sebe ako bismo napustili nedjelju. Ta stvoreni smo na Božju sliku i priliku, a ne kao sluge i robovi rada i konzumiranja. Mi smo djeca Božja i nismo nikomu podložni. Nedjelja pripada Bogu – nama na blagoslov, da tako i mi možemo postati blagoslov jedni za druge.

Uzet u Božju svečanost

Nigdje i ni koji drugi način oblikovanja nedjelje ne dolazi ovo jasnije do izražaja koliko u bogoslužju – ako ono zaista čini središte

nedjelje. Jer u „proveseljavanju u nazočnosti Jahve“ (usp. Pnz 12,18) kao i počinu i slavljenju čovjek časti Boga više nego svakodnevnim rintanjem i radom. Nedjeljom trebamo predahnuti, trebamo slaviti i radovati se – Božjim darovima, kao i onomu što smo učinili tijekom tjedna. I počinuti, radovati se pred Bogom i cijeliti učinjeno stvarno je „bogosluzje“ jer Bog, Stvoritelj, i sam počinu u „subotu“, dan počinaka, i (tako) dovrši svoje djelo (usp. Post 2,2). I redak psalma 127,2: „...jer Gospodin svojim i u snu daje“ naglašuje od Boga darovanu vrijednost počinaka.

Ovaj počinak i radovanje događa se sada ne samo na privatnome području, nego nalazi svoj vrhunac u zajedničkome slavljenju svih vjernika. Jer: vrhunac ovoga predaha, vrhunac ove radosti u Bogu čini suslavljenje Euharistije. U vezi s ovim govori Papa Benedikt XVI. 4. rujna 2005. u svom nagovoru prije molitve „Angelusa“: „Vjerujem da sudjelovanje na Euharistiji, zahvaljujući zauzetosti pastira i vjernika u svakoj zajednici, postaje sve revnije i s više žara. Danas bih prije svega htio naglasiti koliko je važno radosno svetiti 'Dan Gospodnji', nedjelju, koja je za kršćane svet dan.“

Euharistijsko slavlje je novozavjetno slavlje oslobođenja. Ovdje slavimo svoje otkupljenje koje nam je dano Isusovom smrću i uskrsnućem. U Euharistiji slavimo i svoju uzetost u Isusa Krista, a time i svoju povezanost sa svima koji njemu pripadaju. Jer svi udovi na Kristovu tijelu pripadaju već sada Isusu Kristu. Tako već sada živimo – iako još otajstveno skriveno – s Kristom i po Kristu u zajedništvu božanskoga Trojstva. Uzeti smo u vječno svetkovanje Boga, u vječnu igru njegove ljubavi. Ova još skrivena uzvišenost našega života sjaji u nedjeljnome euharistijskom slavlju: sjajna i jasna, puna nade i nerazoriva.

Naše oblikovanje nedjelje

Nedjelja nam je darovana da bismo predahnuti i uživali ljepotu života. Trebamo imati vremena i dokolice za same sebe, za svoje odnose, a prije svega za ono što izgrađuje naš život i daje da on postane svečanost. Bog nam dariva nedjelju da bismo ju doživjeli

kao ispunjeno vrijeme, svoj život uistinu iskusili kao dar, i da bi i u nama rasla radost zbog života. Osmišljeno i primjereno oblikovanje ovoga dana može biti posve različito.

Za mene osobno (Leo Tanner) nedjelja od moga djetinjstva započinje uglavnom „oglašavanjem nedjelje“ zvonima subotom poslije podne u 16 sati. Svoj nedjeljni blagdan započinjem u pravilu kupanjem i oblačenjem nedjeljnoga odijela. Važno mi je da se nedjelja iskusivo razlikuje od normalnoga radnog dana. Neka to bude dan kojemu ću se radovati.

U središtu oblikovanja nedjelje treba stajati euharistijsko slavlje. Ranije su se vjernici „koji su stanovali u gradovima ili na selu skupili na jedno mjesto“, kako svjedoči Justin. Oni su poduzeli put! Taj sastanak bio im je vrijedan poneke žrtve. A kako je to u nas? Koliko je nama vrijedno sudioništvo na nedjeljnome euharistijskom slavlju? Koliko nas ono smije stajati?

- Koje misli ovoga teksta su mi posebno važne?
- Kako oblikujem nedjelju? Je li to u skladu sa svetošću toga dana?
- Koje značenje ima nedjeljno euharistijsko slavlje za mene i moj život?

Moja zrnca zahvalnosti:

3.

Kad nam se pojavi „svjetlo“ – Riječ Božja

1. dan – Dio velike povijesti spasenja

„A zbuniše nas i žene neke od naših: u praskozorje bijahu na grobu, ali nisu našle njegova tijela pa dođoše te rekoše da su im se ukazali anđeli koji su rekli da je on živ. Odoše nato i neki naši na grob i nađoše kako žene rekoše, ali njega ne vidješe.’ A on će im: ‘O bezumni i srca spora da vjerujete što god su proroci navijestili! Nije li trebalo da Krist sve to pretrpi te uđe u svoju slavu?’ Počevši tada od Mojsija i svih proroka, protumači im što u svim Pismima ima o njemu.“ (Lk 24,22-27).

Dvojici učenika na putu u Emaus poruka o uskrsnuću već bijaše naviještena, ali uzalud, jer oni su bili previše usredotočeni na sebe, na svoja iskustva, na svoja razočaranja i na svoje predodžbe. Otuda su vezani i slijepi. Poruka ne može doprijeti do njihova srca.

„O bezumni i spora srca...“ Izravno i bez imalo sentimentalnosti govori Isus o istini o kojoj možda radije da nisu čuli. Isus ih poziva da svoje doživljaje gledaju u novome svjetlu. On hoće probiti usredotočenost na njihovo trenutačno iskustvo i vrtenje oko samih sebe. Postoji širi obzor. „O bezumni i srca spora da vjerujete što god

su proroci navijestili! Nije li trebalo da Krist sve to pretrpi te uđe u svoju slavu?” (Lk 24,25-26).

Sveto pismo nam dakle pomaže svoju vlastitu povijest, povijest Crkve i svijeta gledati i razumjeti kao dio sveopće Božje povijesti spasenja. Naša povijest i moja iskustva su fragment, kamenčić u mozaiku velike povijesti i samo polazeći odatle može ju se razumjeti i srediti. Takvo razumijevanje ne oduzima bol, ali daje smisao i snagu dalje pouzdano ići putem svoga života.

- U koju veliku povijest je smješten moj život?
 - Prema kojemu velikom cilju smjera moja povijest i čitava povijest spasenja? Koje faze – prema ovome tekstu – može proći moja povijest?
-
-

Moja zrnca zahvalnosti:

2. dan – „Poslušaj sada!“

„Kao što daždi i sniježi s neba bez prestanka dok se zemlja ne natopi, oplodi i ozeleni da bi dala sjeme sijaču i kruha za jelo, tako se riječ koja iz mojih usta izlazi ne vraća k meni bez ploda, nego čini ono što sam htio i obistinjuje ono zbog čega je poslah“ (Iz 55,10-11)

„To si dobro učinio!“ „Ti to možeš!“ „Imam u tebe povjerenja!“ „Radujem se zbog tebe!“ Takve ljudske riječi čine nam dobro.

Dobre ljudske riječi ohrabruju, daju snagu, radost i nadu. To još više vrijedi za Božju riječ. Iza nje stoji autoritet i u njoj djeluje Božja snaga. Ona se zato „ne vraća k meni bez ploda, nego čini ono što sam htio i obistinjuje ono zbog čega je poslah“

Isus to prihvaća kad kaže: *„Riječi koje sam vam govorio Duh su i život“ (Iv 6,63b).* Energija izlazi iz Božje riječi kad ju se primi u srce.

Za to je potrebno srce koje sluša, srce koje je otvoreno za Božju riječ. Možda smo tekstove Svetoga pisma već često čuli – možda ih već znamo napamet. Pa ipak se isplati biti svaki put ponovno otvoren za njegovu poruku nama.

Bog želi govoriti svakomu od nas. On i tebi ima reći riječ! Poslušaj! Ako se u srcu smiriš i s velikim povjerenjem osluhneš u svoju nutrinu, razumjet ćeš je. Riječ, koja je od Boga na putu k tebi, tada će doći k tebi.

- Sada sam pozvan smiriti se i 5-10 minuta pokušati slušati što mi Bog sada hoće reći.
 - Mogu napisati što sam iznutra čuo:
-
-

Moja zrnca zahvalnosti:

3. dan – „kao sjajna sunca...“

Biblija, Božja riječ, govori nam tko smo i što je smisao našega života. Poziva nas da svoje shvaćanje sebe ne činimo ovisnim o tome što o nama govore drugi, kako se osjećamo ili što ostvarujemo, nego o onome što jesmo. U vezi s ovih nekoliko tekstova:

„Na svoju sliku stvori Bog čovjeka, na sliku Božju on ga stvori, muško i žensko stvori ih...I vidje Bog sve što je učinio, i bijaše veoma dobro. Tako bude večer, pa jutro – dan šesti“ (Post 1,27.31).

„Gledam ti nebesa, djelo prstiju tvojih, mjesec i zvijezde što ih učvrsti – pa što je čovjek da ga se spominješ, sin čovječji te ga pohodiš? Ti ga učini malo manjim od Boga, slavom i sjajem njega okruni“ (Ps 8,4-6).

„Oče..., slavu koju si ti dao meni ja dadoh njima“ (Iv 17,22a).

Johannes Bours piše o Henriju J. M. Nouwenu, koji je boravio sedam mjeseci u trapističkome samostanu: „Opat samostana,

kojega je pitao za savjet, dao mu je neobičnu riječ za meditaciju. Rekao mu je: 'Učinite središtem svoga meditiranja riječ: Ja sam slava Božja.' Pomalo oklijevajući, upustio se u to. Mjesec dana kasnije napisao je u svoj dnevnik: 'Nevjerojatno se radujem što sam čovjek, što pripadam vrsti živih bića u kojoj se sam Bog utjelovio. Mogli bi me doduše svladati boli i apsurdni kojima smo mi ljudi izloženi, ali sada jasno prepoznajem što smo mi u stvarnosti. Jednostavno ne postoji mogućnost ljudima reći da su svi pozvani prolaziti svijetom kao sjajna sunca.'" (5)

Jedan svetac Istočne crkve, Serafim Sarovski (1753.-1833.), pozdravljao je svakoga od svojih posjetitelja: „Radosti moja!“ Očima vjere gledao je skriven sjaj koji obasjava lice svakoga čovjeka: slava Božja!

- Što je čovjek u Božjim očima?
-
-

Moja zrnca zahvalnosti:

4. dan – Obredi službe riječi

U drugome dijelu euharistijskoga slavlja u središtu stoji nazočnost Isusa Krista u njegovoj riječi i naš odgovor na nju. U Istočnoj crkvi nazočnost Isusa Krista u njegovoj riječi ukorijenjena je toliko snažno, da se ondje blagoslivlja čak i s Evanđeljem.

Sva čitanja navješćuju se sa stalka za čitanje koji nazivamo **ambon**. Ambon se izvodi iz grčke riječi „anabainein“, uspinjati se. Navještanje Božje riječi traži u crkvi specijalno mjesto, koje izražava njezino dostojanstvo. Prilagođen prostornim danostima ambon se smješta ondje gdje ga svi mogu dobro vidjeti, i odakle se Božja riječ može dobro čuti.

U nedjeljnoj liturgiji mogu se uzeti dva čitanja. **Prvo čitanje** iz Staroga zavjeta govori o velikim Božjim djelima učinjenima narodu Izraelu i tematski je najčešće u vezi s Evanđeljem. Pripjevni psalam koji iza toga slijedi, tišina, meditativno sviranje orgulja ili pjesma daju prostora za naš vlastiti odgovor.

Drugo čitanje je iz Novoga zavjeta. Glavni naglasak je na vjeri apostola i ranokršćanskih zajednica. Na kraju obaju čitanja objašnjava čitač da nam se u ovim čitanjima obraća sam Bog: „*Riječ Gospodnja*“. Zajednica na to odgovara: „*Bogu hvala*“.

Iza drugoga čitanja slijedi **poklik prije evanđeoskoga čitanja**. Suprotno pripjevnome psalmu, ovaj usklik nije odgovor na Božju riječ, nego priprava na Evanđelje, naime klicanje (aklamacija) Kristu koji je nazočan u Evanđelju. Sastoji se, izuzev u korizmi, od **Aleluja** i pripadajućega retka uz aleluja. Aleluja dolazi od hebrejske riječi „hal-lelu-jah“, što znači „Hvalite Jahvu“, Gospodina. Aleluja potječe iz židovskoga bogoslužja. U kršćanskoj liturgiji ovaj se usklik odnosi na Uskrsnuloga. Njemu se svjesno obraćamo. Poštovanje, koje iskazujemo Uskrsnulome, pokazujemo svojim stavom. Ustajemo. I stajanje izražava spremnost odmah izvesti ono što smo čuli.

Po drugi put odzvanja usklik: „*Gospodin s vama*“. Njime se naviješta nazočnost Isusa Krista u njegovoj riječi, u **Evanđelju**. Svećenik nato govori: „*Čitanje svetoga Evanđelja po...*“ Zajednica odgovara: „*Slava tebi, Gospodine.*“ „*Tebi*“ izražava da sada govori sam Isus, Gospodin.

Nekoliko znakova hoće objasniti događanje. Svijeće nas trebaju podsjetiti na to da je Isus Krist svjetlo svijeta i da svojim Evanđeljem hoće rasvijetliti naše srce. Svećenik čini znak križa na knjizi Evanđelja, a zatim zajedno s vjernicima na čelu, usnama i srcu: „*Gospodine, otvori mi razum da shvatim što mi govoriš, otvori mi usne da bih prenio tvoju riječ, otvori mi srce da tvoja riječ prodre u dubinu moga srca i donese plod.*“ Kađenje tamjanom znači: Isus je tu u svojoj riječi i on je dostojan svakoga klanjanja.

Na kraju Evanđelja govori svećenik sljedeće ili slične riječi: „*Riječ Gospodnja*“, Evanđelje Gospodina našega Isusa Krista. Zajednica

odgovara: „Slava tebi, Kriste!“ Ponovno je u „*tebi, Kriste*“ izravno oslovljen Krist. Svećenikov poljubac knjizi, koji slijedi na kraju, pokazuje ljubav prema Isusu Kristu koji je tu u svojoj riječi.

Propovijed, homilija tumačenje je Božje riječi za naše vrijeme. Po riječi propovjednika hoće nam se obratiti Isus Krist. „*Tko vas sluša, mene sluša...*“ (Lk 10,16). Tko je tu otvorenim srcem, može u razmjerno dobroj propovijedi naći misao, riječ koju mu Isus Krist hoće dati na put.

Čitanja iz Svetoga pisma i propovijed učinili su Božju riječ čujnom. Zajednica je sada pozvana odgovoriti s pristankom vjere i vjerničkoga života. Ovo se izrijeком događa po zajedničkom ispovijedanju vjere. To je formulirani Amen na službu riječi. Na to upućuje latinska riječ „vjerujem“ (credo). Ona doslovce znači: Dajem svoje srce. To je pravi odgovor vjernika: Dati Isusu Kristu srce, vlastiti život.

U čitanjima Pisma i propovijedi pustili smo da nam Bog govori. Sada smo pozvani odgovoriti. To se događa u ispovijesti vjere. To se može razumjeti kao zajednički „Amen“, „da, upuštamo se u ono što smo čuli“.

Izvorno mjesto ispovijedanja vjere jest krštenje. Time ovo ispovijedanje upućuje na povezanost između Euharistije i krsta. Danas može ispovijedanje vjere obnoviti našu odluku vjere, koja je to potrebija, budući da u današnjemu društvu vrijede mnogi drugi autoriteti i mjerila. Credo nam hoće posvijestiti da smo u zajednici vjernika čitavoga svijeta, povezani s nebrojenim svjedocima i svjedokinjama vjere, mučenicima današnjice i prošlosti.

U hrvanju za pravu vjeru nastala je u 4. stoljeću Ispovijest vjere. To je obnova krsnoga obećanja i ujedno pohvala velikim Božjim djelima. Središte kršćanske vjere jest otkupljenje. Mi ne moramo sami sebe otkupiti, nego jesmo otkupljeni. Njemu vjerovati znači otvoriti se otkupiteljskomu Božjem djelovanju.

Postoji Nicejsko-carigradsko vjerovanje, a zovemo ga i „veliko“ Vjerovanje – koje su nam ostavili crkveni oci –, i Apostolsko

vjerovanje – koje su nam ostavili apostoli. **Veliko Vjerovanje na njemačkome govornom području započinje u mi-obliku, a Apostolsko u ja-obliku.** Simbol ili ispovijest vjere ide za tim da čitav okupljeni narod odgovori na Božju riječ, naviještenu u čitanjima iz Svetoga pisma i protumačenu u homiliji, te da – obrascem koji je odobren za liturgijsku uporabu – i zričući pravilo vjere, dozove u pamet i ispovijedi velika otajstva vjere prije nego li započne njihovo slavljenje u euharistiji.

Mogu izmoliti Apostolsko vjerovanje i osjetiti koliko se pritom u njemu odražava moja osobna vjera. Vjerujem...

„U sveopćoj molitvi ili molitvi vjernika narod na neki način odgovara u vjeri prihvaćenoj Božjoj riječi i, vršeći službu svoga krsnog svećeništva, Bogu prinosi molitve za spas svih ljudi“ (Opća uredba, str. 28). Molitve „za“ (spas svih ljudi), to znači „u njihovo ime i za njih“, a to je „svećenička“ služba. Svećenik vrši službu koja povezuje ljude s Bogom. Ovu službu vršimo i mi (to je služba našega krsnog svećeništva!, op. prev.) kad pred Boga donosimo sve one koji su nam na srcu.

U sveopćoj molitvi otvaramo pogled na čitavo čovječanstvo. Zajednica donosi pred Boga nakane ljudi, Crkve i svijeta da bi se svi otvorili spasonosnomu Božjem djelovanju. Odgovor, primjerice: „*Molimo te, usliši nas!*“ izražava zajedničku potporu i stajanje iza toga!

Da Bog to želi i da su mu naše prošnje i molitve važne, opisano je u 1 Tim 2,1-4 ovako: „*Dakle, preporučujem prije svega da se obavljaju prošnje, molitve, molbenice i zahvalnice za sve ljude, za kraljeve i sve koji su na vlasti, da provodimo miran i spokojan život u svoj bogoljubnosti i ozbiljnosti. To je dobro i ugodno pred Spasiteljem našim Bogom, koji hoće da se svi ljudi spase i dođu do spoznanja istine.*“

- Koje se misli ovih elemenata obraćaju meni?
-
-

5. dan – Isus je osobito sklon siromasima

1958. postao je Pedro Arrupe provincijal, zatim 1965. generalni poglavar Družbe Isusove. U to vrijeme puno je putovao čitavim svijetom, posjećujući isusovce. O jednom takvu posjetu pripovijeda:

Prije nekoga vremena posjetio sam jednu provinciju naše Družbe u Južnoj Americi. Pomalo oklijevajući pozvali su me da u jednoj četvrti u predgrađu, u tzv. „faveli“ slavim svetu misu. Rekli su mi da je to najsiromašnija četvrt u čitavoj okolini. Ondje je živjelo oko 100.000 ljudi u prljavštini i blatu. Jer ova se četvrt bijede nalazila u dubodolini koja je prilikom svake kiše bila poplavljena. Odmah sam prihvatio poziv. Jer znao sam: kad posjetiš siromahe, uvijek naučiš jako puno. Misu smo slavili u nekoj vrsti barake. Bila je skrpana od svakojakoga materijala i otvorena na sve strane. Budući da nije bilo vrata, naokolo su se skitali psi i mačke.

Misa je započela. Pjesme je pratio gitarist koji nije bio nikakav posebni virtuoz. Ali rezultat je bio izvrstan. Sjećam se njegovih riječi: „Ljubiti znači dati sebe; zaboraviti sebe i tražiti ono što druge čini sretnima. Kako je lijepo živjeti za ljubav! Kako je veliko moći davati! Davati radost i sreću, dati sebe, to je ljubav. Kad ljubiš drugoga kao samoga sebe i predaš sebe za druge, vidjet ćeš: nema sebičnosti koju ne možeš nadvladati. Kako je lijepo živjeti za ljubav!“

Dok je odzvanjalo pjevanje, meni se stezalo grlo. Trudio sam se nastaviti misu. Ljudi, koji ni sami nisu imali ništa, bijahu spremni predati sebe, podijeliti međusobno radost i sreću! Kad sam kod pretvorbe podigao hostiju, osjećao sam u dubokoj šutnji Gospodinovu radost koji boravi uz svoje ljubljene. Ta Isus je rekao: „Posla me blagovjesnikom biti siromasima“ (Lk 4,18). „Blago siromasima, duhom“ (Mt 5,3). Kad sam dijelio svetu pričest, gledao

sam kako s uštavljenih, oporih i sagorjelih lica teku suze kao biseri. Ovi ljudi susreli su Isusa, svoju najveću utjehu. Ruke su mi drhtale.

Održao sam kratku dijalošku propovijed. Govorili su mi stvari koje u svečanim nagovorima jedva možeš čuti. Jedna starica me pitala: „Jeste li vi poglavar ovih svećenika ili niste? Onda, gospodine, hvala vam tisuću puta. Jer ovi oci isusovci donijeli su nam ono što nam najviše nedostaje i što najviše trebamo, naime svetu misu.“

Jedan mladić priznao je pred svima: „Gospodine padre, morate znati: jako smo zahvalni za to da su nas ovi svećenici naučili ljubiti neprijatelje. Prije tjedan dana pripremio sam nož da ubijem druga kojega sam mrzio. Ali kad sam čuo kako svećenik tumači Evanđelje, otišao sam, kupio sladoled i dao ga svomu prijatelju.“

Na kraju će mi veliki momak, čiji divlji pogled bi mogao utjerati strah: „Dođite u moju kuću! Želim vam nešto pokazati.“ Bio sam neodlučan hoću li prihvatiti poziv ili ne. Ipak pater koji me pratio reče: „Samo pođite s njim! To su iskreno dobri ljudi.“ Otišao sam u njegovu „kuću“, napola srušena koliba. Dao mi je da sjednem na klimavu stolicu. S ovoga mjesta mogao sam vidjeti kako zalazi sunce. Gorostas mi reče: „Pogledajte kako je lijepo!“ Šutjeli smo nekoliko minuta. Sunce je zašlo. Čovjek će zatim ponovno: „Ne znam kako da vam zahvalim za sve što ste za nas učinili. Ne mogu vam dati ništa. Ali sam pomislio da bi vam ovaj zalazak sunca bio na radost. Drago vam je, zar ne? Ugodna večer!“ Zatim mi pruži svoju ruku.

Upravo htjedoh skrenuti sa ceste, kad mi priđe siromašno odjevena žena. Poljubi mi ruku, pogleda me i reče mi uzbuđenim glasom:

„Pater, molite za mene i moju djecu! Bila sam na ovoj lijepoj misi koju ste čitali. Sada moram brzo kući. Nemam ništa što bih mogla dati svojoj djeci... Pomolite se Gospodinu za mene. On nam mora pomoći.“ I već je nestala brzim koracima u svojoj kolibi.

Tako sam na jednoj svetoj misi naučio puno od siromaha. Koja razlika od velikih primanja koja priređuju moćnici ovoga svijeta!“ (6).

- Što je ovim siromasima značio Isus? Kako bih mogao pokazati Isusu svoju ljubav?

Moja zrnca zahvalnosti:

6. dan – Razmišljanje: Susresti Boga u svome tijelu i sa svojim tijelom

Euharistijsko slavlje nije čisto duhovno događanje. Čitav čovjek – tijelom i dušom – oslovljen je i uključen. Samo, jako smo malo ovoga svjesni, ali: i naše tijelo je mjesto susreta s Bogom.

Pogledamo li, primjerice u Italiji, kako domaći međusobno razgovaraju, možemo vrlo brzo ustanoviti da su ruke pritom isto tako važne kao i usta. Mnogim gestama i znakovima živo se predstavlja rečeno. Nije tako samo u Italiji. Mi ljudi posvuda izražavamo sebe našim tijelom i u našem tijelu, „govorimo“ svojim tijelom: držanjem tijela, izrazom lica, načinom razgovaranja. Sve ovo govori puno o onomu što nas iznutra zaokuplja.

Naša osjetila: automatski otvarač vrata duše

Tuga, bol, preneraženost, gnjev, srdžba, nezainteresiranost, radost, sreća, ljubav i blagonaklonost – sve se ovo, normalno, pokazuje u i kroz naše tijelo. Naše nutarnje biće ima potrebu pripočiti se i izraziti. Mi nismo nikakva čisto duhovna bića, nego ljudi od mesa i krvi. Zato naše tijelo govori mimikom, govori gestama, držanjima tijela i znakovima: hoću li i kako prići drugoj osobi, hoću li joj pokazati srdačan znak pozdrava ili ću ostati sjediti i njezinu

nazočnost jednostavno samo uzeti na znanje, to govori puno o mome odnosu prema njoj.

Dakle, ne izražava se samo naša nutrina vidljivo u tijelu – događa se i obratan proces: vanjski utjecaji djeluju na nutarnje doživljavanje. Lijepo i s ljubavlju prostrt stol s cvijećem, svijećama i umjetnički oblikovani ubrusi stvaraju svečano ozračje. Ima prostora koji nam se obraćaju i nude zavičaj, isijavaju ozračje sabranosti. Također ima mjesta na kojima se „jednostavnije“ moli. Preko samoga mjesta uvedeni smo u stav molitve.

I odjeća ima svoj učinak – kako za onoga koji ju nosi, tako i za okolinu. Odjeća hoće i treba pristajati ljudima i situaciji. Tada se usklađuju nutarnje osjećanje i vanjsko odijelo. Nije isto posjećujem li koncert u svečanoj haljini ili u radnome odijelu – niti za mene niti za druge slušatelje. Rado se sjećam (Leo Tanner) svoga djetinjstva. Za mene je uvijek bio poseban osjećaj, posebno raspoloženje kad sam smio obući nedjeljno odijelo. To je djelovalo da je „nedjelja“ bila u meni.

Dobru ozračju puno pridonosi i pjevanje i instrumentalna glazba. Jasno to opažamo na starim adventskim i božićnim pjesmama. One nas ljude dotiču na osobit način i potiču dušu za ovo vrijeme razmišljanja. Ove pjesme (kao uostalom i sve druge dobre pjesme) posreduju posebno ozračje. Ipak je istina: glazba dodiruje emocionalne čovjekove dubine – često puno više nego što to čine riječi. Glazba može djelovati opušteno, povezujuće i oduševljavajuće.

Gledanje, slušanje, osjećanje, mirisanje i kušanje, ove aktivnosti naših pet vanjskih osjetila imaju u euharistijskome slavlju, odnosno u drugim liturgijskim slavljinama, svoje mjesto. Liturgijske boje, kao i zvona, cvijeće, slike, kipovi, križevi, svijeće, voda, kruh, vino, tamjan, pepeo, vatra, ulja, ljekovite trave i još puno toga hoće nam otvoriti srce i osjetila za susret s Bogom.

Svagdani i nedjelje, vrijeme pokore i blagdani dobivaju tako posebno obilježje. Pustiti da budeš oslovljen u svim osjetilima omogućuje duboko doživljavanje. Ipak, ako bi svaki dan bio blagdan,

brzo bismo se prezasitili. Ima smisla i primjereno je pripraviti se na posebne blagdane – također povremenim dragovoljnim odricanjem od ugodnosti, užitka i drugo. Zato vrijedi: veliki blagdani uvjetuju vrijeme posta, pripreme da bi se prihvatili i uživali upravo kao „veliki blagdani“ – dakle kao nešto posebno.

Držanje tijela

Tijelo i duša pripadaju skupa. Duša se izražava u i našem tijelu. Ali i ono može sa svoje strane utjecati na dušu. Upravo zdravo držanje tijela potpomaže i zdravlje duše. Dobro i primjereno držanje tijela može puno pridonijeti oslobađajućemu bogoslužnu doživljaju. Uspravno stajanje djeluje na dušu i duh čovjeka drukčije od nemarna, „staračkog“ stajanja.

Ali u cjelovit doživljaj tijela, duše i duha spadaju i znanje i svijest. Zato sada nekoliko napomena koje hoće pokazati što se može izraziti stajanjem, hodanjem, klečanjem, sjedenjem kao i držanjem ruku.

Stajanje

Ustati i stajati znakovi su iskazivanja počasti i poštovanja. Ovo poznajemo iz necrkvenoga konteksta: ustaje se, primjerice kad predsjednik ulazi u prostoriju. U euharistijskome slavlju se na više mjesta ustajanjem i stajanjem izriječkom iskazuje počast Isusu Kristu, našem Gospodinu: tako na početku mise, kad se pjeva „Slava“, kod Evanđelja i kod predslovlja. Ranije je stajanje bilo čak povlašteni stav u bogoslužju – stajanje i kao znak oslušivanja i nutarnje pozornosti. Zato u srednjemu vijeku narod u crkvama nije imao mjesto za sjedenje.

Stajanje osim toga izražava spremnost na služenje i poslanje. Tko stoji, može odmah poći. Ponovno ustati na kraju bogoslužja naglašuje spremnost pustiti da me Isus pošalje u svijet.

U stavu stajanja, koji izražava i „zauzeti se za“ i „stati uz nešto“, pokazuje se angažiranost i nutarnji stav. Zato ustajemo na Vjerovanje, na molitvu vjernika, za zbornu, prinosnu i popričesnu molitvu.

Stajanje je stav uskrsnoga čovjeka. Kao otkupljeni mi nismo nevrijedne sluškinje i sluge, nego Božji sinovi i kćeri. To dostojanstvo i naša svijest o nama mogu se izraziti u uspravnu stavu i u uspravnu hodu.

Hodanje

Uspravnim hodom pokazujem da se ne moram skrivati. Ja sam Božja kći, odnosno sin. Smijem se pokazati. Hodanjem smijem – svjestan ovoga dostojanstva – poći u svijet i svoje poslanje i sebe predati.

Hodanje simbolizira i naše biti-na-putu kao Božji narod. Na putu smo, a s nama je sam Bog. Ovo je posebno jasno redosljedom unutar procesije: križ ili svijeće na čelu povorke pokazuju da Krist ide ispred nas. On ide naprijed a mi ga slijedimo.

Klečanje

„Klečanje ne dolazi ni iz koje kulture – ono dolazi iz Biblije i njezine spoznaje“, govori kardinal Ratzinger, naš današnji papa, u svojoj knjizi „Duh liturgije“ (str. 183.). Grci i Rimljani odbijali su ovaj stav tijela, Biblija pak navodi prigibanje koljena i klečanje kako u Starome tako i u Novome zavjetu. „Koljena su za Židove bila simbolom snage. Prigibanje koljena jest zato prigibanje naše snage pred živim Bogom, priznanje da sve što jesmo i što imamo, imamo od njega“ (isto, str. 188).

Unatoč biblijskoj tradiciji klečanje i prigibanje koljena u liturgiju je ušlo tek u srednjemu vijeku.

Danas je uobičajeno kleknuti za vrijeme pretvorbe u znak duboka poštovanja i klanjanja. Klečanje zatim poznajemo pri posebnim trenutcima klanjanja kao i prigibanje koljena kao „poklonstveni pozdrav“ i čašćenje Krista pri ulaženju u crkvu i izlaženju iz nje, odnosno na početku i na kraju liturgijskoga slavlja. Klečeći pokazujem da nisam otkupitelj, nego samo slab, potrebit čovjek, blizu zemlji, čovjek koji daje čast Bogu. Ovo svjesno učiniti može biti vrlo oslobađajuće.

Sjedenje

Sjedenje opušta tijelo i potpomaže spremnost primiti. To je i stav tišine, nutarnjega boravljenja, sabrana primanja i razmišljanja.

Sjesti uz nekoga ima socijalan vidik. Sjediti jedni uz druge potpomaže zajedništvo. Tako i u bogoslužju: sjedimo skupa pred Bogom.

Držanje ruku

Ruke su važno izražajno sredstvo našega tijela. Otvaranje ruku kao i širenje ruku upućuje na nutarnju otvorenost, na naklonost i zagrljaj. Prekrižene i k sebi stisnute ruke mogu signalizirati odbijanje ili usredotočenost pozornosti na sebe.

Sklopljeni dlanovi usmjereni prema gore gesta koja potječe iz viteških vremena. Sklopljenim rukama izražavalo se predanje i vjernost prema vitezu.

Uz „sklapanje ruku“ danas je rašireno još jedno držanje ruku, kao stari biblijski stav. Ovaj oblik moljenja, naime ruke uzdignute prema Bogu – dlanovima okrenutima prema gore – poznavala je već prva Crkva. U tzv. „stavu-orante“ (od latinskoga orare = moliti) svećenika živi ovaj stav sve do danas. Veseli da je ovaj molitveni stav ponovno raširen i među laicima, prije svega pri moljenju Očenaša. U ovoj gesti pokazujemo: mi smo oni koji mole i primaju.

Prilikom primanja pričesti (pričest na ruku) prazne ruke označavaju našu potrebitost. Istodobno upućuju na poniznost Isusa Krista koji se u liku kruha predaje u naše ruke i tako potpuno izlaže nama.

Drugi način držanja ruku može primjerice posredovati zaštićenost i izraziti našu sigurnost u Bogu: „S leđa i s lica ti me obuhvaćaš, na mene si ruku svoju stavio“, opisuje psalmist (Ps 139,5). Da nam je Bog na takav način privržen, izražavamo primjerice kad jedni na druge polažemo ruke.

- Čega sam ponovno postao svjestan razmišljajući o značenju tjelesne dimenzije za duhovni život?

- Koje stavove tijela prakticiram pri moljenju? Koji su mi više strani?
-
-

4.

Kako „predanje“ postaje oslobođenje – Priprava darova i euharistijska molitva

1. dan – Dati kruh i vino

„Počevši tada od Mojsija i svih proroka, protumači im što u svim Pismima ima o njemu. Uto se približe selu kamo su išli, a on kao da htjede dalje. No oni navaljivahu: 'Ostani s nama jer zamalo će večer i dan je na izmaku!' I uniđe da ostane s njima“ (Lk 24,27-29).

Dvojica učenika pozivaju Isusa u svoju kuću, u svoj život. Hoće da on ostane s njima. U kući smije sve vidjeti: sve njihove odnose, njihovu prošlost, njihove misli, njihove sudove, njihove brižno zatvorene tajne odaje itd. *„Dok bijaše s njima za stolom, uze kruh, izreče blagoslov, razlomi te im davaše (Lk 24,30).* Pozvani uzima kruh

u svoje ruke. Gost postaje domaćin. Isus uzima kruh. Kao prvo gleda prema Bogu, svomu Ocu i zahvaljuje.

Kruh znači ono svakodnevno, teret, sumrak svakodnevice, brige, strahove, rane, razočaranja i blokade, nemoć shvaćanja, nutarnje verige... sve ono što nam život čini teškim.

Vino označava više ugodne, svijetle strane i posebnosti života: uspjehe, radost, snove, iskustva ljubavi i sreće, moje sposobnosti, talente... sve ono što mi život čini ugodnim i laganim.

Kad u pripravi darova u žrtvenim darovima kruha i vina stavljamo svoj život u Božje ruke, mi to ostavljamo. Bog smije činiti što hoće. To je uvijek žrtva; ali ne žrtva koja umanjuje život, nego ga umnaža. Tako stoji u molitvi prinošenja kruha i vina: „...postat će nam kruhom života..., postat će nam piće duhovno.“ To što dajem, pretvara se u više života i više spasenja. Mi dobivamo puno više nego što dajemo!

- Pretvorba se može dogoditi jedino ako sve ostavim i stavim u njegove ruke, zrno po zrno, bobicu po bobicu.
 - Što danas kao svoje zrno, kao svoju bobicu stavljam u njegove ruke?
-
-

Moja zrnca zahvalnosti:

2. dan – Sjediniti se s Isusovim predanjem

U izvješću o ustanovljenju djeluje sam Isus. On u osobi svećenika uzima kruh, lomi ga i govori: „Uzmite i jedite od ovoga svi: Ovo je moje tijelo koje će se za vas predati.“ Zatim uzima čašu (kalež) i govori: „Uzmite i pijte iz nje svi: Ovo je čaša moje krvi, Novoga i vječnoga saveza koja će se proliti za vas i za sve ljude na otpuštenje grijeha. Ovo činite meni na spomen.“

Kad Isus na Posljednjoj večeri govori: „Ovo je moje tijelo koje će se za vas predati“, onda to u hebrejsko-aramejskoj uporabi jezika otprilike znači: To sam ja koji se žrtvuje za vas. Isto značenje ima i riječ nad čašom „ovo je krv moja koja se za vas proljeva“: to sam ja koji proljeva svoju krv žrtvujući se za vas. Obje riječi tumačenja govore dakle isto: Isus je svojom ljubavlju i predanjem nazočan u darovima kruha i vina. On u to svoje predanje hoće uzeti učenike i tako hoće od njih biti uzet: „Uzmite i jedite“, „Uzmite i pijte“.

Primiti Isusa znači postati jedno s njegovim predanjem Očevoj volji, i jedno s njegovom ljubavlju prema svim ljudima.

Što to znači iskusila je starica koja teško hoda. Na pitanje zašto svaki dan ide u crkvu, odgovorila je: „Da bih izdržala dan“. Čula je da je moguće povezati svoju žrtvu sa žrtvom Isusa Krista. I ona je to iskusila toliko snažno da se ne samo svakodnevno pričešćivala, nego je i trpljenje drugih ljudi unosila u Kristovu žrtvu. Za nju vlastite žrtve više nisu vrijedile. Ono što vrijedi bila je Kristova žrtva. To je pomoglo preživjeti ne samo njoj nego i drugima.

- Što meni znači žrtva Isusa Krista?
-
-

Moja zrnca zahvalnosti:

3. dan – Biti prožet zrakama spasenja

Sunce neprestano isijava svjetlo, toplinu i energiju u sva sela, gradove, zemlje i kontinente. Ono to čini već milijunima godina. Za sve to vrijeme nije izgubilo ništa od svoga sjaja i svoje djelotvorne snage. I dalje će neprestano sjati milijune godina.

Sunce je u ovome smislu slika Isusa Krista, koji nam je postao suncem spasenja. Gdje god se kršćanke i kršćani okupe slaviti spomen-čin njegova otkupljenja i njemu se otvore, prosijava

njegovo spasenje. Isusove zrake spasenja će sve, što se njemu otvori, preobraziti i spasiti. To je naša „*tajna vjere*“. Aklamacijski usklik podsjeća na početak, sadašnjost i dovršenje ovoga otkupljenja. „*Tvoju smrt, Gospodine, naviještamo, tvoje uskrsnuće slavimo, tvoj slavni dolazak iščekujemo.*“

„*Zato i mi, Gospodine, slaveći sada spomen-čin svoga otkupljenja*“ (Četvrta euharistijska molitva). „*Zahvaljujemo ti što si nas pozvao da stojimo pred tobom i tebi služimo. Smjerno te molimo da nas, pričesnike Tijela i Krvi Kristove, Duh Sveti sabere u jedno.*“ (Druga euharistijska molitva). Dopustimo da nas sve više i više prožme sunce ljubavi Isusa Krista i da postanemo jedno s njegovim predanjem. U prinosnoj molitvi stavljamo se svjesno u njegovu službu. To je naša žrtva, žrtva same Crkve.

U sljedećim prošnjama zvanima intercesije, stavljamo u zrake otkupljenja: Crkvu, pokojne, sve ljude i sve stvorenje.

Zatim se povezujemo sa svim otkupljenima (svetima) i ujedinjujemo u iskazivanju hvale (doksologija) u velikome hvalospjevu Bogu po Kristu u Duhu Svetome.

Euharistijska molitva, velika molitva pretvorbe, završava s „*Amen*“.

(Ukratko: Druga euharistijska molitva: Predslovlje, poklik zajednice, molitva da Bog po svome Duhu blagoslovi ove darove, riječi ustanove, vjerom kličemo živomu Kristu, Crkva se spominje Kristove žrtve i prinosi je, molitva da nas Duh Sveti ujedini, molitva za Crkvu, za pokojne i za žive, zaključak euharistijske molitve, op. prev.)

- Mogu li ovomu dodati svoj Amen: Tako je, tako neka bude! Vjerujem! Pouzdajem se u to! Predajem se u to?

4. dan – Obredi priprave darova i Euharistijske molitve

Sada slijedi treći način prisutnosti Isusa Krista u Euharistiji. Čitava tajna života Isusa Krista postaje ovdje prisutna i mi bivamo uzeti u njegov život. Ovo uzimanje Pavao opisuje ovako: „*Čaša blagoslovna koju blagoslivljamo nije li zajedništvo krvi Kristove? Kruh koji lomimo nije li zajedništvo tijela Kristova*“ (1 Kor 10,16).

Sudioništvo znači imati dijela na Kristovoj krvi i tijelu. Ovo se uzimanje događa u znaku kruha i vina.

Ovo jedno-u-drugo (imati dijela) Isusa Krista i nas izražava se liturgijskim tekstom riječju „**žrtveni dar**“. *Žrtva* znači nutarnje raspoloženje, spremnost sve dati u Isusove ruke i biti potpuno poslušan njegovim napatcima. Ovo nutarnje raspoloženje mora se potpuno konkretizirati, inače ostaje prazna, idealna misao koja ništa ne tvori.

Konkretizira se *darom*, to je sadržaj žrtve. To može biti vrijeme koje darivam za mene tešku čovjeku; odricanje od negativnih riječi i neljubaznih sudova, koje bih najradije rekao. Sadržaj žrtve, konkretni dar uvijek je povezan s osobnim svladavanjem.

Kruh koji se rabi za Euharistiju, mora biti čist. Načinjen je od pšenice i bez kvasca – kao kruh koji Židovi jedu na blagdan Pashe. Kruh se obično sastojao iz kvasnoga tijesta. Ali Bog je Izraelcima prilikom izlaska iz Egipta ipak naredio da se požure i Pashu slave s beskvasnim kruhovima. Kruh kao osnovna živežna namirnica znači: Kao što kruh hrani, daje snagu i život, i Bog je nama kao onaj koji omogućuje, uzdržava život, on je prijatelj našega života.

Vino, koje se rabi, mora biti čisto. Sve do 16. stoljeća prednost je imalo crno vino (kao što je u bizantskoj liturgiji običaj još i danas). Ali kad su za čišćenje kaleža došli rupčići, prešlo se na bijelo vino, jer ostavlja manje boje. Vino je nešto svečano, što dariva radost. Već Psalam govori da „vino razveseljuje srce čovječje“ (usp. Ps 104,15). U Euharistiji se dakle radi o svečanosti. Isus hoće naš skučeni, često iscrpljeni i pun krivnje život preobraziti i dati da postane svečanošću.

Vjernici su ranije kod prinošenja darova donosili kruh, vino, povrće, perad i drugo na oltar. Od toga se kruh i vino uporabilo za bogoslužje, drugi dio je služio uzdržavanju svećenika, ostatak se

dijelio siromasima. Tako su svi darovi doneseni Bogu. Nakon prijelaza na novčano gospodarstvo darovna se procesija vjernika nadomještala kolektom. Smisao se sastoji u konkretnome davanju. Mi davanjem dajemo Isusu sebe, svoje darove, sposobnosti i mogućnosti neka on time slobodno raspolaže. Dajemo mu sebe da bi promijenio naš život i preko nas svijet.

Nad kruhom i vinom svećenik govori molitve koje izražavaju uzajamnost Božjega dara (plod zemlje) i naše suradnje (ljudski rad).

Miješanje vode i vina bilo je u zemljama Sredozemlja po sebi razumljivo i tako se primjenjuje na Isusa. U tihoj molitvi svećenika ovomu se obredu daje dublji smisao. Kao voda i vino, tako trebaju i vjernici (voda) postati s Isusom Kristom (vinom) nerazdvojivo jedinstvo.

Pranje ruku bilo j ranije kod darovne procesije potrebno za čišćenje ruku. Sada je to prošnja za nutarnje čišćenje.

U darovnoj molitvi molimo Boga da primi predanje svakoga pojedinca, da ga pretvori i poveže s Isusovim predanjem. Kao uvod u darovnu molitvu postoje tri mogućnosti:

Svećenik moli

- A) *„Pomolimo se Bogu, Ocu svemogućemu da primi darove Crkve sebi na hvalu i na spasenje čitavoga svijeta.“*
- B) *„Pomolimo se“.* Ili
- C) *„Molite, braćo i sestre: da moja i vaša žrtva bude ugodna Bogu Ocu svemogućemu.“* Svi: *„Primio Gospodin žrtvu iz tvojih ruku na hvalu i slavu svojega imena, i na korist nama i čitavoj svojoj svetoj Crkvi.“* Zajednica zaključuje darovnu molitvu usklikom: *„Amen“*. Time izražava da se hoće potpuno dati Isusu.

Euharistijska molitva kao sveobuhvatna molitva zahvale započinje pozivom: „Gospodin s vama.“ Ovo upućuje na novi dolazak, na novu nazočnost Isusa Krista u euharistijskim darovima i završava sa slavljenjem „Po Kristu...“ i s „Amenom“ zajednice. Velika

molitva pretvorbe – zvana euharistijska molitva – započinje predslavljem.

U **predslavlju** se radi o zahvaljivanju zajednice za sve što je Bog po Isusu Kristu učinio, pri čemu se ima u vidu temeljna misao dotičnoga dana i blagdana. Pred zajednicom i Bogom hvali svećenik Oca za njegovo sveopće djelo otkupljenja. Mi smo kao Isus pozvani pogledati prema Bogu, našem Ocu i moliti hvalu. „*Gore srca.*“ – „*Imamo kod Gospodina*“ – „*Hvalu dajmo Gospodinu Bogu našem.*“ – „*Dostojno je i pravedno.*“ Upravo je tako ispravno zahvaliti Bogu za sve, jer je naš život, život svih ljudi i svega stvorenja obuhvaćen njegovim otkupiteljskim djelovanjem. Mi smo s našim malim životom uzeti u sveopću veliku povijest spasenja. Tako sve smije biti kako jest. Ne jer je to dobro, nego jer će on sve učiniti dobrim. Ovdje se slavi taj put spasenja, koji vodi u dovršenu sreću. Neki su već potpuno u Božjemu bivanju, to znači, prispjeli su do kraja toga puta spasenja.

Ovo pohvalno izricanje zahvale nalazi svoj završetak u pobjedničkome klicanju svih otkupljenih, u **Svet**. Sa svima svetima (otkupljenima) i anđelima mi smo pred prijestoljem Božjim i već se sada na zemlji pridružujemo njihovu slavljenju (usp. Otk 4,8). U ovoj pobjedničkoj pjesmi svih otkupljenih na trenutak su zaboravljene sve suze, sve trpljenje, sve prošnje: „*Svet, svet, svet Gospodin Bog Sabaot. Puna su nebesa i zemlja tvoje slave. Hosana u visini. Blagoslovljen koji dolazi u ime Gospodnje. Hosana u visini.*“

Drugi dio Svet, Blagoslovljen, smjera na Kristov svečani ulazak u Jeruzalem. Kao što je Isus ušao u Jeruzalem da izvrši djelo otkupljenja, tako sada dolazi k nama, da svoje jedinstveno otkupiteljsko djelo za nas i za naše spasenje učini nazočnim i djelotvornim, Pozdravljamo ga slaveći njega „*koji dolazi u ime Gospodnje*“.

Nakon uvodne molitve hvale slijedi **epikleza-pretvorba**. Svećenik drži pritom ruke nad kruhom i vinom i moli: „*Stoga te smjerno molimo, Gospodine, udostoj se tim istim Duhom posvetiti ove darove, koje ti donosimo za žrtveni prinos, da postanu Tijelo i +*

Krv tvoga Sina, Gospodina našega Isusa Krista, koji nam je povjerio slaviti ova otajstva." (Druga euharistijska molitva).

Sada mi ulazimo u spomen-čin smrti i uskrsnuća Isusa Krista. Spomen-čin znači: Ono što slavimo, postaje sada prisutno. Konkretno: On što se dogodilo u dvorani Posljednje večere, na Golgoti i u uskrsnuću, postaje nazočno sada kod izvješća o ustanovi Euharistije. Ono što govori svećenik, čini Isus koji je tu u svećeniku, i u njemu djeluje. Sam Isus pretvara sada kruh i vino u svoj život, u svoje Tijelo i u svoju Krv, koje je za nas predao.

Mi pritom klečimo, budući da se klanjamo Kristu u njegovu nenadmašivomu predanju ljubavi i života. Kod podizanja posvećenih (pretvorenih) darova mnogi čine znak križa i tiho mole: „Hvala što si za mene pošao u smrt. Hvala za oprostjenje po svojoj krvi, hvala za novi savez, hvala za tvoju neopozivu vjernost i ljubav, hvala za snagu tvoga uskrsnuća koja oblikuje novo.“

U **aklamaciji** (klicanju priznanja) pohvalama se slavi događaj spasenja uz pljesak. Pavao u vezi s ovim piše: „*Doista, kad god jedete ovaj kruh i pijete čašu, smrt Gospodnju navješćujete dok on ne dođe*“ (1 Kor 11,26). Pogled je pritom usmjeren na dovršenje „*Tvoj slavni dolazak iščekujemo*“.

Isti Isus Krist, koji je tu skriven našim očima, doći će u slavi. Tada će sve postati novo, očitovat će se snaga njegove ljubavi i sve prožeti.

Anamneza (spomen-čin) se odnosi na Isusov nalog: „Ovo činite meni na spomen.“ Pritom se ima u vidu Isusovo djelo Božje ljubavi, posebno muke, smrti, uskrsnuća, uzašašća i ponovnoga dolaska.

Spominjući Kristovu žrtvu i prinoseći je povezujemo se s našim vlastitim predanjem, kako malo kasnije stoji: „*Pogledaj, Gospodine, prinos Crkve svoje, onu istu žrtvu po kojoj si nam darovao pomirenje.*“

Ovom Kristovom žrtvom povezujemo se s našim vlastitim predanjem, kako malo kasnije stoji: „*Učinio nas Duh Sveti vječnim darom za tebe da zadobijemo baštinu s tvojim odabranicima...*“ To

znači da se hoćemo osloboditi svake sebičnosti i staviti Isusu na raspolaganje. To znači prinijeti sama sebe kao dar Bogu.

Da bi se to dogodilo, molimo u **pričesnoj epiklezi** (zazivanju Duha Svetoga) da nas međusobno ujedini: „*Ispuni nas njegovim Svetim Duhom te u Kristu budemo jedno tijelo i jedan duh*“ (treća euharistijska molitva).

U prošnjama (intercesijama) sudjeluju vjernici na trajnoj (neprestanoj) Isusovoj molitvi. „*Zato i može do kraja spašavati one koji po njemu pristupaju k Bogu – uvijek živ da se za njih zauzima*“ (Heb 7,25). „*Krist Isus umrije, štoviše i uskrsnu, on je i zdesna Bogu – on se baš zauzima za nas*“ (Rim 8,34b).

Najprije se moli za čitav Božji narod, prije svega za na služenje pozvane nositelje crkvenih službi, za muževe i žene. Zatim se moli za sve širom svijeta – „*Usliši molbe ove svoje zajednice koja, tvojom milošću, ovdje pred tobom stoji. Sve sinove i kćeri svoje širom svijeta ti, blagi Oče, milostivo k sebi privedi*“ (Treća euharistijska molitva), – na posebne nakane, za pokojne, kao i za sudionike sadašnjega euharistijskoga slavlja, i za sve ljude. „*I kao što si nas ovdje skupio na gozbu svoga Sina, tako saberi ljude iz svakog plemena i jezika, puka i naroda, na gozbu vječnog jedinstva u novome svijetu na nebesima, da s blaženom Bogorodicom Djevicom Marijom i svima svetima vječno živimo puninu mira*“ (votivna euharistijska molitva pomirenja, II, str. 22).

Posljednja intercesija izražava povezanost sa svetima kod Boga, koji upravo u euharistijskome slavlju s nama mole. Uvijek se posebno spominju neki, posebno Marija, Isusova Majka.

Zaključak euharistijske molitve. Zaključnom doksologijom (slavljenjem Boga) završava euharistijska molitva. Svećenik podiže euharistijske darove i slavi našega Otkupitelja: „*Po Kristu, s Kristom i u Kristu, tebi Bogu, Ocu svemogućemu, u jedinstvu Duha Svetoga, svaka čast i slava u sve vijeke vjekova. Amen.*“ To pokazuje: Sve se na kraju slijeva u vječno klicanje Bogu. Radost i nepomućena sreća bit će posljednja riječ. Hebrejskim „Amen“ obvezuje se zajednica na rečeno u čitavoj Euharistijskoj molitvi. Daje takoreći potpis i govori:

da, ušao sam u predanje Isusu, k Ocu. Da, hoću zajedno s Isusom živjeti potpuno za Oca.

- Pogled svoga srca upravljam potpuno na njegovu slavu i pritom mogu zapjevati pjesmu Svet ili polagano izreći molitvu Svet.

5. dan –

Što m i znače priprava i prinošenje darova, pretvorba i pričest

Irmgard Scholz, rođena 1946., udana, majka jednoga sina, morala je sa 45 godina napustiti zvanje nastavnice na gimnaziji. Nakon dugih godina odmaka od vjere i Crkve pomalo je sudjelovanjem na seminarima o vjeri pronašla osobni odnos prema Bogu (usp. i peti dan petoga tjedna). Ovdje ona svjedoči što njoj znače priprava darova, pretvorba i pričest:

U nekim zajednicama je uobičajeno u euharistijskome slavlju držati stvarnu darovnu procesiju. Za to stoje tada na posebnome stolu – većinom blizu ulaza u crkvu – pripremljeni kruh i vino, i oni posjetitelji bogoslužja koji se kasnije žele pričestiti, stave na početku euharistijskoga slavlja jednu hostiju u za to predviđenu posudu. Meni samoj je to osobno stavljanje hostije uvijek jako važno – čak i onda kad bi mi netko htio iskazati „djelo ljubavi“ i za mene u posudu staviti hostiju, više volim taj mali korak učiniti sama. Jer meni je pritom do nutarnjega čina: stavlajući hostiju ja stavljam u posudu s hostijom i sve što sam dobra i manje dobra učinila i doživjela: svoju radost zbog uspjeha, kajanje i sram zbog svojih pogriješaka i grijeha, svoje brige, strahove, nesigurnosti i dvojbe – ali i ljude s kojima se susrećem. Meni je to jednostavno važno i zato nastojim tu malu gestu „stavljanja hostije“ učiniti mirno i sabrano – i s nutarnjom molitvom.

U darovnoj procesiji se zatim sve donosi na oltar i u pripravi darova – ranije nazvanoj „prikazanje“ – donosi pred Boga. Ponešto

od toga što se donosi pred Boga za mene je stvarno povezano sa „žrtvom“: tu je poneko odricanje, tu su razočaranja, tu ima trpljenja i poneka nevolja u mome svakodnevnome životu. Sve to, kao i svi moji planovi i sve lijepo s kojim se susrećem, sada se stavlja pred Boga – u nadi i s prošnjom da on to svojom snagom preobrazi. Jer u misnoj „pretvorbi“ pretvaraju se ne samo dar kruha i vina u Kristovo Tijelo i Krv, nego sve to što mi sami donosimo pred Boga.

Možda ovo dosad rečeno zvuči vrlo teoretski – ali to je istina i konkretno iskusivo: koliko sam puta u pripravi darova Bogu donijela svoje duboke strahove, negativne nutarnje prigovore koji me tište, brige i bojazni koje me muče. Koliko je već puta moje srce bilo iznutra kao zarobljeno i „zatvoreno“ – pa ipak sam ga stavila pred Boga i zamolila ga za pretvorbu. I bila sam i bivam uslišana! Redovito smijem stjecati iskustvo da kod primanja pričesti u mene ulazi dubok mir. Negativni prigovori, nutarnje pripravljanje sebe, strahovi i brige – sve to je odjednom nestalo. Jednostavno nestalo! Sam Bog pretvara moje srce – i daje mi ovu pretvorbu u susretu s njim, u svetoj pričesti, posve konkretno iskusiti: misli, osjećaji i strahovi, koji su me ranije jako mučili, su nestali – i nastavljaju i ovoga dana (a često i bitno dulje) biti.

Moj život, moju konkretnu svakodnevnicu donijeti pred Boga, vjerovati Božjemu djelovanju u pretvorbi i u primanju Kristova Tijela i svoj život ponovno prihvatiti iz Božje ruke – način je kako se ja u euharistijskome slavlju predajem slavljenju Isusove muke, mrti i uskrsnuća.

- Što se meni osobno obraća pri ovome iskustvu?
-
-

6. dan – Razmišljanje: Pretvorba

Sve što živi, mijenja se. Tijekom jedne godine promijeni se priroda. I ljudski organizam je neprestano u procesu pretvorbe.

Mijena i pretvorba nisu samo znak životnosti, nego su i potrebni za svaki oblik života.

Tako je „pretvorba“ nužna i za naš duhovni život. Bog, Stvoritelj i Gospodar svakoga života, hoće nas povesti putem pretvorbe. Taj put nam Bog posebno pokazuje u slavljenju Euharistije. Utoliko je Euharistija pravo „bogoslужje“, naime Božje služjenje nama.

Kardinal Kurt Koch govori o šest načina kako se „pretvorba“ u Euharistiji, slavljenju Kristove smrti i uskrsnuća, događa: To su:

1. Pretvorba smrti u ljubav

Isusova smrt na križu bila je krajnje brutalno i gnusno nasilje na čovjeku. A Isus je taj ružni čin koji mu se dogodio, iznutra promijenio i iz njega načinio djelo ljubavi, čak najveće djelo ljubavi.

2. Pretvorba smrti u život

Isus nije ostao u smrti. On je probuđen iz smrti. Uskrsnuo je i živi. U Euharistiji slavimo dakle pretvorbu usmrćenoga tijela Isusa Krista u uskrsnulo tijelo Isusa Krista. On, Uskrsnuli, istodobno je „*duh životvorni*“ (1 Kor 15,45). Tako može Isus Krist u slavljenju Euharistije biti nazočan i djelotvoran.

3. Pretvorba euharistijskih darova: transsupstancijacija

Transsupstancijacija, stručna riječ za ono što se u svetoj misi kod „pretvorbe“ događa. Tridentски koncil je godine 1551. pokušao Euharistiju, „transsupstancijaciju“ ovako opisati: „Budući pak da je Krist naš Otkupitelj kazao da je uistinu njegovo tijelo ono što je pružao pod prilikama kruha (usp. Mt 26,26-29; Mk 14,22-25; Lk 22,19sl; 1 Kor 11,24-26) zbog toga je to uvjerenje uvijek bilo u Katoličkoj crkvi, a ovaj sveti koncil ponovno izjavljuje: posvećenjem kruha i vina čitava supstancija kruha pretvara se u supstanciju Tijela našega Krista Gospodina, a čitava supstancija vina u supstanciju njegove Krvi. Tu je pretvorbu Katolička crkva prikladno i u pravome smislu nazvala transsupstancijacija“ (Zbirka sažetaka vjerovanja, definicija i izjava o vjeri i čudoređu, br. 1642).

Transspustancijacija znači: kruh i vino ostaju fizikalno i kemijski kruh i vino. Dosljedno tomu imaju i nakon „riječi pretvorbe“ takav okus. Ipak su bitno i realno postali nešto drugo: Tijelo i Krv Isusa Krista. Drugim riječima: Uskrsnuli je u konsekriranim (pretvorenim) darovima na osoban način stvarno nazočan. Kad primamo euharistijske darove, susrećemo se s osobom: Isusom Kristom.

4. Pretvorba pričesnikâ u Kristovo Tijelo

Pretvorba euharistijskih darova nije kraj, nego naprotiv početak: cilj je nastavna pretvorba, posebno pretvorba primateljâ darova. Jer mi, koji smo primili svetu pričest, trebamo se sve više i više preobražavati u samoga Krista.

Pavao je opisao usku povezanost Euharistije i Crkve riječju „Kristovo Tijelo“. On rabi riječ „Kristovo Tijelo“ ne samo za euharistijsko Kristovo Tijelo, nego i za crkvenu zajednicu: „*Kruh koji lomimo nije li zajedništvo tijela Kristova? Budući da je jedan kruh, jedno smo tijelo mi mnogi; ta svi smo dionici jednoga kruha*“ (1 Kor 10,16b-17).

Augustin je ovo dvostruko značenje jezgrovitro ovako formulirao: „Ako ste dakle vi sami Kristovo tijelo i njegovi udovi, tada na euharistijskome stolu leži vaša vlastita tajna... Vi trebate biti to što gledate, i trebate primiti to što jeste.“ A Papa Leon Veliki: „Mi prelazimo u ono što primamo.“

Primanje svete pričesti, primanje „Kristova Tijela“ povezuje nas međusobno – kroz sva vremena i naraštaje. Mi smo „zajednica svetih“ – zajednica svih onih koji pripadaju Kristu, koji tvore „njegovo Tijelo“. Primanje Kristova Tijela čini nas jednim sa svima u općoj zajednici Crkve, koja povezuje žive i mrtve, obuhvaća dapače sadašnjost i budućnost.

5. Pretvorba stvorenja u novo stvorenje

Pretvorba naravnih darova kruha i vina u Kristovo Tijelo i Krv početak je preobrazbe čitavoga stvorenja. Čitav kozmos se preobrazuje u „novo nebo i novu zemlju“ (Otk 21,1). Tako

preobraženo stvorenje biva uzeto u vječno veličanje. „...*Da postignemo baštinu nebesku u tvome kraljevstvu, gdje ćemo te sa svim stvorenjem, oslobođeni raspadljivosti grijeha i smrti, slaviti po Kristu, našem Gospodinu...*“ (četvrta euharistijska molitva).

6. Pretvorba čitavoga života u Krista

Jedan župnik pitao jednom zajednicu: „Što je najvažnije u katoličkoj vjeri?“ Odgovorila je: „Sveta misa.“ Pitao je dalje: „Što je najvažnije kod svete mise?“ Odgovorili su: „Pretvorba.“ Nato je rekao: „Dakle, najvažnije kod katoličke vjere jest pretvorba?“ Zajednica je na to protestirala: „Ne! Neka sve ostane kako jest!“

Pretvorba traži nas. To pokazuje jedna vizija svetoga Augustina na posebno lijep način: Augustin je u jednome viđenju čuo riječi: „Ja sam kruh jakih, jedi me! Ali nećeš ti mene pretvoriti u sebe, nego ću ja tebe pretvoriti u sebe.“

Dok pri običnome jedenju čovjek biva jači, primajući u sebe hranu i asimilirajući ju zatim u svome tijelu, kod euharistijske hrane jačim postaje Krist: On nas prima u sebe, da bismo postali jedno s njim i da bi njegova ljubav „strujala“ sve više čitavim našim bićem.

Božanska je nakana i cilj da se sudionici Euharistije inkorporiraju u uskrsnuloga Krista („učlane u Tijelo“) i tako preobrazu, da svi po ovome procesu postanu jedno na Kristovu predanju i Isusovoj ljubavi. I to ljubavlju koju Krist ima prema svima, da bi Kristova ljubav „zavladala“ u svim odnosima.

Tako postajemo jednom bratsko-sestrinskom zajednicom, u kojoj i po kojoj Krist može danas nastaviti svoje poslanje.

- Koje značenje ima „pretvorba“ za moj život?
 - Vidim li konkretan odnos između „pretvorbe“ u Euharistiji i moga svakodnevnoga života?
-
-

5.

Tada im se otvoriše oči – Pričest kao zajedništvo u ljubavi

1. dan – Što čini Isusov kruh

„Dok bijaše s njima za stolom, uze kruh, izreče blagoslov, razlomi te im davaše. Uto im se otvore oči te ga prepoznaše, a on im iščeznu s očiju. Tada rekoše jedan drugome: 'Nije li gorjelo srce u nama dok nam je putem govorio, dok nam je otkrivao Pisma?' U isti se čas digoše i vratiše u Jeruzalem“ (Lk 24,30-33a).

Dok dvojica učenika jedu kruh koji im daje Isus, „otvaraju im se oči“. Oni prepoznaju Isusa i istodobno ga njihove tjelesne oči više ne vide. Zašto? Što se tu dogodilo?

U jedenju Isusova kruha Isus na duhovan način ulazi u učenike. Tako nastaje nutarnje duhovno zajedništvo, koje se ne opaža osjetilima našega tijela, zajedništvo u Duhu Svetome.

Premda su sada ponovno sami, ova samoća je drukčija nego na početku. Ljubav Uskrsnuloga koja je ušla u njih jedenjem kruha, iznutra ih je međusobno povezala. Oni na nov način pripadaju skupa.

Još nešto čini jedenje kruha koji im daje Isus. Oni otkrivaju da u njima (nešto) gori. Javlja se radost, dapače oduševljenje. Ovo ih tjera da se „još istoga časa“ dignu i vrata u Jeruzalem. Tako se u noći vraćaju k onima od kojih su se odvojili.

- Što u meni hoće izdjelovati jedenje „Isusova kruha“?

Moja zrnca zahvalnosti:

2. dan – Primiti i dati mir

Pričest, sjedinjenje s Isusovom ljubavlju prema Ocu, s Isusovom ljubavlju prema meni, sjedinjenje s Isusovom ljubavlju prema svim ljudima i prema stvorenju, treba pripremu. Prvi obred pripreme jest Očenaš, molitva koja ne poznaje riječ „ja“.

I molitva za mir i pozdrav mira hoće nas otvoriti za zajedništvo: „I uvečer toga istog dana, prvog u tjednu, dok su učenici u strahu od Židova bili zatvorili vrata, dođe Isus, stane u sredinu i reče im: 'Mir vama!' To rekavši, pokaza im svoje ruke i bok. I obradovaše se učenici vidjevši Gospodina. Isus im stoga ponovno reče: 'Mir vama! Kao što mene posla Otac i ja šaljem vas.' „ (Iv 20,19-21).

Svi su učenici Isusa u njegovu trpljenju i umiranju ostavili sama. Njihovi osjećaji prema njemu opterećeni su krivnjom. Tu ih on sada

susreće posve iznenađujuće. I isto tako iznenađujuće govori im kao prvo „Mir vama!“ (L 24,36). To znači: Sve je dobro. Oprostio sam vam. Sve zaboravljam.

Hebrejsko-aramajska riječ za mir, „šalom“, znači više nego odsutnost rata. Ona znači sveopće spasenje, savršen sklad između čovjeka i Boga kao i između ljudi međusobno. „Mir Gospodnji bio vazda s vama.“ To ispunja zahvalnošću. Ipak, umjesto da se njemu za to osobno zahvali, prava se zahvalnost pokazuje ovdje u prenošenju toga mira i oprostjenja. „*Kao što je mene poslao Otac, i ja šaljem vas*“ (Iv 20,21b).

U vezi s time govori Ivan Zlatousti: „Neka dakle nitko – molim vas – u svojoj nutrini ne gaji zločeste misli! Nego očistimo svoja srca. (...) Ako imaš nešto protiv svoga neprijatelja, odreci se srdžbe, učini kraj neprijateljstvu, da bi za svetim stolom našao ozdravljenje i oprostjenje. (...) Krist je za tebe žrtvovao svoj život, a ti ustrajavaš u mržnji protiv svoga susluge? Kako se možeš takav približiti ovom stolu mira? Gospodin se nije ustručavao sve podnijeti radi tebe, a ti se ne želiš odreći ni srdžbe?“ (Tekstovi crkvenih otaca, str. 303).

- Što je dar i zadaća molitve za mir i pozdrava mira?
- Gdje sam pozvan ostaviti negativne osjećaje (srdžbu, mržnju, zavist itd.) i donijeti ih pred Boga?

3. Dan – Postati tijelo Isusa Krista

Kod primanja euharistijskih darova nastaje kratak dijalog: „*Tijelo Kristovo.*“ – „*Amen.*“ – „*Krv Kristova.*“ – „*Amen.*“

U vezi s time Ćiril Jeruzalemski: „Pristupaš li, tada ne smiješ ruke ravno ispružiti niti prste poduprijeti. Budući da desna ruka treba primiti Kralja, učini lijevu ruku prijestoljem za njega! Primi Kristovo Tijelo praznom rukom i uzvрати s: 'Amen!' Dodirni brižno svetim Tijelom svoje oči, da ih posvetiš. Zatim ga uživaj! Ali pazi, da ti ništa od toga ne padne na pod. (...) Nakon pričesti Kristova Tijela pođi i

do kaleža Krvi (...). Prigni se, reci u znak klanjanja i čašćenja: 'Amen' i uživaj, da se posvetiš, i od Krvi Kristove. Dokle god je vlažnost na tvojim usnama, dodiruj je prstima i posvećuj (onom vlažnošću) oči, čelo i ostala osjetila“ (Tekstovi crkvenih otaca, str. 287 i dalje).

Dok su usne još vlažne od Isusove Krvi, trebam njome prstima dodirnuti oči, čelo, ostala osjetila, uši. To na prvi pogled djeluje čudno. Smisao je pak: Neka moje oči postanu Isusove oči. Čelo, moje misli, neka se pretvore u Isusove misli. Moje uši neka postanu Isusove uši. Čitavo moje biće neka sve više i više postane Isusovo tijelo, Isus. To želi izdjelovati pričest.

„Amen“ znači „vjerujem“. Istodobno pokazuje spremnost dopustiti sve više i više da se preobrazim u Isusovo Tijelo.

- Što meni znači „Amen“?
- Biti i sve više postajati Isusovo Tijelo: Hoću li to?

Moja zrnca zahvalnosti:

4. dan – Obredi pričesti

Sjediniti se s Isusom Kristom, a time i s njegovom ljubavlju prema nama, prema svim ljudima, prema Ocu i prema stvorenju, smisao je pričesti. Takvo se sjedinjenje ne događa automatski. Zato se sljedeći obredi nazivaju i pripravne ili pripremajuće molitve.

S Isusom, koji je tu kao Uskrsnuli, smijemo se moliti Ocu njegovim riječima. Svećenik nas u uvodu podsjeća na veliko dostojanstvo da smo uistinu Očeva djeca, kćeri i sinovi: „*Mi se zovemo i jesmo djeca Božja, zato puni pouzdanja molimo...*“ Ili: „*Spasonosnim zapovijedima potaknuti i božanskim naukom poučeni usuđujemo se govoriti...*“ Dar Duha Svetoga nas osposobljuje da budemo djeca Božja i Isusovim riječima govorimo Bogu „Oče“, „Abba“. Kao otkupljene i slobodne kćeri i sinovi Božji stojimo uz Oca našega. U ovoj molitvi zajedništva riječ je samo o „mi“, a ne o „ja“.

Embolizam (umetanje) nastavlja posljednju prošnju Očenaša za oslobođenje od zla. Nastao je iz nevolje seobe naroda s mnogim pošastima i ratovima i svraća naš pogled na ponovni Kristov dolazak, na dovršenje svijeta Božjom moću: „*Izbavi nas, molimo, Gospodine, od svih zala, daj milostivo mir u naše dane, da s pomoću tvoga milosrđa budemo svagda i slobodni od grijeha i sigurni od sviju nereda: čekajući blaženu nadu i dolazak Spasitelja našega Isusa Krista.*“

Aklamacijom, koja se katkada nadovezuje izravno na Očenaš, „*jer tvoje je kraljevstvo i slava i moć u vjekove. Amen*“, svjedoči zajednica svoje silno pouzdanje u konačnu pobjedu ljubavi, Božjega kraljevstva.

Molitva za mir nastavlja prošnju Očenaša „*otпусти... kako i mi otpuštamo...*“. Ona nam jasno posvješćuje: bez spremnosti oprostiti svakomu, bez mira, koliko je do mene, i ljubavi prema svima, ne mogu primiti Krista u svetoj pričesti. Jer dokle god ne želim oprostiti i ljubiti, zatvoren sam i tvrd prema Isusu Kristu, koji je Božja ljubav prema svim stvorenjima.

„*Gospodine Isuse Kriste, ti si rekao svojim apostolima: mir vam ostavljam, mir vam svoj dajem; ne gledaj naše grijeha, nego vjeru svoje Crkve; smiri je, molimo, i saberi u jedno, kako je volja tvoja. Koji živiš i kraljuješ u vijeke vjekova.*“

Ranije se nije pružalo samo ruku. Bratski zagrljaj i poljubac na usta za prva je kršćanska stoljeća bilo po sebi razumljivo.

U jednoj staroj dominikanskoj liturgiji svećenik bi poljubio najprije kalež prije nego bi vjernicima poželio „Mir Gospodnji“. Time je bilo jasno da je u pozdravu mira otkupiteljska snaga Kristove Krvi među nama djelotvorna.

Ranije se za Euharistiju rabila čitava pogača. Zato je za lomljenje kruha trebalo više vremena. Obred **lomljenja kruha** u Dj davalo je ime čitavome slavlju (usp. Dj 2,42; 2,46; 20,7; 20,11). Prve zajednice vidjele su u tome duboku simboliku. To pokazuje da euharistijski kruh stvara i podupire jedinstvo s Isusom Kristom i s kršćanima međusobno. *Kruh koji lomimo nije li zajedništvo tijela Kristova?*

Budući da je jedan kruh, jedno smo tijelo mi mnogi: ta svi smo dionici jednoga kruha“ (1 Kor 10,16b-17).

Komadić hostije svećenik spušta u kalež. Ovaj znak počiva na starorimskome običaju da je papa na određene blagdane kao znak bratskoga zajedništva svećenicima susjednih crkava slao komadić posvećene hostije. Ovu se u njihovim sljedećim misnim slavljima stavljalo u kalež u znak bratskoga zajedništva s njim u žrtvi Isusa Krista. Danas to možemo razumjeti kao upućivanje na prisutnost uzdignutoga Gospodina s kojim se u Euharistiji susrećemo ne kao s mrtvim Kristom na križu, čije je tijelo odvojeno od krvi, nego kao s uskrsnulim Gospodinom.

Za vrijeme lomljenja kruha govori se ili pjeva molitva „*Jaganjče Božji*“. To je hvalbena molitva Isusu Kristu koji je prisutan u svome žrtvenom predanju. Tko ju moli, dopušta da sa svom svojom neotkupljenošću i nespasenošću padne u milosrđe Boga koji ima vlast promijeniti nas. Ovu se molitvu može ponoviti više puta sve dok lomljenje kruha ne završi.

Nakon tihe molitve svećenik pokazuje euharistijskoga Gospodina i govori poziv na pričest: „*Evo Jaganjca Božjeg, evo onoga koji oduzima grijehе svijeta.*“ Potom zajednica moli pripravnu molitvu: „*Gospodine, nisam dostojan da uniđeš pod krov moj, nego samo reci riječ i ozdravit će duša moja.*“

Ova ne baš lako razumljiva riječ smjera na poganskoga satnika u Kafarnaumu: „*Kad uđe u Kafarnaum, pristupi mu satnik pa ga zamoli: 'Gospodine, sluga mi leži kod kuće uzet, u strašnim mukama.'* Kaže mu: *'Ja ću doći izliječiti ga.'* Odgovori satnik: *'Gospodine, nisam dostojan da uđeš pod krov moj, nego samo reci riječ i izliječen će biti sluga moj. Ta i ja, premda sam čovjek pod vlašću, imam pod sobom vojnike pa reknem jednomu: Idi! - i ode, drugomu: Dođi! - i dođe, a služi svomu: Učini to - i učini.'* Čuvši to, zadivi se Isus i reče onima koji su išli za njim: *'Zaista, kažem vam, ni u koga u Izraelu ne nađoh tolike vjere'*“ (Mt 8,5-10).

Satniku je jasno da ne može očekivati Isusov posjet u svojoj kući. Tako je njegova riječ „nisam dostojan“ zdrava procjena situacije. Isus

se pak prije svega divi njegovoj vjeri. Tu se satnik poziva na svoje iskustvo s vlastitom vlašću zapovijedanja. Kao što on ima vlast naređivati vojnicima, tako vjeruje da i Isus ima vlast nad bolestima: „*samo reci riječ i izliječen će biti sluga moj.*“

U ovome stavu trebamo primati pričest. „Nisam dostojan“ znači: to što se ovdje događa nedokučiv je dar. Mi se možemo samo diviti, zahvaljivati i radovati se. Nikada i ni u kojemu slučaju nemamo pravo na pričest, na Isusovu ljubav.

„*Samo reci riječ*“ izraz je povjerenja da taj, koji sada dolazi k nama, ima vlast pretvoriti ono bolesno, kruto, gorko, uskogrudno... u nama.

Za **primanje pričesti** zapravo je predviđeno pjevanje. Raspjevanom radošću trebamo poći ususret Gospodinu! Jer idemo na svečanost. Za prvo kršćanstvo bila je velika briga da se u tim trenucima ne pojavi nikakav osjećaj tuge. „*Blago onima koji su pozvani na gozbu Jaganjčevu*“ (Otk 19,9b).

Na riječ svećenika: „Tijelo Kristovo“ odgovara vjernik: „Amen“, da, vjerujem to. Sada primam samoga Isusa Krista. U svakoj hostiji, i kad se ona razlomi, u svakome dijelu, prisutan je čitav Isus. Isto je tako čitav Isus i u svakoj kapi Kristove Krvi. On svakomu dariva svu svoju ljubav, tako potpuno kao da sam jedina osoba kojoj se sada može darovati.-

Važni susreti se pripremaju. Na njih se podešavamo i pripravljamo. Ovamo mogu pripadati i odijelo, čistoća i kozmetika. Iza toga stoji iskustvo: ono što je svakidašnje i od nas ne traži ništa, gubi na značenju. Na ovo gubljenje vrijednosti htio je odgovoriti euharistijski post. Svjesno se pripremiti na susret u Euharistiji i po njoj živjeti, smisao je euharistijskoga posta. Već su prvi kršćani poznavali običaj da se pričeste prije primanja svake druge hrane. Istočne crkve još i danas daju prednost često produženu postu prije primanja pričesti. Danas zdravi ne bi (barem jedan sat) trebali uzimati nikakvu hranu i piće (osim vode).

Ali važnije je prije primanja pričesti obdržavati vrijeme sabranosti: Jesam li svojim srcem uz ono što se ovdje događa? Jer

Isus me u svetoj pričesti prima u sebe i integrira me u svoje tijelo. Uzima me u kretanje svoje ljubavi. Povezuje me sa svim svojim sestrama i braćom, čak sa svim ljudima.

U **tihoj zahvali** smijem dopustiti da se hranim u dubini. Kao što uživamo u dobru jelu, smijemo uživati i u ovoj „božanskoj“ hrani. Isus nam čini dobro polazeći od naše nutrine. Ja smijem svjesno u sebe primiti njegovu snagu, njegovu odvažnost, njegovu odlučnost, njegovo prednjačenje, njegovu širinu, njegovu vjernost, njegovu sposobnost trpjeti, njegovu spremnost na bol, njegovo zauzimanje za istinu, njegovu ljubav prema mojim protivnicima, njegov neuspjeh i neuspješnost, njegovu otvorenost za sve ljude... i dati da to postane tijelo i krv.

Popričesna molitva upućuje najčešće na povezanost između primanja pričesti i kršćanskoga života (življenja). To je prošnja da ovo slavlje u nama i preko nas donese svijetu spasenje, dok se sve ne dovrši u njegovoj vječnoj slavi.

- Koje misli obreda meni nešto govore?
-
-

5. dan – Tarcizije – mučenik pričesti

U prvim stoljećima poslije Krista u Rimu su svako malo vladali okrutni progoni kršćana koji su nebrojene ljude stajali života. Od Pape Damaza (umro 384.) imamo saznanje o okolnostima u kojima su tada oni, koji su radi svoje kršćanske vjere bili uhvaćeni i osuđeni na smrt, u tamnici čekali na svoje pogubljenje. Duhovna utjeha na njihovu posljednjem putu bila im je uskraćena – i naravno nije bilo moguće za vrijeme zatočeništva primiti svetu pričest. Svako iskazivanje vjere bilo je zabranjeno i kažnjavalo se smrću. Kako bi se tu onda dao pronaći netko tko bi na smrt osuđenomu u tamnicu donio euharistiju, da bi se zatočenoga utješilo Isusovom nazočnošću i okrijepilo ga se za njegov teški hod do pogubljenja?!

U to je vrijeme u Rimu živio mladić imenom Tarcizije. Legenda kaže da je rano izgubio svoje roditelje i da je stanovao kod bogata strica, ali koji je bio poganin. U svojoj poganskoj okolini Bog je ovoga Tarcizija pozvao na pravu vjeru – i taj mladić je stvarno prihvatio Božji poziv i postao kršćanin. Svoj život uzeo je kao kršćanin vrlo ozbiljno i jako mu je bilo važno redovito sudjelovanje na euharistijskome slavlju. Za to je čak bio spreman staviti na kocku svoj život: tako bi se redovito vrlo rano – dok su drugi stanovnici kuće još spavali – izvukao iz kuće i odlazio na bogoslužje.

Njegova revnost u vjeri i ozbiljnost njegova stava bili su drugima, članovima zajednice vidno osjetni, i tako je kršćanska zajednica u Rimu puno polagala na Tarcizija. Uskoro mu se čak povjerilo odgovornu službu vratara – kad bi se zajednica na neki način okupila na Euharistijsko slavlje – da se tko nepozvan ne bi uvukao.

Opet je u Rimu bio izbio progon kršćana. Kao i inače često od dana svetoga Petra koji je kao prvi za Krista u Rimu iskrvario, huškalo se narod protiv kršćana. Izdaja, uhićenja, zatočenja kao i mučenja i smaknuća bila su svakodnevno na dnevnome redu. Tako su u Mamertinskome zatvoru čamili nekolicina muževa i žena koji su zbog svoje kršćanske vjere bili uhićeni i osuđeni. Ali oni unatoč očajnoj situaciji nisu prignuli glavu: stajali su jedan uz drugoga, međusobno se hrabрили, zajedno molili, pjevali pohvale Bogu u čast. Ipak: nedostajalo im je nešto bitno – za njih nije bilo nikakve mogućnosti da ih ojača Krist u svetoj pričesti.

U to vrijeme progona kršćana svako bogoslužje bilo je po život opasna stvar, stoga su se vjernici sastajali na podzemnim grobovima, u takozvanim katakombama. Opet se jednom grupa kršćana okupila na euharistijsko slavlje, i to u katakombama svete Lucile. Sam papa Stjepan slavi svetu misu. Propovijeda, i pita zatim zajednicu, koja zna za nevolju zatočene braće i sestara vjernika: „Tko je spreman ponijeti našim zatvorenicima svetu pričest? Samo mlađi se još mogu odvažiti – mi odrasli smo u očima naroda već svi sumnjivi.“ Tada Tarcizije polagano ali sigurnim korakom priđe k papi i izjavi: „Ja sam

na to spreman. Spreman sam ponijeti Krista, naše najveće dobro, zatvorenima – makar me to stajalo i života.“

Sutradan kleči Tarcizije pred oltarom. Bonus, svećenik, daje mladiću Presveto koje će on zatim potajno ponijeti kao popudbinu za posljednje putovanje u muke i smrt.

Tarcizije polazi na put – ali neće do kraja izvesti svoju namjeru: Jedan rob iz kuće njegova strica već je dulje vrijeme uhodio djelovanje mladoga kršćanina. Na neki je način čak saznao i o njegovoj namjeri. Zato nahuška poganske vršnjake i suigrače da prate Tarcizija kad, noseći potajno svetu pričest na grudima, bude na putu u tamnicu. Lukavo htjedoše suigrači Tarcizija pri njegovu činu uloviti: pozivaju ga posve jednostavno na igru. Ali Tarcizije još više pritisne svoje prekrížene ruke na grudi i ne želi dati Presveto. Ali mu čopor mladih pogana zakrči put i već padne i kobno pitanje: „Što to tako čvrsto skrivaš? Hajde, pokaži!“ Odlučno i kratko odvratila Tarcizije: „Nikada i nipošto!“

Tada započne – žestoka tučnjava! Svi su navalili na mladoga kršćanina. Prišli su i odrasli, hoće pomoći Tarciziju koji se očajnički odupire. Tada padne riječ: „On je kršćanin, nosi uza se tajnu kršćana.“ Na Tarcizija sada zapljušte udarci, navale na njega kamenjem. Teško pogođen pada mladić na zemlju. Krvari, uzdiše od bola ali „tajnu“ – svoga Boga i Gospodina, kojega uza se nosi u liku kruha – ne ispušta. Ni onda, kad ga kamen smrtno pogodi u sljepočicu.

Već pokušavaju njegove još uvijek stisnute ruke otvoriti da priđu tajni, kad netko poviče: „Pljačkaši mrtvih tijela!“ To djeluje: Munjevito nestane horda mučitelja, jer se tada prema rimskome pravu pljačku mrtvih tijela teško kažnjavalo. Tako je pridošli kršćanin mrtvoga Tarcizija mogao staviti na svoja ramena i mrtvo tijelo ponijeti do grobnice pape Zefirina. Ondje mrtvacu otvore ruke i pronađu Presveto neoštećeno u već ukočenim prstima mladoga mučenika. Tarcizije je Isusa, kojega mu je svećenik povjerio u liku Presvetoga oltarskog sakramenta zaštitio i obranio svojim vlastitim

životom i za Isusa, svoga Gospodina i Boga, predao svoj mladi život. Tako se to dogodilo godine 257.

- Tarcizije ima hrabrosti stati uz svoje kršćanstvo. Kako je meni kad me drugi ljudi pitaju o mojoj vjeri?
 - Što meni znači Oltarski sakrament? Nosim li u sebi čežnju za redovitim (češćim) primanjem svete pričesti?
 - Kako brižno postupam s dragocjenim blagom, svetom pričešću?
-
-

6. Dan – Razmišljanje: Euharistija i ekumenizam

Pashalno slavlje u Izraelu bilo je svečanost obitelji. Tako je i Isus sa svojom „obitelji“, dvanaesticom apostola, slavio onu pashalnu gozbu na kojoj ustanovio Euharistiju. Već na početku Prve crkve Euharistija se takoreći slavila „u obitelji“, naime u kućnoj zajednici i poznavala jasne uvjete pripuštanja.

Pričest kao zajedništvo s Crkvom

Polazeći od Biblije nije jasno tko je u vrijeme, dok su apostoli još živjeli, u stanovito vrijeme predsjedao euharistijskome slavlju. Početkom drugoga stoljeća piše ipak Ignacije Antiohijski (umro 110 poslije Krista), da je samo biskup ili od njega imenovani predstavnik mogao voditi kršćansku zajednicu u ovome Sakramentu: „Svi slijedite biskupa kao Isus Krist Oca... Ono se euharistijsko slavlje smatralo pouzdanim koje se događalo pod biskupom ili nekim od njega opunomoćenim.“

Biskupi su u Prvoj crkvi bili voditelji službenih bogoslužja kršćanske zajednice. Oni su imenovali prezbitere (svećenike), koji su ih podupirali u sakramentalnome služenju kad je njihovo „stado“ (biskupija) postalo preveliko. Ovu staru praksu nastavlja Katolička crkva sve do danas, i zato samo biskupi i od njih imenovani svećenici mogu predsjedati Euharistiji. Katolička crkva slijedi pritom Isusov

naputak koji je *samo apostolima* dao izravnu zadaću: „Ovo činite meni na spomen.“

Intercelecija

Biskupi su oni koji nasljeđuju apostole u službi predvodnika i u služenju. Ovo nasljedovanje u službi (sukcesija) od apostola pa sve do danas – a time i izravni odnos prema samome Kristu – bitno je obilježje Katoličke crkve i važan kriterij za valjano slavljenje Euharistije. To znači: samo nositelj vlasti čije se ređenje (posveta) i poslanje oslanja na Krista (sukcesijom službe) može valjano slaviti Euharistiju.

Katolička crkva ne može s jedne strane biti uvjerena da samo posvećeni svećenik može valjano predsjedati Euharistiji, a istodobno taj isti kriterij kod drugih crkava i crkvenih zajednica zanemariti. Ta postoji samo jedna od samoga Krista ustanovljena Euharistija. To je razlog zbog čega intercelecija, kod koje bi katolički (posvećeni) svećenik skupa s nekatoličkim (neposvećenim) župnikom zajedno slavio Euharistiju, nije dopuštena.

Otvorena pričest (interkomunija)

Pashalnu gozbu, na kojoj je ustanovio Euharistiju, Isus nije slavio sa strancima, nego sa svojom „obitelji“. Njoj je tada i rekao: „Ovo činite meni na spomen.“ Nije rekao: „Činite slično...“ Stoga i puno suslavljenje Euharistije (to znači s primanjem pričesti) nije postavljeno u osobnu proizvoljnost, nego je usko vezano uz „obiteljsku pripadnost“.

Justin mučenik (umro oko 167. poslije Krista) spominje tri uvjeta za primanje pričesti: Prvi: vjernik mora „naš nauk smatrati istinitim.“ Drugi: mora biti kršten (to znači, pripadati Crkvi). I treći: mora živjeti prema Isusovim naputcima.

Iznenaduje da Justin kao prvo naglašuje nutarnji sklad s naukom Crkve. Rimokatolička crkva je za primanje Euharistije uvijek kroz sva vremena naglašivala i povezanost s vjerom sveopće Crkve, to znači Katoličke crkve.

Budući da Katolička crkva ozbiljno uzima svjedočanstvo ranije Crkve prema kojemu zajedništvo u vjeri, crkveno zajedništvo i euharistijsko zajedništvo nije moguće odvojiti jedno od drugoga, ona ne vidi mogućnost otvorene pričesti (interkomunije), kod koje bi svi vjernici iz različitih Crkava mogli zajedno primiti svetu pričest. K tomu još i to da se Euharistiju u pojedinim Crkvama shvaća i ocjenjuje različito.

Paziti na uzajamno razumijevanje

Ne samo razumijevanje Euharistije, nego i razumijevanje Crkve u različitim su Crkvama i konfesijama vrlo različiti. Ali razumijevanje Crkve i Euharistije pripada usko skupa. Tako govori Pavao: „*Budući da je jedan kruh, jedno smo tijelo mi mnogi; ta svi smo dionici jednoga kruha*“ (1 Kor 10,17).

Povezano s ovim poznaje Katolička crkva jedan važan kriterij: Kako je u pojedinoj nekatoličkoj Crkvi ili zajednici sa sakramentom reda i razumijevanjem službe? Postoji li sukcesija službe valjanim ređenjem?

Sukcesija službe u Crkvama

Tako Katolička crkva razlikuje između Crkava koje – upravo uvjetovane sakramentom reda – prema našem razumijevanju imaju valjane sakramente (posebno Euharistiju), i zatim Crkve i zajednice za koje smatramo da nemaju svu puninu koju nalazimo u Katoličkoj crkvi. Pritom je pitanje o razumijevanju službe, pitanje o sakramentu reda valjan kriterij.

Za Istočne crkve vjerujemo da su njihovi sakramenti valjani. Između njih i nas je zajedništvo pričesti načelno moguće. Nedostaje zapravo samo vanjsko zajedništvo Crkava. Kad se katolici nađu u jednoj pravoslavnoj zemlji i ako nadaleko nema katoličkoga bogoslužja, mogu ondje primiti sakramente ukoliko ih pravoslavni pripuste. Tako izgleda način gledanja naše Katoličke crkve. Pravoslavni pak vide to drukčije. Najčešće odbijaju da kod njih primamo sakramente.

A s obzirom na Crkve i zajednice reformacije puno je toga bitno drukčije. Budući da ondje nedostaje sakrament reda, vjerujemo da one – suprotno Katoličkoj crkvi – nemaju puninu Euharistije. I na evangeličkoj strani je shvaćanje Euharistije drukčije od našega, a djelomično to nije jedinstveno ni u pojedinim dijelovima evangeličkih, crkava odnosno crkvenih zajednica. Evangelička večera Gospodnja doduše i za evangeličke odnosno reformirane kršćane znači isto tako zajedništvo s Isusom Kristom, ali oni Euharistiju ne razumiju u našem smislu.

Ljubav kao najviši kriterij

Što to sada znači za praksu? Najviši kriterij je uvijek ljubav. Ali sada „ljubiti“ znači i „poštivati“. Ljubav započinje s poštovanjem. Tako poštujemo stav različitih Crkava i zajednica. Ali ovo poštovanje ne stavlja izvan snage vlastito gledanje! Hoćemo li se iskreno odnositi jedni prema drugima, moramo ozbiljno uzeti ono što vlastita Crkva uči i prakticira.

Za nas katolike to znači primjerice: pravoslavni ne dopuštaju da kod njih idemo na pričest. Tada to poštujemo i nemojmo ondje ići na pričest, premda bi to, gledano s naše strane, bilo moguće. I obratno: evangeličke Crkve dopuštaju nam da kod njih idemo na Večeru Gospodnju. Ali naša Crkva to ne smatra primjerenim, jer nedostaje zajedništvo Crkava i jer je shvaćanje Euharistije različito. I to treba poštovati s ljubavlju.

Primanje pričesti za krštene drugih crkava

Ali kako je to obratno: Smiju li evangelički (reformirani) vjernici u Katoličkoj crkvi primati pričest? Ovo je pitanje posebno aktualno ondje, gdje bračni drugovi pripadaju različitim konfesijama ili je krštena, nekatolička osoba našla zavičaj u katoličkoj župi.

Službeni odgovor Katoličke crkve ovako je opisao pokojni papa Ivan Pavao II. 1995. u enciklici o ekumenizmu „Ut unum sint“: „U tome smislu razlog radosti je podsjetiti da katolički službenici mogu u određenim posebnim slučajevima podijeliti sakramente

euharistije, pomirenja i bolesničkoga pomazanja drugim kršćanima koji nisu u punome zajedništvu s Katoličkom crkvom, ali ih žarko žele primiti, slobodno ih traže i očituju vjeru koju Katolička crkva ispovijeda tim sakramentima.“ (I obratno, u određenim slučajevima i u posebnim okolnostima katolici se mogu obratiti za iste sakramente onim crkvama u kojima su oni valjani. Uvjeti za takvo uzajamno primanje utvrđeni su normama, čije je obdržavanje nužno za promicanje ekumenizma; op. prev. radi cjelovitosti teme). Ova je rečenica iz Enciklike o ekumenizmu Papi očito bila toliko važna, da ju je 2003. u svojoj enciklici o Euharistiji „Ecclesia de Eucharistia“ doslovce ponovio (br. 46).

U ovu „vjeru..., koju Katolička crkva ispovijeda u ovim sakramentima“, spada kod Euharistije i „Amen“ na kraju Euharistijske molitve. To znači: načelni Da papi, biskupu, molitvi za pokojne, Mariji i svetima.

Put do punoga euharistijskog zajedništva još je uvijek pred nama. Ali prvi koraci su – Bogu hvala – u pojedinačnome slučaju već mogući. „Dok nikada nije opravdano zajedničko slavljenje u odsutnosti punoga zajedništva, isto ne vrijedi za podjeljivanje Euharistije *u posebnim prigodama*, pojedincima koji pripadaju Crkvama ili crkvenim zajednicama koje nisu u punome jedinstvu s Katoličkom crkvom. U tome slučaju, naime, namjera je izići ususret ozbiljnoj duhovnoj potrebi za vječnim spasenjem pojedinih vjernika, a ne o odjelotvorivanju interkomunije, koja nije moguća sve dok nisu potpuno uspostavljene vidljive veze crkvenoga zajedništva“ (Ecclesia de Eucharistia, br. 45).

U konkretnome slučaju primjereno je potražiti razgovor sa župnikom ili s odgovornim u župi. Posebno se uz bistrenje i nutarnje dispozicije radi i o uvođenju u izvanjski stav, u znakove i riječi – upravo o tome da se pričest primi na dostojan i primjeren način.

Ekumenizam – kako dalje?

Navedene upute – upravo u Katoličkoj crkvi – mogu izgledati krute i malo ekumenske. Vrijedi razmisliti u kojoj je perspektivi papa

Ivan Pavao II. gledao na ovo pitanje. On je bio uvjeren da je upravo Euharistija ta koja nam daje krila „u odnosu na cilj punoga dijeljenja s braćom i sestrama, „s kojima nas povezuje zajedničko krštenje“ (Ecclesia de Eucharistia).

Za ekumenskim euharistijskim zajedništvom se čezne, ali ono trenutačno nije još uvijek moguće. Kardinal Ratzinger, sada papa Benedikt, u svojoj knjizi „Sol zemlje“ u vezi s time kaže (str. 248/249): „Trebalo se čuvati utopističkih nada. Važno je da svi uvijek iznova razmišljamo o bitnome... Ne vjerujem u to da bismo mogli vrlo brzo doći do velikoga 'jedinstva konfesija'. Puno je važnije da mi, i to s velikim nutarnjim poštovanjem, dapače u ljubavi jedni druge prihvaćamo...“

Vjerno i ustrajno povjerenje

I Ivan Pavao II. je smatrao da ekumensko euharistijsko zajedništvo još nije put, koji bi mogao dati odgovor budući da bi mogao zastrti pogled na, nažalost, još uvijek postojeće udaljšavanje od ekumenskoga cilja. Jer poneki mise: Postigne li se cilj zajedničkoga slavljenja Euharistije, sve drugo bi moglo ostati takvo kakvo jest. Ali pravi se skandal ne sastoji samo u tome da još uvijek ne možemo zajedno slaviti Euharistiju, nego da smo kao kršćanstvo danas kao i ranije podijeljeni.

Papi Benediktu – kao i ranije Ivanu Pavlu II. – jako je na srcu cilj punoga jedinstva Crkava. Tako je na susretu s predstavnicima različitih kršćanskih konfesija u prigodi Svjetskoga dana mladih u Kölnu (9.8.2005.) rekao: „Znam jako dobro da mnogi kršćani u ovoj zemlji – i ne samo u ovoj – očekuju daljnje konkretne korake zbližavanja. I ja ih očekujem. Ustvari, Gospodinova je zapovijed, ali i zapovijed sadašnjega trenutka, odlučno nastaviti s dijalogom na svim razinama crkvenoga života. To se mora naravno dogoditi istinoljubivo i realno, strpljivo i ustrajno u vjernosti glasu vlastite savjesti.“

Bol može povezati

Granice ne moraju samo dijeliti, one mogu i povezati. Upravo bol zbog toga što još uvijek ne možemo zajedno slaviti Euharistiju, povezuje nas dublje u ljubavi jednih prema drugima i prema Isusu Kristu. Tako je ova duboka bol – ako ju skupa izdržimo i međusobno podijelimo – već korak prema dubljemu zajedništvu. I u ovoj, bolju bogatoj povezanosti blagoslovljena su posve sigurno i nastojanja na putu do punoga zajedništva Crkava i Euharistije. Jer što ima većega i ljepšega od zajedništva s Isusom Kristom, našim Gospodinom, kao i međusobnoga zajedništva u povezanosti s njim?

- Što mi je kod čitanja postalo na nov način jasno?
 - Je li mi ekumenizam važan? Molim li na ovu nakanu (zahvala za već moguće korake, prošnja za daljnje korake prema jedinstvu)?
-
-

6.

Pokrenuti Božjom ljubavlju – Poslanje i blagoslov

1. Dan – Moj susret s Uskrnulim

„U isti se čas digoše i vratiše u Jeruzalem. Nađoše okupljenu jedanaestoricu i one koji bijahu s njima. Oni im rekoše: 'Doista

uskrsnu Gospodin i ukaza se Šimunu!' Nato oni pripovjede ono s puta i kako ga prepoznaše u lomljenju kruha“ (Lk 24,33-35).

Njih dvojica su razočarani i očajni otišli iz Jeruzalema. Na ovome putu doživjeli su nešto neočekivano. U strancu se susreću s Uskrsnulim! U razgovoru s njima i iskustvu njegove ljubavi dolazi svjetlo, radost i nada u njihov život. Oni doživljavaju: Isus živi! On je među nama! Osjećaju da se o toj radosti, o toj sreći mora pripovijedati drugima! Tako polaze i puni radosti se vraćaju.

I Šimun je na iznenađujući način iskusio Uskrsnuloga: „Nato oni pripovjede ono s puta...“.

- Gdje i kako sam na ovome seminaru doživio Uskrsnuloga?
 - Što bih od toga rado prenio dalje? Komu bih mogao o tome pripovijedati? Kada i kako?
-
-

Moja zrnca zahvalnosti:

2. dan – Poslani u zajednicu

Svaki susret s Uskrsnulim poziva na poslanje. Poslanje započinje skupom, zajednicom. „*Kao što je mene poslao Otac, i ja šaljem vas*“ (Iv 20,21b), govori Isus. On šalje učenike zajedno. Ovaj su poziv učenici iz Emausa opazili u svome srcu: Moramo natrag k onima od kojih smo se odvojili. Ondje je njihovo prvo služenje.

I danas nas Isus šalje kao zajednicu. Najprije poziva i nas u produbljeni odnos jedne k drugima i na služenje jednih drugima. Na ovome zajedničkom životu i životu za druge izrasta naše zajedničko poslanje za svijet.

To ima posljedice. Tko se od Uskrsnuloga dade najprije poslati u vlastitu zajednicu, neće više tražiti zajednicu i vrijeme bogoslužja u regiji, koja najbolje odgovara vlastitim potrebama. Neće više tražiti

mjesto u crkvi gdje može biti najbolje nesmetan sam za sebe. Ne – nego će se sa sestrama i s braćom povezati u Isusovo Tijelo. Postat će s braćom i sestrama savez, saveznici preko kojih Isus hoće na poseban način darivati svoje spasenje ljudima. Učlanit će se u Božji narod s kojim Bog može ostvariti svoje ciljeve i interese. To vodi do pitanja:

- Kako možemo živjeti kao tijelo Isusa Krista? Kako nas Isus želi spojiti? Jesam li na to spreman?
-
-

Moja zrnca zahvalnosti:

3. dan – Djelovati blagoslivljajuće

Kako god naše poslanje konkretno izgledalo i kojima god ljudima smo poslani, uvijek smo poslani djelovati blagoslivljajuće. Kada s euharistijskoga slavlja izlazimo u svijet, na nas čekaju problemi i poteškoće. Jer poslani smo u svijet pun trpljenja i neprijateljstva. „*Idite! Evo, šaljem vas kao janjce među vukove*“ (Lk 10,3). Ipak ojačani Božjim blagoslovom sigurni smo da su Božja ljubav i spasonosne snage jače od sve neizvjesnosti, razdrtosti i razaranja u svijetu.

Onamo trebamo nositi Božju ljubav i blagoslov, kao što govori Isus: „*Nego, velim vama koji slušate: Ljubite svoje neprijatelje, dobro činite svojim mrziteljima, blagoslivljate one koji vas proklinju, molite za one koji vas zlostavljaju*“ (Lk 6,27-28). A Petar hrabri: „*Ne vraćajte zlo za zlo, ni uvrjedu za uvrjedu! Naprotiv, blagoslivljajte jer ste na to i pozvani da baštinite blagoslov*“ (1 Pt 3,9). Takvo blagoslivljanje treba našu odluku djelovati ne u skladu s našim – možda povrijeđenim – osjećajima, nego slijedeći Kristovu ljubav. Tko ipak

odgovara ljubavlju, molitvom i blagoslovom, i sam će usred uvrjeda primiti puninu blagoslova.

- Gdje, – na kojim područjima svijeta, u kojim odnosima –, sam pozvan djelovati blagoslivljajuće?
 - U kojemu se odnosu ponovno odlučujem za blagoslivljanje?
-
-

Moja zrnca zahvalnosti:

4. dan – Završni obredi euharistijskoga slavlja

Završni dio je jednostavan, kratak pa ipak odlučujuće važan. Ovdje se događa prijelaz iz bogoslužja u služenje u svakodnevici. U ovaj dio uvodi četvrti poziv: „*Gospodin s vama!*“ Ono upućuje na četvrto uprisutnjivanje Isusa Krista.

Od latinskoga otpusnog poziva „*Ite missa est*“ potječe naša oznaka „misa“. Ona doslovce znači: „Idite, ovo je otpust.“ To prema dubljemu smislu glasi: „Idite, započinite vaše poslanje.“ Riječ „misa“ dolazi od slati, poslati. Poslanje se sastoji u tome da svjedočimo ono što smo iskusili i prenosimo dalje ono što smo primili.

Drugim riječima: Isus Krist hoće sada preko nas, koji smo njegovo tijelo, postati prisutan u svijetu. Ljudi neka po nama dođu u dodir s Isusom i njegovom ljubavlju. Sada Isus hoće po nama djelovati na drugim ljudima. Mi smo na redu da svoj život predamo kao Isus, da postanemo kao kruh koji se blaguje,.

U ovome se sastoji pravi cilj euharistijskoga slavlja: otkupljenje i Isusova snaga pretvorbe treba zračiti u čitav svijet. To znači: misija – poslanje! Biti ponovno poslan van! Za to molimo i za to u **blagoslovu** primamo Božju snagu i pomoć.

Prvo se Božje djelo nakon stvaranja čovjeka sastojalo u tome da blagoslovi ljude. Latinska riječ za „blagosloviti“, „*benedicere*“, znači

dobro govoriti, nazvati dobrim i dobrodošlim, potvrditi. „*Bog ih blagoslovi i reče...*“ (Post 1,28). „*Bog vidje sve što je učinio: i to bijaše veoma dobro*“ (Post 1,31). To nazivanje dobrim, taj blagoslov trebamo mi ljudi uvijek iznova, da bismo sebe u svojoj egzistenciji, unatoč naših podvojenosti, mogli prihvatiti i svoj život radosno potvrditi.

Primiti Božji blagoslov znači zahvalno prihvatiti da On naš život smatra dobrim, da nas ljubi, štiti, jača, da nas hoće dovesti do razvoja, da nam dariva spasenje i sve dobre darove. Primiti blagoslov znači zahvalno prihvatiti da je naš život dragocjen i vrijedan i da ima velik smisao. Takvo zahvalno prihvaćanje vodi do slavljenja Boga, a to i jest najdublji cilj blagoslivljanja.

Bog, prema Bibliji, želi da njegov blagoslov i preko ljudi dođe do drugih. Zato Bog poziva ljude u svećeničku službu da prenese dalje svoj blagoslov. Tako svećenik na kraju liturgije posreduje Božji blagoslov: „*Blagoslovio vas svemogući Bog Otac i Sin i Duh Sveti.*“ Budući da nam se punina blagoslova Božjega dariva u osobi Isusa Krista i budući da je rijeka njegova blagoslova na križu došla do vrhunca, često se – kao u liturgiji – blagoslivlja tim znakom križa. „*Amen*“ povezan sa znakom križa pokazuje da Božji blagoslov prihvaćamo svjesno.

Euharistijsko slavlje se službeno zaključuje **otpustom** i **poslanjem**. Svećenik otpušta zajednicu riječima: „*Idite u miru.*“ Mir kao „*Šalom*“ je punina Božjega života. Odgovor na to je: „*Bogu hvala.*“

Zahvaljujemo Bogu za sve, a posebno što smo primili veliku milost da sada smijemo biti njegovi suradnici. Jer čitav svijet treba po nama doći u dodir s milosrđem i spasenjem Isusa Krista.

- Koje se misli obreda meni obraćaju?
-
-

Moja zrnca zahvalnosti:

5. dan – Isus ozdravlja u Euharistiji

Gospođa Irmgard Scholz pripovijeda kako je sa 46 godina u svome traganju za produbljenom vjerom u jednome euharistijskom slavlju mogla steći iskustvo koje ju je duboko dodirnilo i bitno proželo njezin daljnji život:

Ono, o čemu sada izvješćujem, dogodilo se puno godina unatrag. Nakon višegodišnjega odmaka od Crkve i vjere tada sam upravo tegobno došla do pozitivnijega odnosa prema Bogu i ponovno počela ići nedjeljom na misu, što prije nisam činila puno godina ranije. Vođena dušobrižnički iskusnim svećenikom bilo mi je moguće svoju krivnju u ispovijedi donijeti pred Boga i prihvatiti oproštenje.

Zdravstveno sam tada bila jako načeta – posebno je oštećeni sluh na lijevome uhu vidno ugrožavao moju svakodnevicu. Neprestani šumovi u uhu kao i djelomična nesposobnost čuti zadavali su mi prilično brige. Poneki sam razgovor mogla pratiti jedino čitajući riječi s usana mojih sugovornika.

Na nedjeljno sam bogoslužje sada išla doduše redovito, ali i to je bilo „dostatno“. Tako me je potpuno nenadano zadesilo kad sam jedne srijede navečer – kao i svake srijede u to vrijeme – čula zvonjavu zvona i u sebi osjetila silnu potrebu poći na misu. U glavi mi je bila potpuna zbrka: „Upravo sam sjela da muziciram – a to mi znači jako puno! I uopće – tko radnim danom uopće odlazi na svetu misu?! Neću li biti upadljiva? Nije li to više smiješno – tu sam ipak prilično strana!“ Misli su prolazile mojom glavom – ali tajanstvena potreba u mom srcu je ostala. Dapače, postajala je sve jačom. Tako sam ipak sjela u automobil i odvezla se do crkve s lošim osjećajem. Stigla sam upravo na početak euharistijskoga slavlja.

Iznutra se osjećajući pomalo čudno, suslavila sam misu koja je svojim oblikovanjem bila vrlo jednostavna. Ali zatim – kratko poslije pretvorbe – dogodilo se: zahvatio me jedinstven, potpuno nepoznat

osjećaj, a moji šumovi u uhu bili su trenutačno nestali. Jednostavno nestali! I taj, tako ometajući pritisak u lijevome uhu, također je nestao. Nisam mogla, nisam htjela vjerovati svomu opažanju i svomu vlastitom osjećaju! To ipak nije mogla biti istina! Pa ipak: šumova u uhu i dalje nije bilo, i moja oba uha osjećala su se potpuno jednako. K tomu mogla sam besprijekorno čuti! A toga već godinama nije bilo!

Puno intenzivnije od promjene u momu lijevome uhu bilo je to što se dogodilo u mojoj nutrini: bila sam sabrana na način koji ranije nisam poznavala. To se ne da riječima opisati. Osjetila sam u sebi nezamislivu, ali usređujuću dubinu. Moja se nutrina promijenila – bila sam kao omamljena i istodobno iznutra duboko ispunjena. Oče naš, primanje pričesti, kraj bogoslužja – sve to sam doživjela neuobičajenom intenzivnošću i sabranošću. Bilo mi je kao da je u mojoj nutrini sila koja me kao jak magnet privlači na sabranost – točnije: k sebi.

Po završetku bogoslužja boraviti još dulje u crkvi nije bilo moguće – sakristan ju je htio zaključati. Tako sam se – gotovo kao omamljena – vratila kući i ondje se povukla. Nisam mogla govoriti – svaka bi riječ bila kriva i suvišna. Tako sam još dulje vrijeme sjedila u svom naslonjaču i ustrajavala u nijemoj molitvi. Bila sam krajnje ispunjena – i istodobno zbunjena: Je li sve to istina? Postoji li zaista to da Bog „tako jednostavno“ liječi?! Možda sam si sve to samo umislila? U neko doba odlučila sam nazvati meni poznatoga svećenika. I evo – on, do koga se teško moglo doći – došao je odmah na telefon. Zastajkujući izvijestila sam o tome što sam iskusila. Mirno i sabrano me poslušao a zatim rekao: „Ima toga, gospođo Scholz.“

Te zgusnute riječi „Ima toga, gospođo Scholz“ dovele su u šutnju moju nesigurnost i moje dvojbe. Tek sam sada bila u stanju prihvatiti Božji dar i povjerovati u svoje ozdravljenje. Tek sam sada mogla ono što sam na sebi iskusila, smatrati stvarno istinitim! Moje uho je ozdravilo – ali još važnije je bilo i jest nešto drugo: Bog je preobrazio i moju nutrinu. Darovao mi je nov pristup i duboku ljubav prema

Euharistiji. U srijedu poslije toga to sam točno osjetila – htjela sam, „morala“ sam ponovno na misu radnim danom. Ići „samo“ nedjeljom bilo mi je sada „premal“!

Bog me je učinio pažljivom – ne samo lijevim uhom, nego i srcem. I dao da moja ljubav prema Euharistiji i dalje raste. Ne naglo, nego polagano i oprezno. Danas – to znači godinama poslije toga ozdravljenja – moja je velika radost i namjera na euharistijsko slavlje ići po mogućnosti svaki dan.

6. dan – Razmišljanje: Aktivno sudioništvo u Euharistiji

U današnjemu razmišljanju radi se o različitim službama u euharistijskome slavlju. Svećenici kao i laici sudioništvoju aktivno na događanju, i jedni i drugi uzeti su u službu, ali ipak sudioništvoju s različitim zadaćama u euharistijskome slavlju.

Kod teme „zadatci i službe u euharistijskome slavlju“ neki pomisle samo na svećenika. Ali to je bitno previše suženo: Osamnaest puta se u koncilskim tekstovima spominje aktivno sudioništvo laika u euharistijskome slavlju. Kod aktivnoga sudioništva neki brzo pomisle na liturgijske laičke službe kao sakristan, ministranti, čitači, pjevači, djelateli pričesti. Koncil je ipak mislio prije svega na nutarnje sudioništvovanje svakoga od sudionika, na cjelovito „davanje sebe“ u Isusovo predanje.

Kako možemo to razumjeti?

Jedini pravi svećenik

Polazna točka svakoga liturgijskog čina jest Isus Krist. On je Glava svoga Tijela, Crkve. Zato je uskrsnuli Krist stvarni voditelj Crkve, a time i svake župe. Crkva je prema tome usmjerena na Krista i o njemu ovisna. Papa Benedikt XVI. rekao je 24. travnja 2005. u svojoj nastupnoj propovijedi: „Stvarni se program sastoji u tome da ne činim *svoju* volju, niti provodim svoje ideje, nego zajedno s čitavom Crkvom oslušujem Gospodinovu riječ i volju i dopustim mu

da me on vodi, da bi on sam vodio Crkvu u ovome trenutku naše povijesti.“

Isus Krist nije samo Gospodin i Pastir Crkve, on je i pravi svećenik. Za mene (Leo Tanner) dolazi ovo posebno dojmljivo do izražaja u liturgiji Velikoga petka. Na kraju otkrivanja križa, kad se križ učini dostupnim svim vjernicima na čašćenje, u Švicarskoj je običaj da svećenik oko korpusa na križu ovije svoju štolu. Raspeti sa svećeničkom štolom objavljuje: Isus Krist je Svećenik, koji „*po svojoj vlastitoj krvi... nađe vječno otkupljenje*“ (Heb 9,12).

Zajednički udio na Kristovu svećeništvu

Isus Krist je jedini Otkupitelj. On je „Posrednik između Boga i ljudi“ (1 Tim 2,5). Mi smo kao udovi na Tijelu Isusa Krista svi pozvani supomagati da Isus Krist danas preko nas djeluje kao Otkupitelj i Posrednik, i tako mogne povezivati ljude s Bogom i međusobno. Ova naša su-pomoć pravo je svećeničko služenje – služenje na koje je pozvan svaki krštenik.

Jer na ovome jednom svećeništvu, na Kristovu svećeništvu, imamo svi udjela – premda na različit način. Zajedno smo „*kraljevsko svećenstvo*“ (1 Pt 2,9). Jer svećeništvo krštenih razvija se na dvostruk način, naime najprije u općemu svećeništvu (krsno svećeništvo laika) a zatim u ministerijalnome svećeništvu (svećeništvo službe, reda). Oba oblika su jedan drugomu podređeni i odnose se jedan prema drugome, i to u smislu da svećeništvu službe pripada zadaća služiti krsnomu svećeništvu. Ovo u nakani da „*opremi svete (kršćane) za djelo služenja, za izgrađivanje Tijela Kristova*“, kako kaže Pavao u Poslanici Efežanima (Ef 4,12).

Ovo svrstavanje laika i svećenika na Drugome vatikanskom koncilu opisano je ovako: „Euharistijski je, dakle, sastanak središte zajednice vjernika kojoj predsjedja prezbiter... Stoga prezbiteri poučavaju vjernike da u misi prinose božansku žrtvu Bogu Ocu te da s tom žrtvom prikažu i svoj život“ (Dekret o životu i službi svećenika, br. 5). Služenje svećenika u Euharistiji smjera na skup udova Tijela Kristova. Njih treba osposobiti za njihovo služenje.

A u čemu se sastoji služenje laika?

Služenje laika

Jedan poznanik, koji nije svećenik, ide kad god mu je to moguće, svaki dan na svetu misu. U suslavljenju euharistije stavlja on uvijek pun vjere bolesne, čak pokojne, teške i nezdrave situacije i još puno toga na oltar i stavlja sve te ljude i nakane u Isusovu žrtvu. Moli Isusa Krista da spasonosnom i otkupljujućom snagom svoje ljubavi djeluje sada na ovim ljudima. Istodobno polaže (stavlja) i sama sebe u žrtvu Isusa Krista, da bi njegov život postao sve više „*živo, sveto, Bogu milo duhovno bogoslužje*“ (usp. Rim 12,2). Na kraju bogoslužja zahvaljuje pun vjere za to što je Isus Krist učinio i još će činiti. Tako je, kaže on, njegova najvažnija zadaća dana ispunjena.

Ovdje se pokazuje služenje i zadaća laika: njihovo je svećeničko služenje između ostaloga same sebe, bližnje i nakane svijeta donijeti pred Boga. To se primjerice događa u molitvi vjernika i kod prinošenja darova, ali i kod pretvorbe.

Služenje svećenika

Naslanjajući se na način govora u Novome zavjetu posebno se služenje svećenika u slavljenju euharistije obično označuje riječju „predsjedanje“. Posebna se dakle zadaća svećenika sastoji u tome da vrši službu „domaćina“, naime da „predsjeda“ Božjoj obitelji i time govori „molitvu blagoslova na Gospodinovoj gozbi“. Svećenik u ovoj službi ne djeluje vlastitom snagom i vlašću, nego djeluje „in persona Christi“ (u osobi Krista). Zadaća je svećenika u euharistijskome slavlju dopustiti da prisutni i djelujući Isus Krist bude kao Glava svoje Crkve i zajednice koja slavi, predstavljen i vidljiv.

Od svećenika kao predsjedatelja Euharistije traži se pritom povlačenje svoga vlastitog Ja. U vezi s ovim sjećam se (ja, Leo Tanner) jednoga mladog kapelana koji se usprotivio obući skupocjeno i lijepo ukrašeno svećeničko odijelo. Svoje protivljenje je obrazložio da ne želi biti toliko ohol i svojim se odijelom izdizati

iznad zajednice. Suprotan je pak slučaj: osoba svećenika se „utapa“ u svećeničkome odijelu. Svećenik naposljetku ne oblači neko posebno odijelo, nego „čistoću Isusa Krista“ da njega predstavi; i to uskrsnuloga i u slavu uzdignutoga Gospodina. Stoga svećeničko odijelo smije posredovati dašak ove Gospodinove slave.

Srž svećeničkoga služenja sastoji se u ovome: staviti sebe na raspolaganje Kristu kao skromno oruđe da bi Krist na taj način mogao djelovati spasenje na ljudima. Svećenik prema tome ima u Euharistiji „ulogu“ Isusa Krista. Ovo se dade donekle usporediti sa službom koju treba preuzeti glumac u tome kazališnom komadu: tu je odlučujuće važno da on povuče svoju vlastitu osobu ili – bolje rečeno – potpuno i posve unese sebe u onu osobu koju u ovome kazališnom komadu treba predstavljati. I u Euharistiji se sve svodi na to da u liturgiji u središtu ne stoji osoba koja djeluje, nego osoba samoga Krista. Svećenik – i osobe koje u liturgiji djeluju – mora, odnosno moraju stoga biti potpuno transparentni za Isusa Krista, koji je *u i po* nazočnosti Duha Svetoga u Euharistiji zapravo onaj koji djeluje.

Oblikovati bogoslužje: bogato doživljajem ili „puno Boga“?

Pod natuknicom „Laik blokira“ misli Iso Baumer u Švicarskim crkvenim novinama (SKZ 7/05): „Misa ne treba izazivati efekte iznenađenja, nego jamčiti prisnost, drugim riječima: zavičaj. Tu sudjeluju mnogi: celebranti, ministranti, sakristan, orguljaš, voditelj pjevanja, čitav narod... I svima se nastoji poželjeti da se ponizno prilagode obliku mise, da postanu oblikovani po mjeri mise, kao što se čitav život treba živjeti po mjeri Krista.“

Ovo drugim riječima znači: U euharistijskome slavlju se ne radi o davanju predstave, o šouu ili dijalogu između svećenika, odnosno drugih osoba koje djeluju u liturgiji i zajednice, nego o dijalogu Boga sa zajednicom. Radi se jedino o tome da Bog može djelovati i doći do izražaja. Ne bogoslužja oblikovana s posebno s puno promjena, nego bogoslužja „bogu mila“ daju nam iskusiti Boga u njegovoj spasonosnoj snazi i jačaju nas Božjim Duhom.

Vrijedno!

Otac franjevac Raniero Cantalamessa kaže: „Zahvaljujući Euharistiji nema više života na zemlji, koji bi bio nekoristan. Nitko si više ne mora postavljati pitanje: Čemu je moj život dobar? Zbog čega sam na svijetu? Na svijetu si radi najuzvišenijega cilja koji može postojati: biti živa žrtva, Euharistija u zajedništvu s Isusom.“ Tako aktivno sudioništvo u Euharistiji dolazi do svoga cilja.

- Jesu li mi kod čitanja „uloga“ i služba svećenika kao i značenje laikâ postali na nov način jasni?
- Što meni znači „aktivno sudioništvo laika“ u Euharistiji? Kako za mene osobno to nutarnje aktivno sudioništvo izgleda?
- Koje predodžbe i želje s obzirom na oblikovanje euharistijskoga slavlja imam? U kojoj mjeri pristaju moje predodžbe uz pojam „Bogu milo“ bogoslužje?

Moja zrnca zahvalnosti:

7.

Zajedno slaviti Božju budućnost – Euharistijsko slavlje sa slavljem agape

Razmišljanje: Tajna vjere

Čitava je Euharistija uvježbavanje u zahvalnost: radi se o tome da sve više i više nalazimo način gledanja koji s potpunom zahvalnošću gleda na vlastiti život i povijest svijeta. Ovaj način gledanja nošen je vjerničkom sigurnošću da je preko otkupljenja Isusa Krista sve smješteno u povijest Božjega spasenja. Ovaj novi način gledanja povezan je s vjerom. Kao vjernik ja „vidim više“ od stvarnosti koju moja dva ljudska oka opažaju. Postati vjerujući, doći do vjere, to znači: pronaći svjetlo; biti rasvijetljen; život – kakav jest – gledati novim očima, u jednome novom obzoru, u novome svjetlu.

Upustiti se u ovaj način gledanja, na to nas poziva svećenik, odnosno đakon, kad na kraju „riječi pretvorbe“ naviješta: „Tajna vjere!“ Ali taj novi stav ne možemo tek tako izdjelovati iz sebe – ne samo način „gledanja“, kao ni samo u vjeri gledano, oboje je dar. To što se ovdje događa, nije pronicljivo ljudskom snagom, nego u „tajni vjere“. Upustiti se u to stvara radost, nadu i snagu. Jer ono što ovdje treba „vidjeti“, jedinstveno je.

„Tvoju smrt, Gospodine, naviještamo“

Ta što tu ima za „vidjeti“? Odgovor glasi: „*Tvoju smrt, Gospodine, naviještamo.*“ Pavao piše u 1 Kor 11,26: „*Kad god blagujemo ovaj kruh i pijemo kalež, smrt Gospodnju navješćujemo dok on ne dođe.*“ Navijestiti smrt, to je ipak pomalo čudno! Smrt draga čovjeka priopćujemo normalno prigušenim glasom i s tugom. Ovdje pak treba navijestiti smrt, čak radosno navijestiti. Zašto? Razlog je: Isus je na sebe uzeo teret zla i po njegovoj smrti nam se daje u dio oslobođenje.

Isus je u svojoj smrti na sebe uzeo sve negativno, svu krivnju, svu posramljenost, sve besmisleno, sve umiranje, svu nesreću. Kao što spužva upija vlagu i vodu, tako je Isus na sebe uzeo sve negativno čitava stvorenja – i to je u njegovoj smrti su-umrlo. Ovo je radosna vijest koju smijemo navijestiti svima: ono negativno je u Isusovoj smrti zauvijek pobijeđeno!

Ova se poruka odnosi na svakoga čovjeka posve osobno, jer svi mi više ili manje jako trpimo od zlokobnoga: tu je netko iznutra

ranjen i bol ove rane gori i javlja se uvijek iznova. Tu imamo jednu ili drugu slabost i ne možemo ju unatoč svih naših nastojanja nadvladati. Tu je u svijetu toliko trpljenja, zloće, zlouporabe, nepravde, mržnje itd., i mi imamo dojam da se ono negativno samo još povećava. Sve to može uzrokovati rezignaciju, može obeshrabriti i sapeti.

Ali to ne mora biti tako, jer: Isus u svome trpljenju i umiranju zauzima stav prema ovome našem svijetu. Isusova smrt govori i svjedoči: Da, tako je, svijet jest ranjen, pun je trpljenja, pun je zla. Ali zlo nema posljednju riječ! Jer Isus je *u i po* svojoj smrti pobijedio sve negativno. Njegovim su ranama modrice svih ljudi kao i čitavoga svijeta načelno ozdravile. I makar u svijetu još uvijek vidimo toliko toga negativnoga – možemo biti sigurni: dobro, ljubav će pobijediti!

Bezgranična Isusova solidarnost

Nadalje Isusovu smrt naviještamo, jer se Isus u svome trpljenju i umiranju solidarizirao sa svim trpljenjem i umiranjem. Solidarizirati se znači supatiti, ali i: stati na mjesto onoga koji trpi. Isus se solidarizira s odbačenima, zatočenima, odbijenima, sa svima koji stoje na sjenovitoj strani života. Solidarizira se sa svakom sramotom, sa svakom nevoljom, svakim trpljenjem, svakom bolju i svakom ranjenošću. To znači: u svakome trpljenju koje nas zadesi, prisutan je Isus kao „supatnik“ i podnosi ga zajedno s nama. Ni jedan čovjek više nije sam u svome trpljenju.

Isusova solidarnost ne znači da će nas sačuvati od trpljenja, nego da će ga solidarno s nama ponijeti, da će kao naš brat ići zajedno s nama putem trpljenja. Evo primjera: Lucija V., mlada Bosanka, ušla je sva radosna u samostan. Osjećala je: To je moj put! Ona, mlada novakinja, bila je sretna na ovome putu. A onda je došla ona strašna noć, u kojoj su je vojnici brutalno više puta silovali, kao što se dogodilo i s tisućama drugih. Ostalo je osramoćeno tijelo, razorena duša, neželjeno dijete, brutalno razoren životni put, kojega je unatoč svemu spoznala kao volju Božju.

Ovako ona nakon nekoga vremena u jednome pismu piše svojoj priorici: „Otići ću sa svojim djetetom. Ne znam kamo. Ali Bog, koji je pripustio to da se moja najveća radost odjednom slomi, pokazat će mi put da izvršim njegovu volju. Bit ću siromašna; opet ću obući svoju staru pregaču i klompe koje žene nose radnim danom. I sa svojom majkom ću skupljati sok pinija naših šuma... Činit ću nemoguće da slomim lanac mržnje koji razara naše zemlje... Dijete koje očekujem, učit ću samo ljubiti. Moje dijete, rođeno iz nasilja, svjedočit će o tome da je jedina veličina koja je čovjeku na čast, opraštanje“ (Časopis „Erneuerung“, br. 13, Steinach 1996., str. 14/15).

„Sve palo uzdiže...“

Tako „*Tvoju smrt, Gospodine, navještamo*“ dakle znači: Mi navještamo Isusovu solidarnost s ovom nekadašnjom novakinjom u Bosni, solidarnost sa svima osramoćenima, sa svima, čija je životna sreća brutalno i na najgori mogući način razorena. Navještamo da je po ovoj Isusovoj solidarnosti ozdravljenje moguće. On „*sve palo uzdiže, obnavlja sklad svijeta, grijehom narušen, a zalutaloga čovjeka opet poziva u svoje kraljevstvo*“ (Božićno predslavlje, II). On ozdravlja rane svih – svejedno trpe li ovi ljudi s pravom ili ne, jesu li sami krivi ili pak bez krivnje. Isus ih ozdravlja bujicom i infuzijom svoje ljubavi.

Navještati Isusovu smrt – je li to više nego proglašavati pobožne i utješne riječi? I: ima li sve to nekoga značenja za svakodnevni život?

Suočeni s nevoljom, trpljenjem i krivnjom postavljamo mi ljudi uvijek iznova pitanje: „Zašto?“ Ovo pitanje može nekoga čovjeka smrviti, a najčešće ne postoji odgovor. Ali iznutra se upustiti u Isusovu smrt, i tu smrt otkriti kao izvor snage za vlastiti život, to vodi do novoga načina gledanja, do novoga gledanja vjere i života. Ljudi koji se mogu iznutra upustiti u to da je Isus stvarno na sebe uzeo sve naše trpljenje i svu zloću i u našim posve konkretnim situacijama

trpljenja trpi s nama, mogu lakše pronaći put iz protesta, očaja ili rezignacije i doći do povjerenja i zahvalnosti.

Bez ovoga novog gledanja vjere ljudi ostaju često u gorčini „Zašto?! I pitaju se kako samo Bog može sve to zlo i trpljenje pripustiti. Dok se gorki „Zašto?!“ suzuje i fiksira, drugo gledanje vjere širi obzor i otvara oči i srce za veće sklopove života. Očima vjere dade se tada reći: „Hvala ti, Isuse, što si ti prisutan i u teškim situacijama! Hvala ti što suosjećáš, su-hodaš i supatiš. Hvala ti što dijeliš svaki očaj, svaku nevolju. Hvala ti, što si u svakoj i za svaku bezizlaznu situaciju pripremio put ozdravljenja.“

Ovo novo gledanje – „*obnovi sklad svijeta*“ – otvara za stav povjerenja i može nadvladati ravnodušnost, rezignaciju i pasivnost. Može čak darovati snagu za aktivno su-nošenje. Ovo novo gledanje daje nadu. Tako ni nekadašnja novakinja nije u svome trpljenju bila slomljena, nego je mogla pronaći smisao i nadu.

„Tvoje uskrsnuće slavimo“

Svojim umiranjem na križu Isus je sišao na najniže mjesto, u najveću sramotu, u svaku nesreću. Ali on ondje ne ustrajava nemoćan, nego svojim uskrsnućem donosi spasenje i život u svaku tamu i bijedu. Isus poziva na život – još više: sve nas otima u život!

Zato slavimo pobjedu života i pobjedu ljubavi. Slavimo Isusovo sadašnje djelovanje, pretvorbu i ozdravljenje. Slavimo od njega darovano spasenje, koje kod samih sebe i kod drugih ljudi možemo spoznati već sada. Slavimo pobjedu ljubavi u Luciji i njezinu djetetu. Hvalimo i slavimo da Isus neprestano – kao i sada – u sveobuhvatnu proces u preobrazbe obnavlja čitavo stvorenje.

O ovome novom oblikovanju čitavoga stvorenja govori Ivanovo Otkrivenje. Ono to čini u slikama: „*On, to znači Bog, otrt će im svaku suzu s očiju te smrti više neće biti, ni tuge, ni jauka, ni boli više neće biti jer – prijašnje uminu*“ (usp. Otk 21,4-5a). Tako vjerujemo i ispovijedamo uskrsnuće Isusa Krista, ali i to da je *u* i *s* tim uskrsnućem postavljen početak novoga stvorenja, pretvorba i ozdravljenje čitavoga svemira. Vjerujemo i ispovijedamo da

Uskrsnuli neumorno djeluje i čini, i sve što mu se otvori vodi u život u punini, naime u život sreće ljubavi koja oduzima dah. Ova vjera, ali i s njome povezana vjernačka sigurnost, može čovjeku darovati duboku nutarnju radost – i to čak usred teških trenutaka.

„Tvoj slavni dolazak iščekujemo“

Isus Krist će doći u svojoj slavi i očitovat će se naše otkupljenje – otkupljenje svega stvorenja. Sve će biti ispunjeno i prožeto Božjom slavom. Koje li nezamislive, nedokučive i krasne perspektive!

Kad Isus Krist dođe u slavi, Vi ćete i ja, i svi ljudi svoj život, svoju povijest, svoje odluke, svoje grijehе, svoj neuspjeh, svoje puteve itd. moći pogledati, ali i prihvatiti: U svjetlu Božje ljubavi moći ćemo razumjeti sve: same sebe, svoj životni put, ponašanje naših bližnji, tijek povijesti... Sve biva uronjeno u Božju slavu, postaje nanovo oblikovano. I nama samima će se darovati potpuno nov način gledanja:

Kad tada svoj život vidimo pred sobom u Božjemu svjetlu, ovaj život više nećemo htjeti ni sa čime zamijeniti. Tada više nećemo željeti živjeti neki drugi život. Ovo ne znači da se nećemo kajati za svoje pogreške. To također ne znači da ćemo ono što je u našem životu bilo gorko, tvrdo i teško jednostavno zaniijekati ili ljepše obojiti. Ne, uopće ne. To, da ćemo svoj život moći tada stvarno prihvatiti, ima svoj razlog u Bogu: Jer u svjetlu njegove slave spoznat ćemo milost koja – kako je obećano u Ivanovu Otkrivenju – sve u našem životu i kod svih stvorenja čini novim i dobrim. Mi ćemo potpuno gledati na tu milost i neprestano slaviti Boga za taj nezasluženi dar.

To je budućnost kojoj se približavamo. S tom perspektivom smijemo i možemo živjeti. A to znači: nikada na zemlji ono najljepše u našem životu ne leži iza nas! Ta mi imamo svu vječnost i slavu još uvijek pred sobom! Kao kršćanke i kršćani ne trebamo tužni reći: „Šteta što je ovo ili ono prošlo. O, kako je tada bilo dobro – ali sada, što nam još od života preostaje?“ Ne, mi smijemo gledati naprijed.

Ono najljepše, ono što najviše usređuje, uvijek je pred nama, i prema tomu smijemo usmjeriti svoje srce: „*Tvoj slavni dolazak iščekujemo.*“

- Koje misli ovoga teksta su mi posebno važne?
- Jesam li već sam iskusio ili u osvrtu spoznao da Isus stoji uza me u mojim situacijama trpljenja?
- Na što želim posebno misliti kad u Euharistiji zajedno molim: „Tvoju smrt, Gospodine, navještamo...“
- Što znači meni, što znači za moj život to da je Isus uskrsnuo od mrtvih?

Dodatak

1.

Euharistijsko klanjanje

Što je klanjanje?

Klanjanje je stav kojim izražavamo da je Bog „Bog“, a mi (samo) njegova stvorenja: „Bože, ti si sve! Priznajem te svojim Gospodinom. Nemam ti što pokazati. Ti si jedini Svet. Ti si jedini Svevišnji. Ti si jedini Gospodin. Ti si skroz naskroz onaj koji ljubi. Suveren u svim svojim djelima. Tebi pripada svaka čast, svaka pohvala i svako klanjanje. Dobro je što ti, Bože, jesi. Priznajem te potpuno Bogom.“

Okrenuti se zrakama ljubavi

Ovaj pogled srca na suverenoga, svetoga Boga i Gospodina može se dogoditi na različit način. Pritom je posebno dojmljiv specijalan oblik, naime „Euharistijsko klanjanje“, Klanjanje pred izloženim Presvetim. To je vrlo konkretan i osmišljen način oči i srce okrenuti Bogu, Svemogućemu i Sveljubećemu. U pokaznici – u znaku kruha – gledamo i susrećemo samoga Boga. On je tu u svome Sinu, i to u tijelu za nas na križu predanu. On je tu u svojoj spasonosnoj i otkupljujućoj ljubavi. Ta ljubav je pravo sunce našega života. Ona je ta koja sve otkupljuje, ozdravlja i čini novim.

U jednoj poklonstvenoj molitvi stoji: „Ti si pjesma u mom srcu, ti si ljubav moga života... Pošalji svoje zrake, Gospodine, duboko u moje srce...“ Klanjati se ne znači samo pogledati prema Bogu, nego klanjanje znači i okrenuti se zrakama Božje ljubavi. Klanjanje je kao sunčana kupelj. Stoga je ovaj oblik molitve i „molitva opuštanja“. Tko se izloži suncu da potamni, ne mora se izlagati velikim tjelesnim vježbama ili naporima: ne treba se niti naprezati, niti ispružati niti protezati – naprotiv: ne mora činiti ništa, može jednostavno biti tu opušten. Treba se samo izložiti suncu i pustiti da ono djeluje.

Uzajamno „izlaganje“

Euharistijsko „izlaganje“ oblik je posebne blizine. Isus se „izlaže“ nama u obliku kruha, u Presvetome oltarskom sakramentu, a mi sebe „izlažemo“ Isusu otvarajući mu se. Tu vrijedi samo jedno: Ljubav! Isus nama dariva svoju ljubav, a mi darivamo njemu svoju ljubav. U vezi s ovim Terezija iz Lisieuxa kaže: „Hoću se izložiti Isusovu pogledu ljubavi i dopustiti mu da djeluje u mojoj duši.“

Gerhard Tersteegen (1697.-1769.) izražava taj stav u pjesmi „Bog je nazočan“ (1 i 3 kitica) ovako: „Bog je prisutan, poklonimo se i sa strahopoštovanjem stupimo preda nj. Bog je među nama, neka sve u nama zašuti i najprisnije se pred njim pokloni. Tko ga poznaje, tko ga zaziva, neka obori oči, ponovno mu daruje srce... Ti proničeš sve; daj da tvoje najljepše svjetlo, Gospodine, dodirne moje lice. Neka se kao nježno cvijeće voljko i tiho izloži suncu, daj mi da tiho i veselo dohvaćam tvoje zrake i dopustim ti djelovati.“

Isus gleda mene a ja gledam Isusa

Sveti župnik Arški promatrao redovito kako neki čovjek odlazi u crkvu i ondje provodi nekoliko sati. Jednoga dana ga upita što sve to vrijeme u crkvi radi. Čovjek na to odgovori: „Isus gleda mene a ja gledam njega.“

Tko tako dulje vrijeme pred Presvetim, znači pred Isusom, boravi, postaje prijemljiviji za fine poticaje koji dolaze od Isusa. Postaje slobodniji za ono što Isus s njime namjerava. Istodobno u njegov život prodire Božje svjetlo i daje da malo-pomalo postaje svjetliji i zdraviji.

Katkada nam vrijeme euharistijskoga klanjanja može izgledati kao gubljenje vremena. A ima toliko posla! Kad dođu takve misli i osjećaji, teško je jednostavno „nekorisno i nedjelatno“ biti tu pred Presvetim i mirno boraviti u stavu klanjanja. Upravo smo tada skloni vrijeme klanjanja skratiti, posebno kad osjetimo da smo iznutra „zatvoreni“ ili nemirni. Ipak vrijedi boraviti – prinijeti pravu „žrtvu hvale“ (usp. Ps 50,14). Tada nas to i stoji truda ostati tu pred Bogom hvaleći ga i klanjajući mu se.

Ipak, ljubav vrijedi, i ljubav prema Isusu će nas zadržati i pomoći nam da u takvo vrijeme nutarnjega nemira ili „suhoće“ ostanemo uz Isusa u vrijeme koje smo odlučili s njim provesti. Katkada pomaže i to da si dozovemo u pamet: Sada ne moram činiti ništa, ne moram moliti „posebno lijepo“, smijem jednostavno biti tu – pa i s „nepobožnim“ okolnostima. Ja mogu i hoću jednostavno biti tu u stavu koji je Charles de Foucauld jednom ovako izrazio: „Tvoja mi je sreća, Isuse, dostatna!“ To znači: sam se odričem posebno „pobožnih“ i blagotvornih osjećaja – dostatno mi je to da si ti, Isuse, sretan.

Sveti Papa Ivan Pavao II. napisao je u poruci za Veliki četvrtak 1980.: „Isus nas čeka u tome sakramentu ljubavi. Ne štedimo svoje vrijeme da bismo se s njime sreli u klanjanju, u kontemplaciji punoj vjere, spremnoj da zadovoljava za velike grijehе i zločine svijeta. Neka naše klanjanje nikada ne prestane.“ (Ivan Pavao II., *Pisma svećenicima*, str. 31)

Zreo oblik pobožnosti

Oblik euharistijskoga klanjanja izvan euharistijskoga slavlja došao je u 11. stoljeću, i to kao reakcija na hereze Berengara iz Toursa, koji je nijekao realnu prisutnost Isusovu u Euharistiji, to znači stvarnu i trajnu Kristovu prisutnost. Od uvođenja euharistijskoga klanjanja jedva da je više bilo ijednoga sveca u čijemu životu ovaj oblik molitve ne bi bio značajan. On je za te ljude bio izvor velike duhovne snage, način žara ljubavi, koja je zapaljena u velikim sinovima i kćerima Crkve.

Danas sve više ljudi nalaze pristup do euharistijskoga klanjanja. Različite grupe i zajednice prožete su takoreći „euharistijskom pobožnošću“ i različito nošene nakanom da pomažu ljudima, (iznova) pronalazeći ovaj oblik klanjanja. Tako primjerice molitvena inicijativa „Gorući grm“ pokazuje puteve kako ova molitva može na nov način postati plodna za pojedinačne osobe, grupe, župe i za čitavu Crkvu.

- Je li mi klanjanje potreba?
 - Koja iskustva imam do sada s „euharistijskim klanjanjem“?
 - Što mi znači misao da jednostavno dopustim neka me Isusove zrake ljubavi prosjaju i natope?
 - Je li mi važno opet i opet jednom posve svjesno u klanjanju iskazati čast Bogu i reći mu što mi on, moj Bog, znači?
-
-

2.

Liturgijska tumačenja

Alba. Donja liturgijska → odjeća od bijele (lat. *albus* — bijel) tkanine (prvobitno samo lanene), redovito pritegnuta → pojasom (*cingulum*). Pripada joj, već prema kroju, još i rubac oko ramenâ, odnosno oko vrata (*amikt, humeral*). Prvotno je to bila osnovna odjeća za svako bogoslužje i za sve pomoćnike. Sad je, osim za misu, općenito u »nižim« bogoslužnim činima, često zamjenjuje kraća, nepodvezana i stoga praktičnija → roketa ili kota. Podsjeća na krsnu haljinu.

Ave Maria. Zdravo, Marijo; molitva u svim molitvenicima. Pučki pozdrav Mariji koji je povezo pozdrav anđelov (Lk 1, 28) s pozdravom njezine rođakinje Elizabete (Lk 1, 42); u 16. stoljeću pridodan je zaziv »sada i na času smrti naše«.

Blagoslivljanje. Blagoslov, molitva nad nekom stvari ili osobom. Zahvalna molitva koja želi pokazati da je stvorenje, proizašlo iz Božje ruke i povezano s njim, izvorno dobro; riječ Svetoga pisma i molitva još više ističu njegovu spasenjsku ulogu (1 Tim 4, 3-5); → polaganje ruku kao obredna gesta želi na stvar ili osobu prenijeti bogomdani život, dok znak križa upućuje na Kristovu križnu žrtvu, razlog našega životnog pouzdanja. Škropljenje → blagoslovljenom vodom podsjeća na krštenje, početak vjerničke povezanosti s Bogom. - Puni oblik blagoslivljanja, kako je predviđen u rimskom obredniku (Blagoslovi, □ 44, 45), obuhvaća ove dijelove: pristup s pozdravom, uvod, zazivi „Gospodine, smiluj se!“ i pristupna molitva. Zatim slijedi čitanje Svetog pisma, pripjevni psalam, nagovor i molitva vjernika (prošnje); vrhunac je blagoslovna molitva, popraćena blagoslovnim gestama.

Slavlje završava Gospodnjom molitvom i otpustom. Pohvalno je obred završiti prikladnom pjesmom. Pojednostavljenjem se može prilagoditi svakoj prilici; ipak nikad uz blagoslovnu molitvu ne smije manjkati nekoliko riječi Svetoga pisma. U mnogo slučajeva blagoslivljanje mogu obaviti i laici. Usporedi: → posveta.

Blagoslovljena voda. Kršćani su u početku blagoslivljali vodu da bi njome »očistili« poganski hram prije nego što bi ga preuzeli za svoje potrebe. Pritom bi, da još više istaknu djelotvornost čišćenja, vodi dodavali sol, što je ostalo sve do danas. U 8. stoljeću započelo se vodu blagoslivljati svake nedjelje u crkvi, da bi se njome škropila crkva (→ škropljenje), groblje i domovi. Iz srednjeg vijeka poznati su svečani blagoslovi vode za zaštitu domova, a osobito domaće stoke. Svake je godine u zajednicama svečani blagoslov vode za →Bogojavljenje (Tri kralja, „trokraljska voda“). Povezan je sa sadržajem svetkovine: Isusovim krštenjem na Jordanu. Vjernike ova voda podsjeća na njihovo krštenje, a uzimaju je i nose svojim kućama za uporabu preko godine. □ 44, 45

Bogoslužje bez svećenika. Kršćanska zajednica živi od nedjeljnih sastanaka. Ako se zbog manjka svećenika u nekoj zajednici nedjeljom ne može slaviti euharistija, ona se unatoč tomu, snagom svoga na krstu utemeljenoga svećeništva, sabire na nedjeljno bogoslužje »bez svećenika« i na taj način, vjernim slušanjem Božje riječi, obnavlja svoj »da« Novom savezu, koji je Krist uspostavio žrtvom svoje smrti na križu. Za ovo slavlje, koje može predvoditi jedna grupa iz zajednice, može poslužiti služba riječi nedjeljne mise, jedan od dnevnih časova (→Jutarnja) ili neka pobožnost. Sa službom riječi može se povezati pričest, da se tako uspostavi i vidljiva sveza s euharistijom, koja se slavi drugdje. Pri svemu tome ipak se ne smije prešućivati da je nedjeljno bogoslužje bez svećenika samo za izvanredne prilike.

Bogoslužje s djecom. Djeca ne obavljaju osobne čine samostalno, nego pod vodstvom i uz pomoć odraslih. To vrijedi i za susrete s Bogom. Zato je prirodno da djeca dolaze na bogoslužje s roditeljima; za njih je prava forma → obiteljsko bogoslužje. Ipak korisna su i vlastita dječja i → školska bogoslužja, prije svega u radne dane, da bi se djeca što bolje suživjela s misom. Nedjeljom je to potrebno u većim župama, za djecu čiji roditelji ne prakticiraju vjeru; posvuda je neophodno da se i zajedničko bogoslužje u nekom svom dijelu (barem u propovijedi) upravi izravno djeci, a da od prilike do prilike bude i oblikovano kao dječje i obiteljsko bogoslužje.

Za oblikovanje misa s djecom izašao je 1973. rimski Direktorij. Posebno treba iskoristiti dječji nagon za izražavanjem i kretanjem (molitvene kretnje, oblikovanje ulaza, ophod kod donošenja darova i kod pričesti, katehetske igre, crtanje i nastupanje...). Cijelo slavlje mora biti čvrsto usmjereno na malo tema; stoga se moraju odabrati i skratiti čitanja (evanđelje mora uvijek ostati!), a molitve pojednostaviti; vlastite → euharistijske molitve za djecu olakšavaju koncentraciju na središnje teme euharistije. I djeci su potrebni trenuci tišine i bogoslužje ih k tome mora voditi. Drukčije prilagodbe potrebne su za tjelesno ili duševno prikraćenu djecu; za njih postoji posebno pojednostavljen oblik euharistijske molitve.

Bogoslužje za mladež. Primjereno svojim općim životnim okolnostima i posebnim teškoćama da u današnjem društvu steknu vjeru i po njoj žive, mladi ne slave bogoslužje samo u zajednici, nego imaju i svoje, vlastito, u kojem na sebi svojstven način izražavaju svoju sreću i radost, a jednako i svoja pitanja i probleme. To biva ne samo u slavljenju euharistije već i u službama riječi, u vlastitim pokorničkim slavljinama i u drugim oblicima sastajanja i pobožnosti. Bogoslužjima za mladež nije karakteristika samo snažno naglašen ritam u glazbenom izražavanju, već prije svega zahvaćanje u prilike s kojima se susreću. Njihova je situacija veoma bliska katekumenatu, a očekivanja od života još su sasvim otvorena. Da bi se takvo

bogoslužje za mladež, osobito sveta misa, moglo oblikovati, potrebna im je određena sloboda. To je već dano u smjernicama za → misu s grupama, a uz prilagodbe isti kriteriji vrijede i za → bogoslužje za školsku djecu. U svemu tom nastojanju da sve bude primjereno mladima, njihova misa nikada ne smije izgubiti temeljnu strukturu euharistije, osobito ne preopširnim tematiziranjem i pretjeranim moraliziranjem. Mora ostati zamjetljivo: misa je navještaj Božjega spasonosnog kraljevstva i naš odgovor na taj poziv; misa je zahvala za Božji spasonosni zahvat u svijet prepun sebičnosti i izraz naše spremnosti da se s Kristom predamo Ocu bez pridržaja. Takvo njihovo bogoslužje privodit će ih k bogoslužju cijele zajednice, pridonijeti njegovoj većoj spontanosti i zamjetljivije ga priključiti svakodnevi.

Bogoslužje za školsku djecu. I školskom je životu primjereno bogoslužno slavlje. Primjerice misa na početku i na završetku školske godine, pokornička slavlja, slavlja sakramenta pomirenja, misa s grupama i slično. Za oblikovanje: → bogoslužje s djecom i → bogoslužje za mladež.

Boje, liturgijske. Liturgijska odjeća razvila se iz antičke civilne odjeće. Općenito je pravilo da donja (liturgijska) odjeća (→ alba, → roketa) bude uvijek bezbojna, bijela, a gornja, svečana, već prema staležu, mogućnosti i svečanosti, različito obojena. Boja se u staro doba dobivala kuhanjem tkanine u razrijeđenom purpuru (izlučevini purpurnoga morskog puža, školjke), a zatim izlaganju sunčevoj svjetlosti. Već prema količini vrlo skupog purpura i dužini izlaganja suncu, dobivali su se različiti tonovi purpurne boje, od blagoružičaste do zagasitocrvene ili ametistnozelene, ljubičaste ili dragocjene crvenosatinirane crne. Otuda su nastale još uvijek uobičajene liturgijske boje: bijela, crvena, zelena, ljubičasta, ružičasta i crna.

Koju boju uzeti u pojedine dane, službeno je odredio papa Inocent III. na početku 13. stoljeća. Od propisa u Misalu Tridentskog sabora to je gotovo nepromijenjeno: *bijela* u božićnom i vazmenom vremenu, na Gospodnje i Marijine dane i spomendane svetaca koji nisu mučenici; *crvena* na Cvjetnicu, Veliki petak i blagdane svetoga Križa, Duhove, dane apostola i mučenika; *zelena* u vremenu kroz godinu; *ljubičasta* u došašću i korizmi; *ružičasta* u nedjelje → Gaudéte i → Laetáre; u bogoslužju za pokojne *ljubičasta* ili *crna*. U svečanim prilikama mogu se uzimati skupocjeni (umjetnički) paramenti (liturgijska odjeća), ako i nisu u boji dana. Bez sumnje, boje i danas posjeduju snažnu izražajnost, a njihova je simbolika od velikog značenja za ukupni doživljaj bogoslužja.

Božić. Svetkovina Kristova rođenja, koja se u svim Crkvama, osim u armenskoj, slavi 25. prosinca (bilo po gregorijanskom bilo po julijanskom kalendaru). Svetkovina nastaje u Rimu na početku 4. stoljeća, vjerojatno kao odgovor kršćana na poganski državni blagdan „Natale Solis invicti“ (Rođenje nepobjedivog [boga] Sunca), koji se slavio na taj datum. Božić slavi Krista, istinskog pobjednika, koji je povezao zemlju s nebom, pravo Sunce, koje nije utonulo u smrt, nego ponovno dolazi u slavi. Budući da se u 4. stoljeću, zbog arijevskeg krivovjerja, posebno naglašavalo Kristovo božanstvo, Božić se ubrzo proširio i kao blagdan ustalio. Običaj da se taj dan slave tri mise svojevrsna je rimska posebnost. Prava blagdanska misa jest »danja misa«, koju je papa slavio u Svetom Petru. Kad je poslije Efeškog sabora 431. veličanstveno obnovljena crkva Bl. Dj. Marije, Santa Maria Maggiore, pohodio ju je papa u božićnoj noći i pritom također slavio misu pred relikvijama betlehemskeg jaslca koje su se ondje čuvalc; bila je to »misa u svetoj noći«, polnoćka. Nakon polnoćke, na putu u Sveti Petar, prolazio je papa pokraj crkve sv. Anastazije, crkve bizantskog namjesnika, a budući da je crkva upravo tog datuma slavila svoj god, slavio je papa (od sredine 6. stoljeća) i tu misu, od koje se razvila današnja božićna »zornica« (→ pastirska misa). – U puku je uz Božić osobito povezano postavljanje

jaslica i božićnog drvca; ono predstavlja drvo života u raj, do kojega nam je Krist ponovno otvorio pristup.

Božićna osmina. Blagdanski tjedan u kojem se, po starom običaju, slavi božićno otajstvo (→ osmina). U osmi dan, 1. siječnja, posebno se slavi Majka Gospodinova, no slavlje je pomalo zastrto slavljenjem Nove godine (i Svjetskog dana mira). Blagdan svetog Stjepana na drugi božićni dan i svetog Ivana apostola na treći, stariji su od Božića.

Božićni krug. U Zapadnoj Crkvi nastao je oko Božića, slično kao oko Uskrsa, blagdanski krug: vrijeme priprave, → došašće i vrijeme božićnih blagdana, od Božića do Bogojavljenja. Blagdanski krug završava blagdanom → krštenja Gospodnjega. A blagdanima → navještenja Gospodnjega i → Svijećnice Božić prožima cijelu godinu.

Brevijar. Knjiga prikladnog oblika za moljenje → časova Božanskog časoslova, napose za privatno moljenje. Usporedi: → časoslov, → oficij.

Celebrant. Svaki predvodnik, ali i sudionik nekoga bogoslužnog zborovanja.

Došašće. Vrijeme priprave na svetkovine Božića i Bogojavljenja i vrijeme očekivanja Kristova dolaska na kraju vremenâ. Nije toliko obilježeno pokorom koliko više radosnim i povjerljivim čekanjem. Počinje nedjeljom koja pada između 27. studenoga i 3. prosinca i obuhvaća tri tjedna te dane između četvrte nedjelje došašća i samog Božića. Prvu nedjelju došašća karakterizira ponovni Kristov dolazak, drugu i treću osoba Ivana Krstitelja; četvrta nam predstavlja Mariju, Djevicu i Majku, koja nam je rodila Krista. Liturgijska je boja ljubičasta, kao u korizmi, no ipak u adventskom časoslovu ne otpadaju → Tebe Boga hvalimo, aleluja, kao što to biva u korizmi; ispušta se samo Slava u misi, ali ne kao izraz pokore, nego da bi taj

tipično božićni himan još jače odjeknuo na blagdan Kristova rođenja. - U tekstovima dolazi na prvo mjesto Kristov konačni dolazak; ipak, posljednji tjedan, od 17. do 24. prosinca, sav je posvećen pripravi na Božić. Ti su dani obogaćeni vlastitim misnim obrascima i → o-antifonama. U došašću su omiljele i → zornice. »Red pokore« predviđa za došašće zasebno pokorničko slavlje.

Euharistija. Gozba koju je ustanovio Krist, a Crkva je slavi kao zahvalu (grčki = euharistija), Gospodinu na spomen. Na taj način njegovo žrtveno predanje postaje među nama prisutno i djelotvorno. Redovito je povezana sa službom riječi i tada se zove → misa. Slavlje euharistije u užem značenju riječi obuhvaća → pripremu darova, → euharistijsku molitvu i → pričest. To je slavlje od prvog dana u središtu življenja Crkve. Ona se na nj sabire svake nedjelje, katkada i dnevno, a Krist je pritom, među sabranima u njegovo ime, prisutan u osobi svećenika, u svojoj naviještenoj riječi, a osobito u prilikama kruha i vina. Tko ih s vjerom blaguje, pritetjelovljuje se Kristovu životu, s njim se daruje ljudima i tako časti Boga Oca.

Hostija. → Kruh pripremljen za slavlje euharistije. U načelu trebalo bi u misnom slavlju upotrijebiti samo jednu hostiju i podijeliti je tako da dotekne za svakog sudionika. Iz praktičnih razloga, u većini slučajeva, zajednička se misa ne može slaviti bez unaprijed pripremljenih malih hostija, ali i tad se mora dio potrebnih hostija za pričešćivanje dobiti lomljenjem velike hostije. Stoga izraz »svećenikova hostija« za veliku hostiju, koji se katkad čuje, nije ispravan.

Izlaganje Presvetog. Smije se izlagati u → ciboriju ili u → pokaznici u svim crkvama u kojima se euharistija čuva. Ono podsjeća vjernike na Gospodinovu prisutnost i potiče ih da se s njime sjedine u pričesti. Jasno mora biti razgraničen odnos između misnog slavlja i izlaganja. Za vrijeme izlaganja ne može se u istom prostoru slaviti sveta misa. Izlaganje i pohranjivanje Presvetog, koje je povezano s blagoslovom,

može obaviti svećenik ili đakon; ako ih nema, može Presveto izložiti i pohraniti (ali bez blagoslova) i akolit ili pomoćni djelitelj pričesti. Dulje izlaganje: četrdesetosatno klanjanje (molitva). Kod kraćeg izlaganja treba predvidjeti vrijeme za čitanje Svetog pisma, pjevanje, molitvu i šutnju. Izlaganje samo radi blagoslova zabranjeno je. □ 30, 31

Klanjanje. Spuštanje na koljena, klečanje pred Bogom iz poštovanja, unutarnjeg priznavanja njegove beskrajne uzvišenosti. U srednjem vijeku klanjanje u tišini pred Gospodinom nazočnim u euharistiji, ali i javno četrdesetosatno klanjanje euharistiji svečano izloženoj u pokaznici.

Kolekta. Sabiranje novca i drugih darova za siromašne i za crkvene potrebe za vrijeme → pripreme darova u misi. Prilozi se zatim stave blizu oltara, ali ne na oltar. I → zborna molitva zove se kolekta, jer zaključuje («sabire») uvodni dio mise, sažima prošnje i upravlja ih k svrsi.

Korizma. Četrdeset svetih dana pripreme na → Uskrs, od Pepelnice do Velikog četvrtka. Po uzoru na četrdesetogodišnje putovanje Božjeg naroda iz egipatskog ropstva do vazmenog slavlja u domovini (Jš 5, 10-12), po uzoru na Mojsija (Izl 24, 18), Iliju ((1 Kr 19, 8) i samoga Gospodina (Mk 1, 13), Crkva se zajedno s kandidatima za krštenje (katekumenima) i pokornicima sprema za istinsko slavlje vazmenog trodnevlja. Ona to čini odricanjem od ugodnih stvari i zamamljivih užitaka (otuda naziv „vrijeme posta“); vjernici od svojih prihoda pomažu siromašne i gladne (→ caritas) te tako omogućuju zajedničko blagdansko slavlje (Neh 8, 10.12); svoje slobodno vrijeme zajednica posvećuje Božjoj riječi (korizmene propovijedi, pokornička slavlja) i revnijem slavljenju euharistije te se tako uspješnije pripravlja na istinsko slavlje sakramenta pomirenja i obnovu krštenja u vazmenom bdjenju. Uz to puku je vrlo omiljela pobožnost križnog puta i razmatranje Isusove muke.

Izvanjska je značajka korizmenog bogoslužja ljubičasta boja liturgijske → odjeće; u korizmi se ne ukrašuju oltari i crkva, ne sviraju orgulje, ispušta se → aleluja i Slava, zakrivaju se oltarne slike i kipovi.

Križ. Za pogansku antiku bio je instrument najsrमतnije smrtne kazne. Za kršćane je, po Kristovu uskrsnuću, postao znak njegove pobjede i života. Kao znak nalazimo ga na kršćanskim grobovima od 2. stoljeća. Ukrašuje mnoge crkvene predmete, blista u apsidama bazilika. Budući da je znak pobjede i života, često ga bogato ukrašuju dragim kamenjem i biserima. No sama činjenica da je Isus smrtu kaznu pretrpio u najsrमतnijem obliku, razapinjanjem na križu, bila je jedan od najvećih problema (zapreka) prvih kršćanskih misija (1 Kor 1, 18–31); stoga sve do vremena rane gotike Krista na križu (raspelo) nisu prikazivali u njegovoj strahoti, nego kao pobjednika, u dugoj haljini i s krunom na glavi. Gotika je tek iznijela svu gorčinu Kristove muke i smrti na križu i učinila da i danas gledamo raspelo jednostrano, kao znak boli i smrti, (najčešće) bez pomisli na uskrsnuće.

U liturgiji križ se nosio u procesiji. Poslije svečanog misnog ulaza stavlja se u blizinu oltara. Otuda se od 11. stoljeća razvio običaj stavljanja križa na oltar, koji bi tamo ostajao i izvan bogoslužja. U korizmenim danima raskošne su križeve pokrivali, a na Veliki petak, časteći ih, opet otkrivali. Vrlo rano križ se rabio i kao ukras (oko vrata, na odijelu) ili je bio načinjen kao kopča za odjeću (plašt); tako je od 12. stoljeća nastao običaj da biskup nosi križ na prsima (pektoral).

Krunica. Pučka molitva (zapravo niz molitava) koja se sastoji od 20 desetina, a svaka desetina obuhvaća jedan Očenaš, deset Zdravomarija i završni Slava Ocu (te kao uvod Vjerovanje, Očenaš i tri Zdravomarije). Kod svake desetine razmatra se po jedan događaj,

„otajstvo“ iz Isusova života, koje se u obliku kratkog izričaja obično dodaje na kraju svake (ili samo prve) Zdravomarije (na primjer: „...Isus, koga si, Djevice, po Duhu Svetom začela.“). Otajstva se dijele u četiri niza: pet radosnih, pet svijetlih, pet žalosnih i pet slavnih, budući da podsjećaju, u po pet desetina, na događaje Isusova rođenja (radosna), javnoga života (svijetla), muke (žalosna) i uskrsnuća (slavna). Molitva krunice nalazi se u svim molitvenicima. – Molitve se „broje“ pomoću zrnaca nanizanih i raspoređenih na vrpci. I takva vrpca zove se krunica. Ovakav oblik molitve uvodi u nutarnji mir, gradi molitvenu atmosferu i oživljuje svijest o Božjoj nazočnosti. U jednom mahu redovito se moli samo „četvrtina“ krunice, to jest pet desetina.

Liturgija. Bogoslužni sastanak kršćanskog puka, na kojem je Krist, vjieran svojoj riječi, po Duhu Svetom djelatno nazočan. On vjernicima po riječi i sakramentalnim znakovima osigurava udioništvo u svojem vazmenom otajstvu te tako ljudima-spašenicima pruža mogućnost da Ocu uzvrate iskazivanjem hvale. Središte tih bogoslužnih slavlja jest euharistija; oko nje je krug ostalih sakramenata. Zatim u liturgiju spadaju službe riječi, u kojima se Božja riječ naviješta i tumači, pa liturgija časova, u kojoj Crkva s Kristom, svojom Glavom, prinosi Bogu hvalospjeve i prošnje. Uz to postoje i bogoslužna slavlja mjesnih crkava (procesije, pobožnosti) kao »biskupijska liturgija«. Budući da je → Crkva oko Krista sabrani Božji narod, liturgija je vrelo iz kojega izvire njezina snaga i ujedno vrhunac kojemu stremlje sve njezino djelovanje.

Liturgijska godina. Pojam za liturgijska slavlja u tijeku jedne godine. Stvarni je početak liturgijske godine priprema na vazmeno slavlje, korizma, i ona nas vodi Gospodinovu dolasku u došašću, Božiću i Bogojavljenju. Međutim liturgijske knjige, tamo od 10. stoljeća, počinju s prvom nedjeljom došašća, pa se to danas uzima kao početak liturgijske godine. Otuda je nastalo višestruko krivo poimanje da liturgijska godina svojim slijedom želi oslikati Isusov

život od navještenja u došašću do slanja Duha na Duhove, i da zapravo došašćem počinju crkveni blagdani. U zbilji pak liturgija slavi uvijek, iako s različitim naglaskom, susret s uskrsnim Gospodinom: vazmeno otajstvo. Zato je temeljna struktura liturgijskog života redovita, svakotjedna proslava nedjelje, u koju Crkva oživljuje spomen na Gospodinov uskrsno-pobjednički prolaz kroz muku i smrt i na koju se već od petka pripravlja. Ubrzo se izdiže jedna posebno naglašena nedjelja, »godišnja pasha« - Uskrs, koji dobiva svoju četrdesetodnevnu pripravu (→ korizma) i pedesetodnevni odjek slavlja (→ vazmeno vrijeme; → Pedesetnica). Od sredine 2. stoljeća nastaju slavljia godišnjih spomena → mučenika, → apostola i zatim drugih svetaca (→ štovanje svetaca). U 4. stoljeću budi se novi pogleda na Krista i nastaje → božićni krug (→ Bogojavljenje, → Božić, a zatim došašće i drugi blagdani) u kojem se naglašenije slavi otajstvo utjelovljenja nego Kristovo otkupiteljsko djelo. U vezi s tim razvijaju se i → Marijini blagdani.

Misa. Najvažniji oblik kršćanskog bogoslužja. Sastoji se od → službe riječi i → euharistijske službe. Ovim dvama dijelovima zajedno prethode uvodni obredi (→ uvod), a na kraju slijede → završni obredi.

Odjeća, liturgijska. (Paramenti). Službena odjeća onih koji po službi sudjeluju u bogoslužju zajednice. U početku se i kod bogoslužja nosila obična svagdanja odjeća; no, razumljivo, birala se ona svečanija, dapače takva se odvajala isključivo za bogoslužje. Otkad je Konstantin Crkvi priznao javnost (313), svećenstvo je dobilo pravo nositi određene znakove i odjevne predmete viših staleža (→ insignije), primjerice → štolu. Liturgijska odjeća, koja se krojem razlikovala od svagdanje, nastala je promjenom mode u vrijeme seobe naroda. Dok su muškarci prihvatili germansku odjeću, hlače i kratki kaput, svećenstvo je zadržalo antiknu nošnju. U njoj je osnovna donja lanena haljina (tunika) koja seže do gležanja, današnja → alba, koja se mogla → pojasom (cingulum) pritegnuti uz

struk. Na nju se, kad bi se išlo od kuće, zbacila gornja odjeća (toga), koja se mijenjala već prema staležu, svrsi i modi. Svećenstvo je odabralo kišni ogrtač običnih ljudi (lat. *paenula* ili *casula*), od kojega je nastala današnja → misnica. Uz to je za posebne potrebe skrojen »moderni« dio odjeće → dalmatika. I u današnjem javnom životu uobičajeno je da na velikim skupovima dužnosnici nose posebnu odjeću; da se o velikim blagdanima nosi blagdanska odjeća sasvim je razumljivo. Zato Crkva i nadalje ostaje pri liturgijskoj odjeći, koja se, već prema važnosti pojedinog bogoslužja, može razlikovati.

Svi koji u bogoslužju obavljaju svoju službu nose prije svega albu. Iz praktičnih razloga, za običnija slavlja, umjesto albe oblači se, preko crnog talara ili redovničkog → habita, roketa. Iznad albe, odnosno rokete, đakon nosi štolu preko lijevog ramena i prsa, a prezbiteru i biskupu ona je oko vrata i pada niz prsa. Za misno slavlje biskup iznad toga stavlja dalmatiku i misnicu, prezbiter samo misnicu, a đakon dalmatiku. Za druga bogoslužja (dijeljenje sakramenata, moljenje časoslova, ukop, ophod) svećenik se može zaogrnuti → plaštem ili staviti samo štolu. Dok je donja odjeća (alba, roketa) uvijek bijela, gornja je u → boji koja odgovara prilici.

Patena. Plitica, plitka posuda za hostije, prvobitno u obliku zdjelice, a kasnije, pod utjecajem privatnih misa, stanjena na oblik plitkog pladnjića. Prema starom običaju mnogi je svećenici još upotrebljavaju za »svoju« hostiju, uz posudu za druge hostije, premda sve hostije pripadaju u jednu, zajedničku posudu.

Pobožnost. Zajednički oblik pučke molitve izvan strogih liturgijskih okvira, često pred izloženim Presvetim; redovito nedjeljom poslije podne; primjerice → križni put, → svibanjska pobožnost (»večernjica«) ili → krunica subotom navečer i u listopadu.

Pokajnički čin. Dolazi na početku mise, sakramenta bolesničkog pomazanja i → Povečerja. Sastoji se od poziva na ispit savjesti u šutnji, zajedničke opće ispovijedi i svećenikove molitve za oprostjenje. Za opću ispovijed obično se uzima »Confiteor - Ispovijedam se«. Umjesto toga može se uzeti i pokornička pjesma, stihovi psalma »Smiluj nam se, Gospodine« ili zazivi Kristu, povezani s → Kyrie (Gospodine, smiluj se). Zbog, nažalost, prečestog uzimanja i česte neznačajke uporabe posljednjeg rješenja, mnogi su krivo shvatili da je Kyrie pokajnički poklik. Prije svake nedjeljne mise može pokajnički čin biti i u obliku spomena na krštenje (→ škropljenje).

Pokaznica. Svečano ukrašena i često umjetnički oblikovana posuda u kojoj se izlaže Presveto na → klanjanje.

Poklecanje. Kratko prigrabanje (desnog) koljena do zemlje u znak iskazivanja počasti: pri klanjanju križu na Veliki petak, pred Presvetim pri dolasku, odlasku ili prolasku.

Red čitanja. Liturgijska knjiga koja sadrži čitanja iz Svetog pisma za misna slavlja ili knjiga s čitanjima Svetog pisma i Otaca za → Službu čitanja u moljenju časoslova. □ 6 — 14, 21, 22.

Za mise u nedjelje i blagdane predviđena su tri čitanja: jedno iz Starog saveza (u vazmeno vrijeme iz Djela apostolskih i Otkrivenja), jedno iz apostolskih poslanica i jedno iz evanđelja. U radne dane predviđeno je samo jedno čitanje prije evanđelja. - Raspored s obzirom na sadržaj: za jaka vremena (došašće i božićno vrijeme, korizmu i vazmeno vrijeme) odabrana su svetopisamska čitanja po starim načelima: u došašću ima prednost Izaija, za Uskrs Ivanovo evanđelje, u vazmeno vrijeme Djela apostolska i Otkrivenje; starozavjetna čitanja korizmenih nedjelja daju pregled povijesti spasenja.

U → vremenu kroz godinu čitaju se knjige Svetoga pisma → susljedno. U nedjelje tijekom cijele godine čita se evanđelje jednog

evanđelista, i to u godini A po Mateju, u godini B po Marku s dodacima po Ivanu, u godini C po Luki. U radne dane čitaju se u jednoj godini trojica evanđelista, redoslijedom Mk, Mt, Lk. Od Starog saveza čita se u radne dane kroz godinu: u godini I prvi dio (od Postanka do Kraljeva) u misi, a drugi (od Samuela) u Službi čitanja u časoslovu; u godini II obratno. Apostolske poslanice umeću se na prikladna mjesta.

Sakrament. U Kristu se pojavila Božja dobrostivost i čovjekoljublje (Tit 3, 4). Krist je bolesne ozdravljao stavljajući na njih ruke, gladne hranio svagdanjim kruhom i tjelesnu žeđ im utažio u Kani. Zato i Crkva ne naviješta Božje milosrđe samo riječima, nego nam ga, primjereno Kristovu nalogu, jasno otkriva vidljivim znakovima: kupelju u krštenju, kruhom u euharistiji, pomazanjem tijela u bolesti, polaganjem ruku nad pokornikom. Od 12. stoljeća je od mnoštva takvih bogoslužnih znakova odabrano sedam temeljnih i od samog Krista ustanovljenih, koji su nazvani sakramentima: krst, potvrda, euharistija, pokora, bolesničko pomazanje, svećenički red, ženidba. Koji ove znakove prime vjerničkom poslušnošću, susrest će u njima utjelovljenog, raspetog i uskrslog Gospodina, koji nas priključuje tijeku svoga predanja Ocu te na taj način vodi u život uskrsnuća. → Pasha.

Sakristan. Crkveni namještenik komu je povjerena briga za otvaranje i čistoću crkve, pripravljanje liturgijskog odijela i drugih predmeta, zvonjenje i slični poslovi. Njegovo brižljivo služenje važan je preduvjet da neposredno prije bogoslužja u sakristiji vlada spokoj i sabrana šutnja.

Sakristija. Crkvena pomoćna prostorija u kojoj se čuvaju bogoslužni predmeti, knjige i odjeća, a svećenik i pomoćnici oblače liturgijsko ruho.

Svetkovina – Stupnjevi liturgijskih slavlja. Liturgijske knjige razlikuju svetkovine i blagdane, kojih je slavlje slično nedjeljnom, zatim spomendane svetaca, koji se spominju samo u zbornoj molitvi i u Službi čitanja, a slave se kao obični dan. Važniji spomendani su obvezatni (zapovijedani), a neobvezatni spomendani uzimaju se po slobodnom izboru, uz poštivanje pravila o stupnjevanju. Podrobnije: Tablica liturgijskih dana prema redu prednosti, v. Rimski misal.

Štola. Najvažnija → insignija od → odjeće liturgijske u obliku nešto šire ukrašene trake. Đakon je nosi preko lijevog ramena i prsa, a prezbiteru i biskupu ona je oko vrata i pada niz prsa. Hrvatska riječ za stolu, naramenica, rijetko se upotrebljava.

Tabernakul. Ormarić za → čuvanje euharistijskog kruha. Kovčežić s Tijelom Gospodinovim za pričest bolesnika u davna se kršćanska vremena najprije čuvao u privatnim kućama, kasnije u crkvenim pomoćnim prostorijama. Od 8. stoljeća stavljali bi kovčežić i na oltar ili ga objesili ponad oltara; kasnije bi za nj načinili udubinu u zidu. Otuda se razvila negdašnja »sakramentalna kućica«. Tek od vremena baroka počeo se taj ormarić, tabernakul, stavljati na oltar. Spoznaja da bolje odgovara smislu mise ako euharistijski darovi nisu već od početka na oltaru, u tabernakulu, dovela je do današnjeg propisa da tabernakul mora biti postavljen na istaknutome mjestu u crkvi, prikladnom za osobno klanjanje i molitvu. Zato se često stavlja na zasebni stup (»stela«), a u većim se građevinama uređuje posebna kapela Presvetog Sakramenta. Tabernakul mora biti neproziran i da se može sigurno zaključati. Pred njim dan i noć gori »vječno svjetlo«.

Tamjan. Prastari je običaj prosuti nešto smole i mirisavog bilja na užareno ugljevlje, da bi se tako uklonio zagađeni zrak i opasnost zaraze. Osobe na visokim položajima imale su pravo da se pred njima, dok idu ulicom, nosi tamjan i kadi. Tako je kađenje postalo izraz počasti, a naposljetku i klanjanja pred bogovima. Kršćani su

odbacivali uporabu tamjana, jer ih je to podsjećalo na poganske obrede, ali su ga upotrebljavali za neutraliziranje neugodnih mirisa na skupovima u prostorijama i na sprovodima. Kadionica je nošena za svećanih ophoda i pred papom, a u karolinško doba počeo je papa, nakon ulaza na bogoslužje, kaditi križ i oltar. Kadionicu su nosili i za ophoda s evanđeljem i za ophoda s darovima. Tako je nastao današnji običaj da se u misi triput kadi: na početku, za vrijeme evanđelja i nad darovima. U nas je to još samo na velike blagdane, na Istoku, međutim, svaki put. Za vrijeme svečane → Večernje (i → Jutarnje) također se pred oltarom uzdiže miris tamjana, prema Ps 141,2.

Tebe Boga hvalimo. Starokršćanski himan, pripisuje se svetom Ambroziju (»Ambrozijanski hvalospjev«): pjeva se prilikom svečane zahvale na kraju godine, kod jubileja, a nadasve nedjeljama, svetkovinama i blagdanima na završetku Službe čitanja. Kod nas se, osim u časoslovu, najčešće zamjenjuje svečanom pjesmom »Tebe Boga hvalimo«. **Te Deum.**

Vazmeno vrijeme. Pedeset dana (Pentekosté) u koje se slave uskrsne radosti, obuhvaća vrijeme od Uskrsa do Duhova. Ovo blagdansko vazmeno razdoblje starije je od korizmene priprave. Sam Uskrs broji se kao prva vazmena nedjelja. Posebno je naglašen i četrdeseti dan, blagdan → Uzašašća Kristova.

Vjerujem (lat. *Credo*). Ispovijest vjere koju u misi svi govore ili pjevaju u nedjelje i svetkovine, nakon nagovora, → homilije ili → propovijedi. To je obnova krštenja, kojim smo opunomoćeni prilaziti euharistijskom oltaru. Stoga se umjesto duge nicejsko-carigradske ispovijesti vjere može uzeti, dapače i veoma pristaje, »Apostolsko vjerovanje« ili ispovijest vjere koja se govori prilikom krštenja.

Zornice. Puku omiljene mise u adventskom vremenu. Katkad se slave samo uz svijeće. Tako su nazvane jer se slave u zoru, još za

mraka. Nekad se pritom čitalo uvijek isto evanđelje o navještenju anđela Gabrijela Mariji. Sada svaki dan ima svoja adventska čitanja. Prema prvoj (latinskoj) riječi ulazne pjesme, ponegdje se ove mise zovu → Rorate («Rosite, nebesa...«).

Zvona. Metalni sudovi, koji pri udaranju odzvanjaju, upotrebljavali su se već od starih vremena za davanje znakova i sazivanje ljudi. U kršćanskim područjima zvona su prvo preuzeli samostani i njima zamijenili dotada upotrebljavane raznolike drvene udaraljke, a koje se kao klepetaljke i čegrtaljke još i danas upotrebljavaju u Velikom tjednu. Zvona služe prije svega za označavanje početka bogoslužja i sazivanje vjernika. Za vrijeme bogoslužja ona kratkim znakovima upozoravaju one koji su ostali kod kuće na tijek slavlja (zvonjenje na evanđelje, na pretvorbu) te omogućuju da se i oni uključe u molitvu. Služe i kao poziv na privatnu molitvu (→ Anđeo Gospodnji). Osim toga zvona izražavaju radost (prilikom procesija i svečanih → ulaza, kod → Tebe Boga hvalimo, na → Veliki četvrtak). Zvonjava ima, prema pučkom shvaćanju, moć otjerati zle prijetnje i oluju (zvonjenje pred oluju, »na oblak«). Novi rimski benedikcional (→ Blagoslovi) donosi Red blagoslova zvona u brojevima 1032-1-51.

Korica:

Svakodnevni tekstovi za razmatranje, razumljiva tumačenja obreda, izvješća o iskustvima kao i teološki osvrti o aktualnim pitanjima pospješuju dublji doživljaj Euharistije. Liturgijski leksikon tumači liturgijske pojmove.